

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti lihaturg 2010. aastal

Tallinn
Mai 2011

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Maris Viileberg

Eesti Konjunktuuriinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Faks 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Liha tootmine	7
Lihatööstus	13
Hinnad	24
Väliskaubandus	38
Tarbimine	48
Euroopa Liidu ja maailmaturg	54
Kokkuvõte	63
Lisad	65

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti lihasektori arengust 2010. aastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- lihatootmise ja loomade arvu muutusi;
- lihaga isevarustamise taset;
- lihatööstuste tootmismahdade ja ekspordiks müügi arengut;
- lihatööstuse majandusnäitajate muutusi (realiseerimise netokäive, kasum, kulud, töötajate arv, tootlikkus, investeeringud ja väliskapitali osakaal);
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae- ja EL turu hinnad);
- lihatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- liha tarbimist ja selle muutusi;
- lihatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud Statistikaameti (SA) põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid ning EKI hinnastatistikat, kaupluste vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud: Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, EL erinevate riikide hinnaraporteid ja statistilisi andmeid.

Töö maht on 70 lehekülge.

Eesti lihaturg 2010. aastal

Liha tootmine

2006. aastast alates on lihatoodang Eestis kindlalt ületanud 70 tuhande tonni piiri ning viimastel aastatel jõudnud juba 80 tuhande tonni lähedale. Statistikaameti (SA) esialgsetele andmetele tuginedes toodeti Eestis 2010. aastal liha kokku 76 tuhat tonni, millele lisandub ligi 2,5 tuhat tonni inimitoiduks sobilike rupskite toodang. Seega kokku oli liha toodang 78,5 tuhat tonni, mida oli 0,9% vähem kui 2009. aastal. 2010. aastal vähenes nii veise- kui ka sealihha toodang vastavalt 13,8% ja 0,4%, ent kasvas linnuliha ja lambaliha tootmine. Linnuliha toodang suurenes aastaga 9,4% ning jõudis viimase kümne aasta kõrgeimale tasemele. Esialgsete andmete järgi suurenes lambaliha toodang küll 12,5%, kuid ametlikud reaalsed tootmismahud püsisid väikesed.

Tabel 1

Liha ressursid ja nende kasutamise bilanss (tuh tonni)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
RESSURSID							
Liha toodang	71,3	69,7	72,4	73,4	77,9	79,2	78,5
sh veiselihha	14,5	13,4	15,3	15,9	15,4	15,2	13,1
sealihha	39,0	39,6	41,6	42,8	46,1	45,9	45,7
linnuliha	15,0	13,7	12,5	11,5	13,3	14,9	16,3
lambaliha	0,3	0,4	0,5	0,6	0,5	0,8	0,9
Import	41,9	46,1	50,7	49,9	55,7	54,2	56,0
KASUTAMINE							
Eksport	20,5	20,7	25,1	24,2	33,5	38,7	39,9
Tarbimine kokku	93,9	94,5	94,5	95,6	101,4	98,5	94,6
sh kasutatud loomade ja lindude söödaks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
loomulik kadu liha termilisel töötlemisel ja hoidmisel	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
toiduna tarbimine	93,8	94,4	94,4	95,5	101,3	98,4	94,6
Varude muutus	-1,2	0,6	3,5	3,5	-1,3	-3,8	0,0

* esialgne

Allikad: SA, Põllumajandusministeerium, EKI

Liha tootmismahu püsimine pea aasta varasemal tasemel, teisalt aga tarbimise jätkuv vähenemine kasvatasid 2010. aastal siseturu lihaga isevarustatuse taseme 83%-ni (2009.a 80%), seega aastaga suurenes isevarustatus 3%-punkti võrra. Kodumaine lihatoodang kattis siseturu vajadused viimati 1993. aastal. Alates 1994. aastast on lihatootmine Eestis väiksem siseturu vajadusest ning puudujääk on kaetud impordiga. 2000. aastast alates on isevarustatuse tase taas tõusul. Aasta-aastalt suurenev elusloomade eksport kasvatab aga jätkuvalt liha impordimahtu.

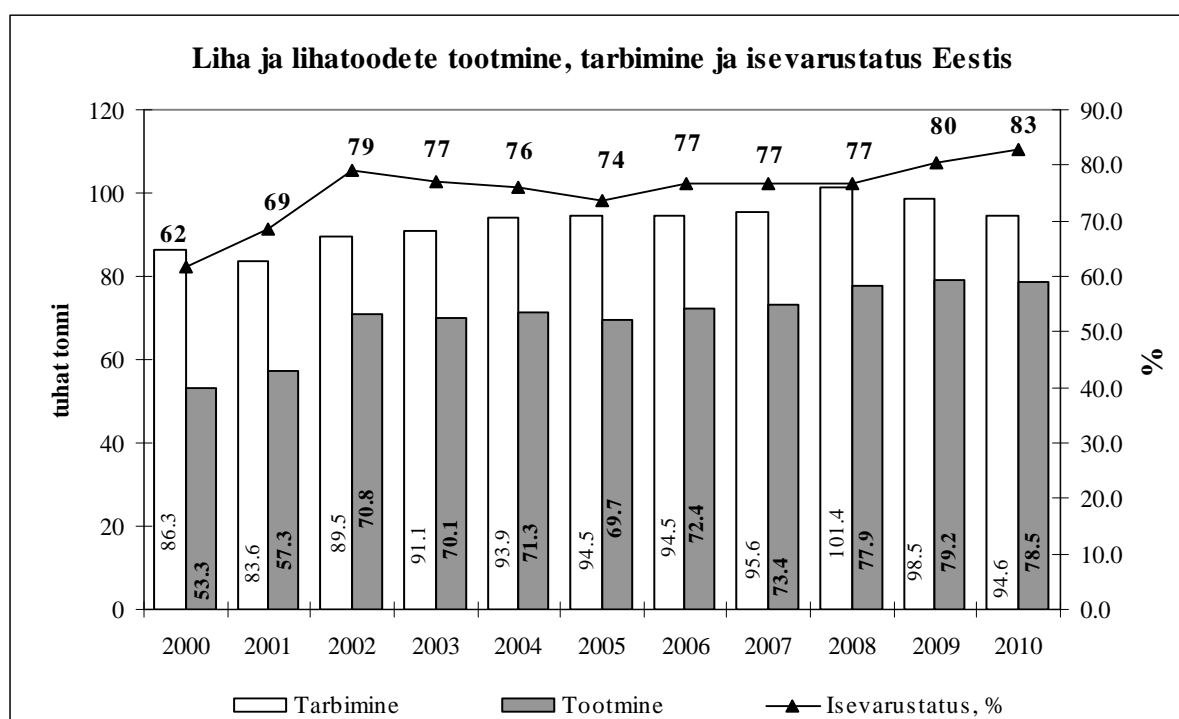
Tabel 2

Siseturu isevarustatuse tase Eestis (tuh tonni)

	2009			2010			Muutus %- punkti
	Siseturu vajadus	Toodang	Isevarus- tatuse tase (%)	Siseturu vajadus	Toodang	Isevarus- tatuse tase (%)	
Veiseliha	16,9	15,2	89,9	14,8	13,1	88,5	-1,4
Sealiha	46,1	45,9	99,6	45,9	45,7	99,6	0,0
Linnuliha	28,6	14,9	52,1	30,4	16,3	53,6	+1,5
Kokku	98,5	79,2	80,4	94,6	78,5	83,0	+2,6

Allikas: EKI

Joonis 1

Seakasvatus

Statistikaameti andmetel oli 2009. aasta lõpuks Eestis 365,1 tuhat siga. 2010. aasta lõppedes loendati sigu kokku 373,0 tuhat. Seega sigade arvukus suurenes aastaga 7,9 tuhande pea võrra ehk 2,2%. Põrsaste sündivus oli 2010. aastal 31,3 tuhande looma võrra ehk 4,3% suurem kui 2009. aastal. Aastatel 2006-2007 suurenes põrsaste sündivus kiiresti. Sel ajavahemikul sündis aastas 20-30 tuhat põrsast enam kui varasematel aastatel. 2008. aastal, mil põrsaid sündis vaid 6,7 tuhat enam kui 2007. aastal, aeglustus põrsaste sündivuse kasv ligi 5 korda. 2009. aastal hakkas põrsaste sündivus uuesti suurenema ning 2010. aastal taastus majanduslangusele eelnenud iive. 2010. aasta näitajate põhjal võiks oodata 2011. aastal sealiha tootmise kasvu hoogustumist, samas on kasvu piiranguks oluliselt kallinenud kulud.

Tabel 3

Loomade arv ja juurdesünd aastatel 2000 – 2010 (tuh tk)

Aasta	Loomade ja lindude arv aasta alguseks					Loomade ja lindude juurdesünd aastas			
	Veised	sh lehmad	Sead	Lambad	Linnud	Vasikad	Pörsad	Talled	Linnud
2000	267,3	138,4	285,7	32,2	2461,8	113,6	528,6	18,4	5457,8
2001	252,8	131,0	300,2	32,2	2366,4	117,0	634,1	16,7	5767,2
2002	260,5	128,6	345,0	32,4	2294,9	114,3	645,0	22,0	7283,9
2003	253,9	115,6	340,8	33,8	2096,3	110,2	662,4	27,5	8604,4
2004	257,2	116,8	344,6	34,3	1945,2	109,7	653,6	29,4	9695,3
2005	249,8	116,5	340,1	41,7	2183,0	101,9	655,4	33,3	8053,9
2006	249,5	112,8	346,5	49,6	1878,7	106,6	677,2	44,3	7966,3
2007	244,8	108,4	345,8	62,7	1638,7	103,7	707,7	51,4	7728,4
2008	240,5	103,0	379,0	76,4	1477,6	104,2	714,4	56,5	8714,7
2009	237,9	100,4	364,9	81,8	1757,3	106,3	724,1	47,1	9044,1
2010	234,7	96,7	365,1	80,4	1792,2	104,4	755,4	...	...
2011	236,2	95,7	373,0	85,0	2023,3	x	x	x	x

Allikas: SA

Tapasigade eluskaalu kogumass oli 2010. aastal 63,5 tuhat tonni, mis oli 1,0% ehk 0,6 tuhande tonni võrra väiksem kui 2009. aastal. 2010. aastal toodeti Eestis sellest esialgsetel hinnangutel sealiha 45,7 tuhat tonni, mis jäi enam-vähem aasta varasemale tasemele. Teist aastat järjest oli liha kogutoodangust sealiha osakaal 58%.

Tabel 4

Tapaloomade ja -lindude eluskaal 2005 – 2010 (tuh t)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010/2009	
							+/- tuh t	+/- %
Veised	27,2	30,1	29,7	27,0	26,8	22,6	-4,2	-15,7
Sead	54,9	57,8	59,6	64,3	64,1	63,5	-0,6	-0,9
Lambad, kitsed	0,8	1,0	1,4	1,8	1,7	1,9	0,2	11,8
Linnud	19,3	17,5	16,1	18,2	20,5	22,4	1,9	9,3
Kokku	102,3	106,5	106,8	111,3	113,1	110,4	-2,7	-2,4

Allikas: SA

Kuigi majandus 2010. aastal mõnevõrra elavnes, püsisid elanikkonna sissetulekud endiselt madalad, tarbijaskond oli jätkuvalt alalhoidlik ning kulutused range kontrolli all. Väikesed sissetulekud piirasid elanikkonna harjumuspärasest tarbimisest, mistõttu on vähenenud ka üldine liha ja lihatoodete tarbimine. Esialgsetel andmetel sealiha kui Eestis kõige populaarsema lihaliigi tarbimine eelmisel aastal aasta varasemaga võrreldes ei vähenenud.

Tabel 5

Loomade realiseerimine ja tapaloomade keskmine kaal aastatel 2000 – 2010

Aasta	Tapale viidud loomade ja lindude arv (tuh tk)				Ühe tapalooma keskmine kaal (kg)			
	Veis	Siga	Lammas	Lind	Veis		Siga	
					eluskaal	lihakeha	eluskaal	lihakeha
2000	107,0	419,2	14,9	4755,8	317	194	102	76
2001	85,5	454,9	13,8	5865,2	353	214	104	77
2002	92,7	545,4	17,3	7487,6	379	217	103	76
2003	76,8	543,1	20,3	8940,8	364	216	106	76
2004	86,2	538,2	18,1	9497,9	359	211	105	77
2005	71,8	513,1	18,3	8478,2	380	222	107	78
2006	75,6	538,1	26,5	8114,4	398	235	107	78
2007	74,2	554,2	33,9	7677,4	396	236	108	79
2008	68,2	585,9	42,1	8562,7	395	237	110	79
2009	66,8	597,3	40,9	8831,5	394	238	111	80
2010*	57,6	577,6	53,3	9755,2	392	235	110	79

* 2010.a. tapaloomade arv hinnanguline

Allikas: SA

Tabel 6

Veiste ja sigade kokkuost lihatööstuses aastatel 2000 – 2010

Aasta	Sead				Veised			
	Kokkuost (tuh tk)	Liha kaal (t)	I kat rupskid (t)	Keskm hind (€/kg)	Kokkuost (tuh tk)	Liha kaal (t)	I kat rupskid (t)	Keskm hind (€/kg)
2000	205,6	15525	770	1.46	36,5	7076	447	1.13
2001	215,2	16478	701	1.59	33,1	7079	397	1.68
2002	287,4	21851	685	1.45	40,4	8767	306	1.46
2003	324,4	24794	645	1.18	43,2	9333	370	1.30
2004	328,7	25213	693	1.20	48,5	10249	367	1.39
2005	346,6	26946	798	1.44	41,7	9271	315	1.48
2006	340,7	26716	781	1.48	41,5	9754	320	1.53
2007	366,0	29001	855	1.49	42,1	9920	343	1.47
2008	406,8	32074	992	1.66	40,0	9492	302	1.61
2009	352,1	28127	865	1.60	38,1	9079	286	1.65
2010	370,4	29154	883	1.51	36,6	8598	270	1.69

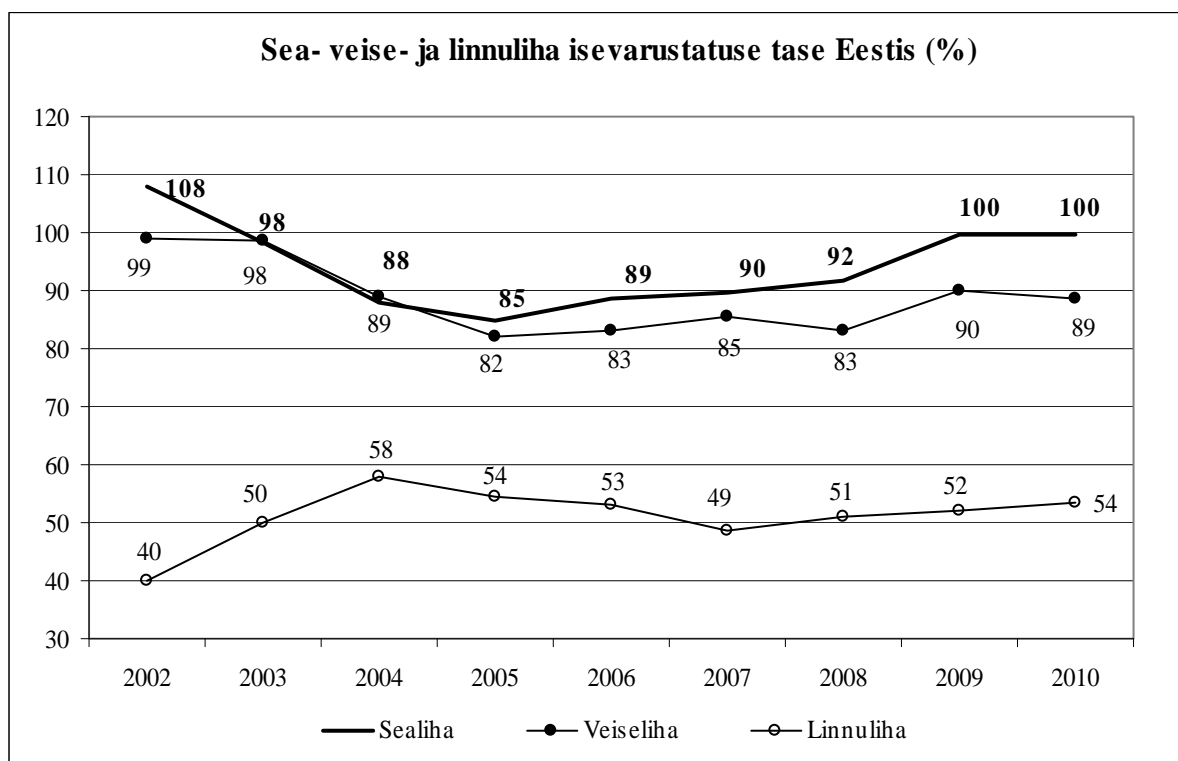
Allikas: SA

577,6 tuhandest tapaküpselt seast ostsid tapamajad 2010. aastal kokku 370,4 tuhat siga, mis 2009. aastaga võrreldes oli 18,3 tuhande võrra enam. Samas 2010. aastal katkes elussigade väljavedu EL-i teistesse liikmesriikidesse, mistõttu vähenes elussigade väljavedu 15,9 tuhande sea võrra. Venemaale jätkus elussigade eksport 2009. aasta mahus. Sigade kokkuost tapakaalus

kasvas 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes 3,7% (2010.a 29,2 tuh t, 2009.a 28,1 tuh t), lihakeha keskmise kaal alanes 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes 1 kg võrra. Kolme suurema tapamaja osakaal sigade kokkuostus oli 2010. aastal 87,4% (2010.a. 90,0%). Tapaküpsete sigade suurem pakkumine võimaldas lihatööstustel kokkuostuhinda madalamal hoida.

Sealihaga isevarustatuse tase oli Eestis nii 2009. kui ka 2010. aastal 99,6%. Isevarustatuse kõrge taseme tingis 2005. aasta tasemele langenud tarbimismaht.

Joonis 2

Veisekasvatuse

Veiste arvukus, mis 2005. aastast alates vähenes, pöördus 2010. aastal tõusule. Kui 2009. aasta 31. detsembri seisuga oli Eestis 234,7 tuhat veist, kellest 96,7 tuhat olid lehmad, siis 2010. aasta lõpuks oli veiseid 236,2 tuhat, neist 95,7 tuhat olid lehmad. Viimase aastaga kasvas veiste arv 0,6% ehk 1 500 pea võrra. Veiste arvu kasvatas lihaveiste arvu kasv, piimalehmade arvukus vähenes jätkuvalt, kahanedes aastaga 1 tuhande looma võrra ehk 1%.

Tapaveiste eluskaalu kogumass oli 2010. aastal 22,6 tuhat tonni. 2009. aastaga võrreldes vähenes tapaveiste eluskaal 4,2 tuhande tonni võrra ehk 15,8%. Hinnanguliselt vähenes mullu nii tapale viidud veiste arv kui ka nende keskmine kaal. Liha kogutoodangust moodustas veiselihha 2010. aastal 16,7%. Aastaga kahanes veiselihha osakaal kogutoodangus 2,5%-punkti.

Veiselihha tootmise vähenemine on otseselt seotud veiste kokkuostukoguste kahanemisega. Veiste kokkuost on vähenenud kolmel järjestikusel aastal ning on mõjutatud aasta-aastalt suurenenud elusveiste ekspordist. Ligi 57,6 tuhandest tapaküpsesest veisest ostsid tapamajad 2010. aastal kokku 36,6 tuhat veist, mis oli 3,9% ehk 1 500 isendit vähem kui 2009. aastal. Kokkuostetud veistest toodeti eelmisel aastal 481 tonni võrra ehk 5,3% vähem liha kui 2009. aastal. 2004.

aastaga võrreldes, mil veiste kokkuost oli viimase kümne aasta suurim, osteti eelmisel aastal 11,9 tuhat looma vähem ehk kuue aastaga on veiste kokkuost kahanenud pea veerandi võrra (24,5%). Kuna tapaloomade keskmine kaal on samal ajal tõusnud, siis liha tootmine vähenes samal ajal 16,1% ehk 1,7 tuhande tonni võrra. Kolme suurema tapamaja summeeritud veiste kokkuostukogused moodustasid 2010. aastal 69% kogu kokku ostetud veiste kogusest (2009.a 74%). Kokkuostetud veiseliha keskmine hind oli SA andmetel 2010. aastal 1.69 €/kg, mis oli 2,2% kõrgem kui 2009. aastal (2009.a 1.65 €/kg).

Veiseliha siseturu vajadusest kaeti mullu kodumaise toorainega 89%. Kuna tootmismahd vähenes tarbimise vähenemisest veidi kiiremini, siis kahanes isevarustatuse tase viimase aastaga 1%-punkti võrra. Elussigade ekspordi kõrval kogub üha enam hoogu ka elusveiste väljavedu. 2010. aastal eksporditi Eestist veiseid 56% enam kui aasta varem (eluskaalus). Veiseliha eksporditi 2010. aastal 53% enam kui aasta tagasi.

Lambakasvatus

2010. aasta 31. detsembri seisuga oli SA andmetel Eestimaal 85 tuhat lammast ja kitse. Lammaste arv, mis alates 2000. aastast on Eestis suurenenud, kasvas ka eelmisel aastal 5,7% ehk lambaid oli 2010. aastal 4,6 tuhat pead enam kui aasta tagasi. Kümne aastaga on lammaste arv kasvanud enam kui 2,5 korda. Esialgsetel andmetel toodeti 2010. aastal lambaliha 900 tonni, mis oli ligi 13% enam kui 2009. aastal. Eesti kogu lihatoodangust moodustas lambaliha 2010. aastal 1,0%. Eestis on piisavalt piirkondi, mis on sobilikud vaid lambakasvatusega tegelemiseks ning tallelihale peaks leiduma koduturu kõrval piisavalt turgu ka Euroopa Liidus. Kuigi lammaste kokkuost on viimastel aastatel hoogsalt suurenenud, napib endiselt tapamaju, kes lambaid kokku ostaks ning kokkuostetud lammaste osakaal on marginaalne lammaste kogu arvukust silmas pidades. Selle üheks põhjuseks võib tuua ka asjaolu, et Eesti tarbijaskonnal pole välja kujunenud traditsiooni lambaliha tarbimise osas ning talleliha jaehinda peetakse, eriti praeguses majandussituatsioonis, liiga kõrgeks.

Tabel 7

Lammaste kokkuost 2007 – 2010. aastal

Aasta	Kokkuost (tuh tk)	Liha kaal (t)	Lihakeha keskm kaal (kg)	Keskmine hind (€/kg)
2007	2,3	47,2	21	2.15
2008	2,7	51,9	19	2.22
2009	2,6	50,0	19	2.30
2010	4,5	85,6	19	2.32

Allikas: SA

Lambakasvatuse arengu soodustamiseks on loodud riigi poolt terve rida toetusi-meetmeid, mis katavad tervet tootmisahelat kasvatamisest kuni turustamiseni. Kuid juba juurdunud tavade muutmine edeneb visalt ning paljude lambakasvatajatele suureks probleemiks oleva lammaste realiseerimise lahendab järjest suurenev eluslammaste eksport.

Linnukasvatus

2010. aasta alguseks oli Eestis SA andmetel 1,8 miljonit kodulindu. Aasta jooksul suurenes lindude arv 12,9% ehk 231,1 tuhande linnu võrra. Haiguspuhangute-eelse lindude arvu tasemeni jõudmiseks aga kulub tõenäoliselt veel aasta, kuigi toodangu mahu osas on see tase saavutatud. 2010. aastal toodeti Eestis linnuliha esialgsete andmete järgi 16,3 tuhat tonni ehk 9,4% enam kui aasta varem (2009.a 14,9 tuh t). Eesti kogu lihatoodangust moodustas linnuliha 20,8%, selle osakaal suurenes viimase aastaga 2,0%-punkti võrra. Linnuliha tootmine on pärast 2005. ja 2006. aasta haiguspuhanguid ning linnugripi ohtu uuesti hoogustunud. Jaeturul käib aga endiselt äge võitlus tarbija soosingu pärast imporditud linnuliha ja kodumaise toodangu vahel. Linnuliha import kasvas 2010. aastal aasta varasemaga võrreldes 16,1%. Kõige enam imporditi kanaliha, mille sissevedu suurenes aastaga 17%. Kalkunite ja hanede-partide sissevedu, mida Eestis ei toodeta, kasvas vastavalt 1% ja 97%, kuid nende imporditud kogused jäid endiselt kanaliha sisseveoga võrreldes tagasihoidlikeks.

Linnuliha siseturu tarbimismaht oli 2010. aastal 30,4 tuhat tonni ning selle osakaal liha kogutarbimises ulatus 32%-ni. 2009. aastaga võrreldes linnuliha tarbimine kasvas 6,3% (2009.a 28,6 tuh t). 2010. aastal kaeti Eesti siseturu vajadusest kodumaise linnulihaga 54% (2009.a 52%).

Lihatööstus

Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli Eestis 2010. aastal tegutsemisluba 103¹ lihakäitlemisettevõtetel. 61-s ettevõttes oli tapamaja, 43 tegeles lihalõikusega, 30-s üksuses valmistati lihavalmistisi ja 44-s lihatooteid. Aastaga on lihakäitlemisettevõtete arv vähenenud 10 ettevõtte võrra. Nendele lisaks oli aasta lõpuks tegevus peatatud veel 3 liha käitlevas ettevõttes.

2010. aastal ostsid Eesti tapamajad kokku 8 598 tonni veiseliha, 29 154 tonni sealihaga ning 85,6 tonni lamba/kitseliha - kokku seega 37 837,6 tonni. Veiseliha kokkuostukogus vähenes võrreldes aastatagusega 5,3%, sea- ja lamba/kitseliha kogused suurenesid vastavalt 3,7% ja 71,2%. Liha kokkuostu kogumaht 2010. aastal oli 582 tonni võrra ehk 1,6% suurem kui aasta varem. Eesti lihatööstused ostsid mullu kokku 64% (2009.a 57%, 2008.a 59%) kohalikest tapale viidavatest veistest ning 64% (2009.a 59%, 2008.a 69%) tapaküpsetest sigadest. Nii veiseliha kui ka sealihasektoris on kaubalisus pärast 2009. aasta madalseisu taas suurenema hakanud. Linnulihaga koos kasutati Eesti lihatööstusettevõtetes kodumaist toorainet kokku ligi 54 tuhat tonni, mis on pea 4% enam kui 2009. aastal, kuid siiski 2% vähem kui 2008. aastal. Värsket ja külmutatud liha ja subprodukte toodi Eestisse 2010. aastal kokku ligi 52 tuhat tonni, mida oli 18% enam kui 2009. aastal (44 tuh t). Seega 51% Eesti lihatööstusettevõtetes kasutatavast lihast oli kodumaine (2009.a 54%, 2008.a 55%). Koguliselt kodumaise liha kasutamine lihatööstusettevõtetes kasvas, kuid kahanes selle osakaal kasutatavas tooraines, mille üheks põhjuseks on aastaga uuesti kasvama hakanud tootmismahud (liha, vorstitooted). Kohalik tarbimine püsis küll tagasihoidlik, ent kasvas lihast valmistoodete eksport.

---

¹ Ettevõtete arvestus on erinevatel aadressidel asuvate tootmisüksuste loetelu. Seega on firmade arv nimetatust väiksem.

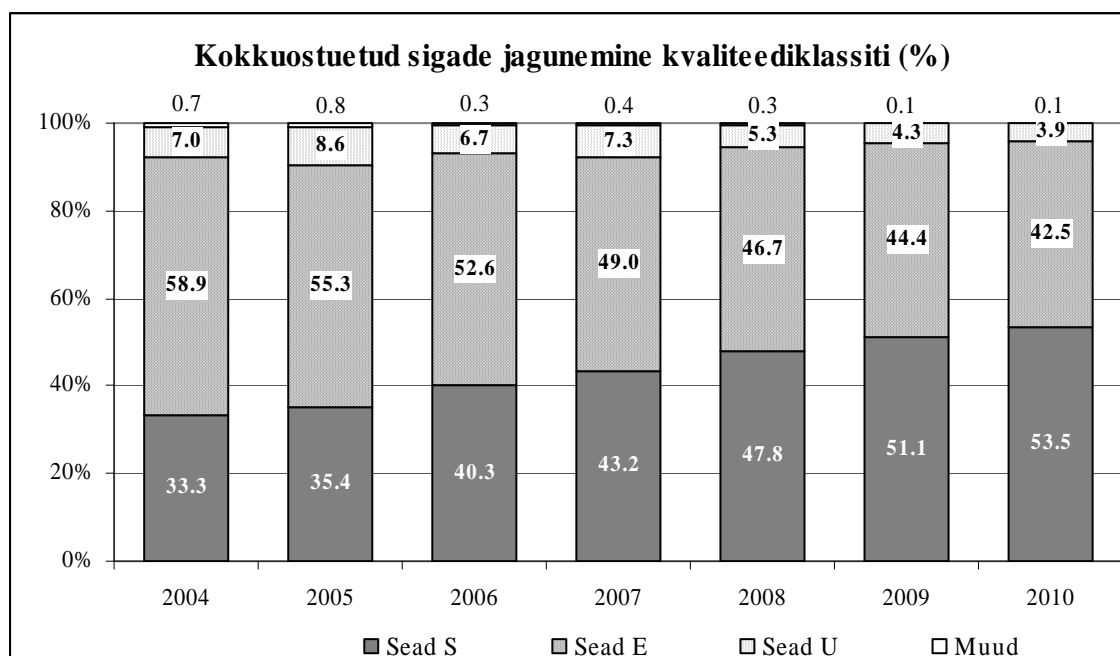
Tabel 8

Liha kokkuost ja kodumaise tooraine kasutamine lihatööstusettevõtetes 2003 – 2010. aastal

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	kiirstatistika							
Kodumaine tooraine , tuh t								
Tapaloomade ja -lindude eluskaal	105,4	109,1	102,2	106,4	106,7	111,3	113,1	110,4
Liha toodang kokku lihakaalus	70,1	71,3	69,7	72,4	73,4	77,9	79,2	78,5
Veiseliha kokkuost	9,3	10,2	9,3	9,8	9,9	9,5	9,1	8,6
Sealiha kokkuost	24,8	25,2	26,9	26,7	29,0	32,1	28,1	29,2

Allikas: SA

Joonis 3

Allikas: EKI

Aastatega on kokkuostetud sigade liha kvaliteet Eestis järjepanu paranenud. Alates 2008. aastast on S-klassi sigade kokkuostukogus kolmes suuremas tapamajas olnud suurem kui E-klassi kuuluvate sigade kogus. Kui 2008. aastal hindasid spetsialistid kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud sigadest 48% S-klassi kuuluvaiks, siis 2010. aastal kuulus S-klassi juba üle poole kokkuostetud SEUROP-i järgi klassifitseeritud sigadest (53,5%). 42,5% kokkuostetud sigadest klassifitseeriti E-klassi (2008.a 47%) ja 3,9% U-klassi, R lihakusklassi langes väga väikene osa kokkuostetud sigadest. Emiste ja SEUROP-klassi nuumsigade summeeritud kokkuostust moodustasid emised 2010. aastal 3,2% (2009.a 3,5%, 2008.a 2,3%).

Tabel 9

Erinevate kvaliteediklasside osakaal sigade kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud sigadest)

	2008	2009	2010				
			I kv	II kv	III kv	IV kv	Aasta
S	47,7	51,1	51,8	55,2	55,9	51,1	53,5
E	46,7	44,4	44,0	40,9	40,5	44,4	42,5
U	5,3	4,3	4,1	3,7	3,5	4,4	3,9
R	0,3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
O	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
P	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SEUROOP	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allikas: EKI

2010. aastal muutus mõnevõrra Eesti kolmes suuremas tapamajas kokkuostetud veiste struktuur. Suurima osakaalu veiste kokkuostust on läbi aastate moodustanud lehmad. 2010. aastal kahanes nende osatähtsus 2009. aastaga võrreldes 3%-punkti 53%-ni. Lehmade kokkuost peegeldab ilmekalt olukorda Eesti piimaturul. Piima kokkuostuhinna langedes ning toorpiima eksporditurgude kahanedes kasvab lehmade kokkuost lihatööstustes. Soodne konjunktuur toorpiimaturul ohjeldab ka lehmade müüki tapamajadele. Alla 2-aastaste pullide osakaal on aastati järjest vähenenud. 2010. aastal vähenes see aasta varasemaga võrreldes 0,9%-punkti kukkudes 30,5%-le. Mullikaid oli kokkuostetud veiste seas 2010. aastal 10%, härgasid 2% ja vanemaid pulle ligi 5%. Ka nende kvaliteediklasside osakaalud muutusid eelmisel aastal.

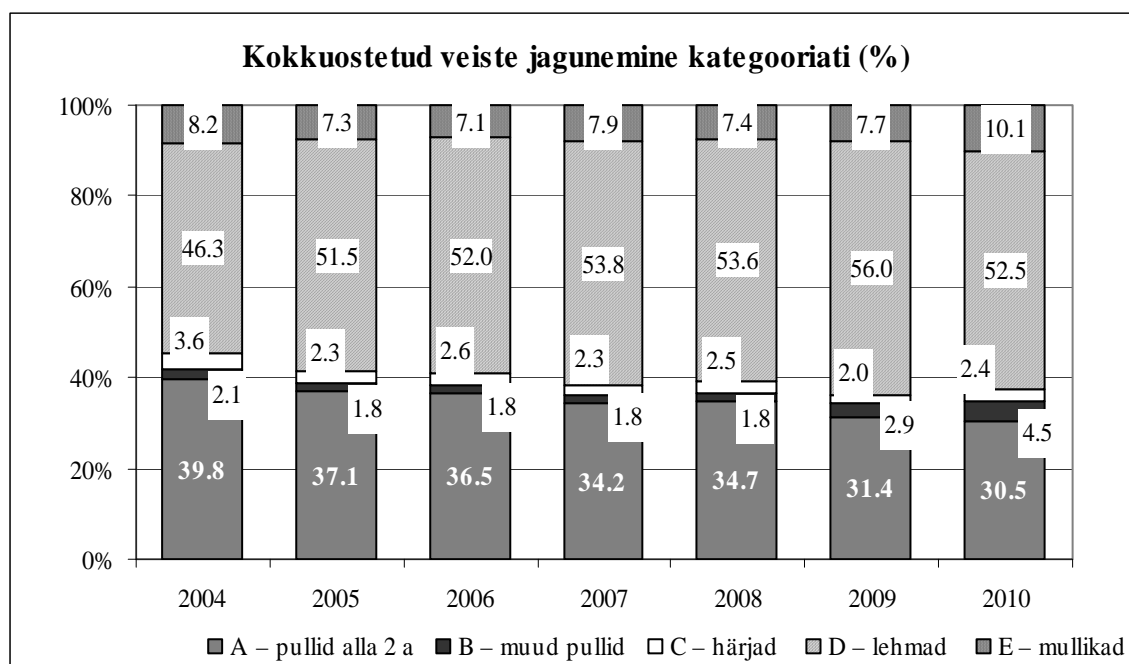
Tabel 10

Erinevate veise- ja vasikaliha kvaliteediklasside osakaal veiste kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud veistest)

	2008	2009	2009				
			I kv	II kv	III kv	IV kv	Aasta
A – pullid alla 2 a	34,7	31,4	32,9	32,9	33,3	23,9	30,5
B – muud pullid	1,8	2,9	2,6	5,9	5,0	4,5	4,5
C – härjad	2,5	2,0	1,8	1,3	3,2	2,9	2,4
D – lehmad	53,6	56,0	53,6	51,1	50,6	54,8	52,5
E – mullikad	7,4	7,7	9,1	8,8	7,9	13,9	10,1
Veised kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allikas: EKI

Lehmadest klassifitseeriti 2010. aastal 32% P2-klassi (2009.a 35%), 24% P1 (21%), 18% P3 ning 13% P3-klassi, ülejäänuid oli märgatavalt vähem. A-kategooria veistest klassifitseeriti 33% P2-klassi (2009.a 36%), 28% P1 (22%) ja 20% O2-klassi (23%), teisi oli oluliselt vähem. Ka E-kategooria mullikastest klassifitseeriti suurem osa P2-klassi (41%, 2009.a 43%), P3-klassi osakaal oli 18% (14%), O3 16% (17%) ja O2 9% (13%).

Allikas: EKI

Tööstustoodangu aastastatistika avaldatakse suure ajalise nihkega. Seetõttu ei ole kättesaadavad ka detailsemad andmed 2010. aastal toodetu kohta. Majanduse üldist arengut ning tarbijaskonna käitumist jälgides, võib järeldada, et majanduse mõningane elavnemine on küll kasvatanud uuesi lihatööstuse tootmismahutusi, kuid valmistoodangu struktuur on jäänud suuresti 2009. aastale sarnaseks – nõudlus odavamate lihast pooltoodete, keedu- ja poolsuitsuvorstide järele püsis endiselt kõrge. Tarbijaskonna visalt suurenevad sissetulekud ning kontroll kulutuste üle on vähendanud kõrgemasse hinnaklassi kuuluvate maitsestatud ja pakendatud pooltoodete ja suitsuliha toodete ostmist. 2010. aastal leidsid tõenäoliselt jätkuvalt enam turgu odavamad lihatooted (hakkliha, keeduvorstid, ka viinerid). Vorstitoodete, linnu- ja sealih ekspordi suurenemine 2010. aastal annab põhjust eeldada, et nende tootegruppide tootmismahud mullu suurenesid.

2010. aastal vähenes lihatööstuse müügitulu 2009. aastaga võrreldes 5,4%. Kokku teenisid Eesti lihatööstusettevõtted 2010. aastal 221,7 mln € müügitulu (2009.a. 234,2 mln €). Käive langes suurel määral siseturumüügi vähenemise tulemusel, tarbijaskonna nõudluse muutumisele vastu tulles pöörati enam tähelepanu odavamate toodete tootmisele.

Tabel 11

Lihatoodete valmistamine lihatööstusettevõtetes 2004 - 2010.a (tuh t)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009	2010
							kiirstatistika	
Liha (ka I kat subproduktid)	49,5	45,6	48,3	45,7	45,0	44,9	38,9	40,3
sh veiseliha	10,3	9,7	9,7	9,6	7,2	7,5	...	...
sealiha	30,7	30,4	33,7	32,3	32,8	30,4	...	...
Vorstitooted	37,5	34,2	35,1	32,4	33,6	35,5	32,8	34,5
sh keeduvorstid	11,3	9,8	9,6	8,8	10,2	11,1	...	...
sardellid	4,8	4,2	4,3	3,7	3,6	3,4	...	...
viinerid	9,1	9,1	10,0	8,8	9,1	10,9	...	...
poolsuitsuvorstid	7,9	6,9	6,9	6,3	5,5	6,3	...	...
täissuitsuvorstid	0,8	0,8	0,8	1,2	1,1	0,6	...	...
maksavorstid	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	...	...
verivorstid	1,6	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	...	...
muud vorstitooted	1,0	1,0	1,0	1,3	1,8	0,8	...	...
Termiliselt töötlemata naturaalsed pooltooted lihast	22,6	27,5	36,9	32,4	32,9	33,0	...	...
Termiliselt töödeldud tooted lihast	4,8	5,6	7,2	9,1	9,6	6,7	...	...
Pasteet	0,4	0,4	0,2	0,3	0,4	0,3	...	...
Suitsulihtooted	8,6	8,9	9,8	10,1	9,0	9,6	8,1	...
Lihakonservid	0,8	1,3	0,8	.	.	.	1,0	...

Allikas: SA

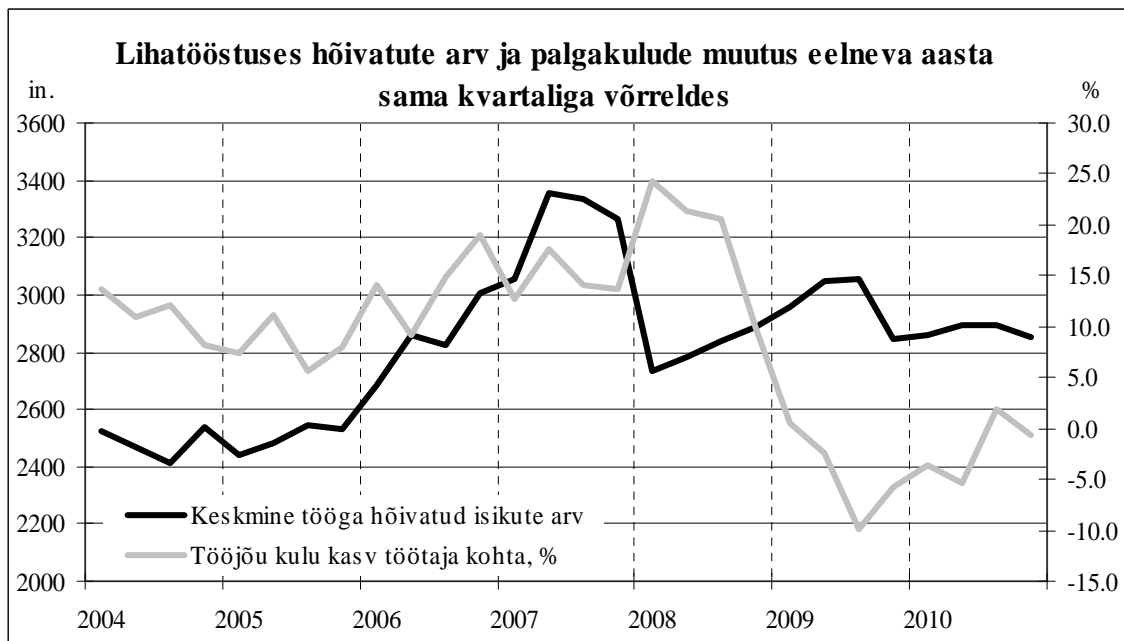
Joonis 5

Allikas: SA

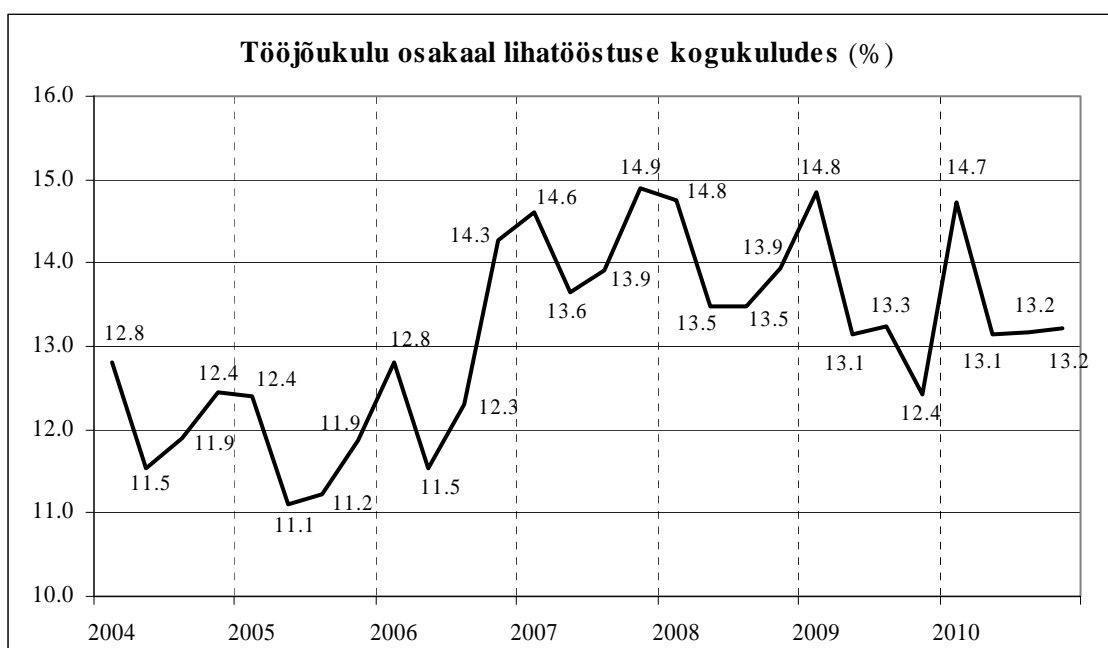
Alates 2007. aastast on kulud kasvanud tuludest märksa kiiremini ning lihatööstuse kogukasum vähenes. 2009. aasta lõppes juba kahjumiga. 2010. aastal on suudetud kulusid tublisti kärpida. 2009. aastaga võrreldes vähenesid mullu ettevõtete tootmise kogukulud 6,5%, ulatudes 220,0 mln €ni. Kulude müügitulust mõnevõrra kiirem vähenemine viis lihatööstuse 2010. aastal uuesti 1,7 mln €ga kasumisse. Kulude vähenemisele aitas kaasa töötajate arvu vähenemine ning keskmise palga langus.

Joonis 6

Allikas: SA

Joonis 7

Allikas: SA

Lihatööstusettevõtetes vähenes töötajate arv 2010. aastal 2009.aastaga võrreldes 3,4%, tööjõukulud kahanesid 5,4%, keskmine palgakulu vähenes 5,8%. Tööjõukulude osakaal lihatööstuse kogukuludes püsis 2009. aasta tasemel, olles 13,5%. Kokku töötas Eesti lihatööstuses 2010. aastal 2 875 inimest (2009.a 2 978) keskmise brutopalgaga 642.45 € kuus, mis jäi 2,4% madalamaks kui 2009. aastal (2009.a. 658.42 €kuus) ning oli ka 18,5% madalam 2010. aasta Eesti keskmisest brutopalgast.

2010. aastal oli Eesti lihatööstusettevõtete kogukasum kokku 1,7 mln € Aastaga suudeti välja tulla kahjumist ning muudeti tootmine uuesti kasumlikuks.

Lihatööstuses loodi lisandväärtust 2010. aastal 3,7% enam kui aasta varem ning see ulatus 31,4 mln €ni. Lisandväärtus suurenes ärikasumi suurenemise läbi.

Tabel 12

Lihatööstuse majandusnäitajad (mln €)

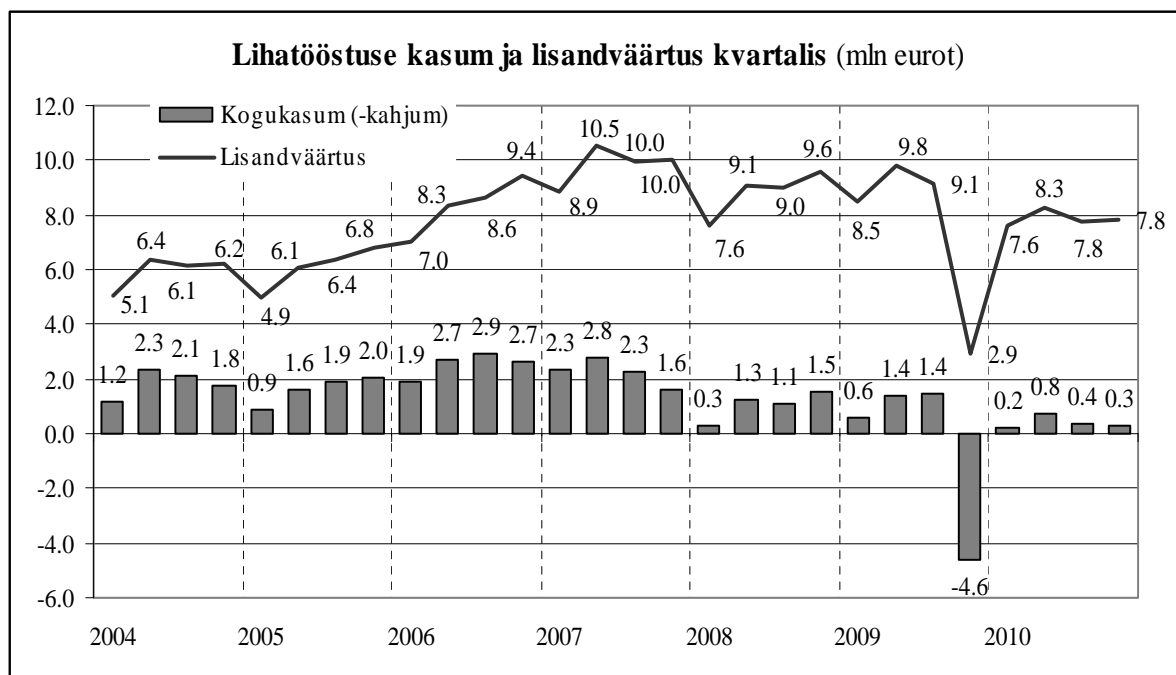
	Aastastatistika*				Lühiajastatistika*					
	2006	2007	2008	2009	2009*	2010*	I kv 2010	II kv 2010	III kv 2010	IV kv 2010
Müügitulu	189.7	213.8	246.4	223.6	234.2	221.7	50.2	57.8	56.6	57.1
Ekspordi osakaal käibes, %	13.1	11.3	13.3	14.5	...	...	...	...	...	...
Kulud kokku	182.1	206.0	241.2	225.0	235.4	220.0	49.9	57.1	56.3	56.8
sh tööjõukulud	22.3	28.2	33.6	31.0	31.5	29.8	7.4	7.5	7.4	7.5
Tööjõukulude osakaal kogukuludes, %	12.2	13.7	13.9	13.8	13.4	13.5	14.7	13.1	13.2	13.2
Kogukasum (-kahjum)	7.6	7.8	5.1	-1.4	1.2	1.7	0.2	0.8	0.4	0.3
Lisandväärtus	36.5	43.7	47.4	43.6	30.3	31.4	7.6	8.3	7.8	7.8
Investeeringud põhivarasse	10.3	14.8	22.9	15.6	7.3	11.9	0.7	5.2	1.4	4.7
Müügitulu kasv, %**	12.8	12.7	15.3	-9.3	2.6	-5.4	-6.9	-11.0	-4.6	1.8
Lisandväärtuse kasv, %**	18.8	19.6	8.5	-8.0	-14.1	3.7	-10.5	-15.5	-14.9	168.9
Kulude kasv, %**	12.4	13.1	17.1	-6.7	5.1	-6.5	-6.3	-10.2	-2.8	-6.5
Tööjõukulude kasv, %**	19.5	26.8	19.1	-7.8	1.2	-5.4	-6.9	-10.2	-3.4	-0.5
Palgakasv, %**	13.9	14.0	16.1	2.2	0.8	-5.8	-7.5	-10.7	-3.8	-0.4

* Aastastatistika hõlmab kõik üle 20 töötajaga ettevõtted, 1-19 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Lühiajastatistika kogutakse kvartaalse küsitlusega ning hõlmab kõik 50 ja enama töötajaga ettevõtted, 1-49 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Võrreldavuse tagamiseks 2009 ja 2010 aasta vahel on 2009. aasta andmed esitatud ka lühiajastatistika kokkuvõtte põhjal.

** aastakasvud, kvartalite puhul on kasv arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

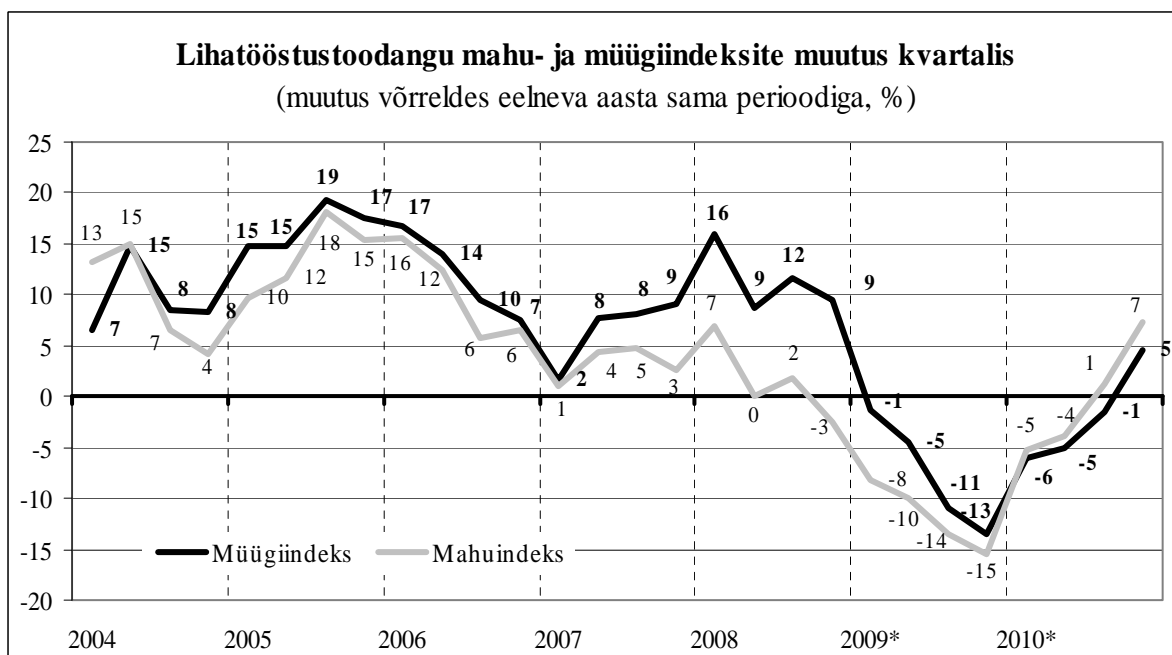
...andmed puuduvad

Allikas: SA, EKI arvutused

Allikas: SA

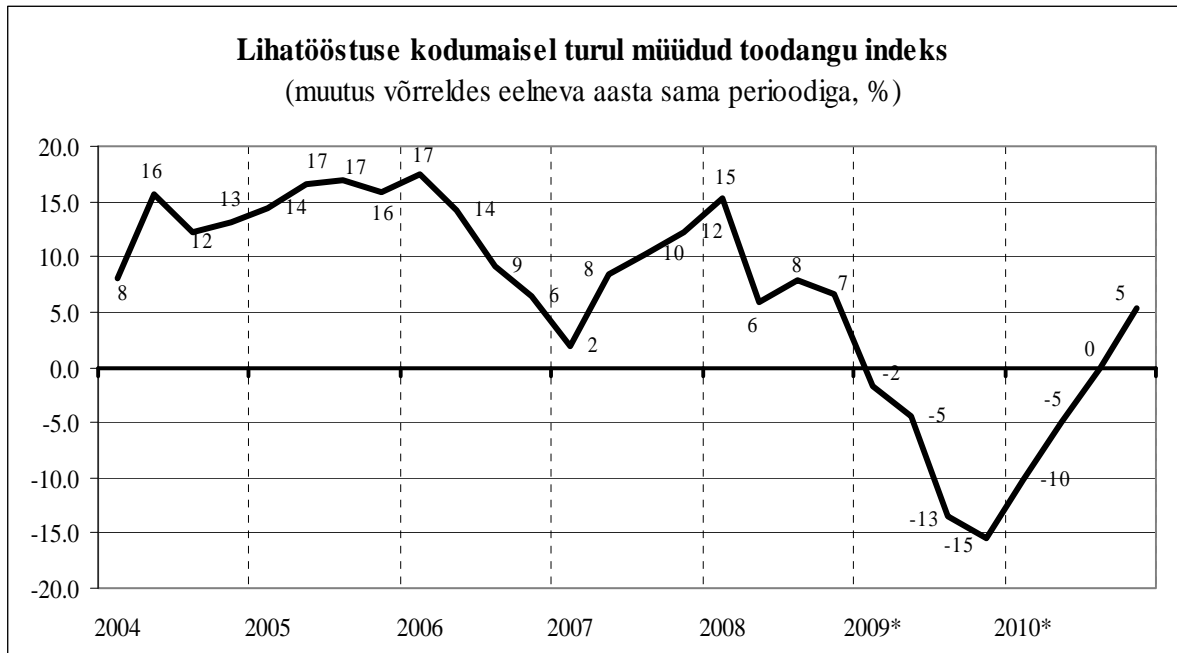
Lihatööstustoodangu mahuindeks kajastab lihatööstustoodangu tootmise mahu muutust püsivhindades võrreldes baasperiodiga ning müügiindeks müüdü tootustoodangu maksumuse muutust jooksevhindades võrreldes aastataguse perioodiga. 2009. aastal lihatööstuse toodangu maht vähenes võrreldes varasemate aastatega järsult – lihatööstusest müüdü kogused jäid ligi 13% väiksemaks kui aasta varem. 2010. aasta mahuindeks vähenes vaid 0,1%. Seega mullu tootismahud 2009. aastaga võrreldes enam ei vähenenud.

Allikas: SA

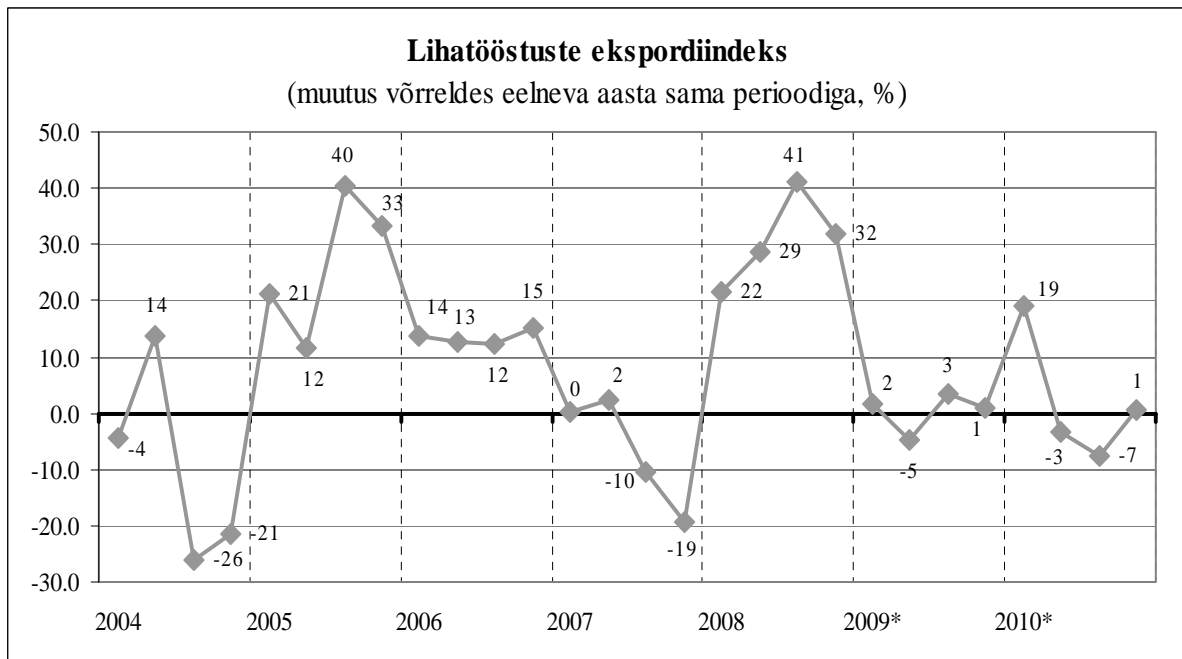
Lihatööstustoodangu müügiindeks ehk tööstustoodangu maksumus oli 2010. aastal aga 2% madalam aastatagusest (hinnalanguse mõjul). 2010. aastal kokkuvõtvalt aeglustus tootmismahude vähenemise kõrval ka hinnalangus. Aasta viimases kvartalis olid nii tootmismahud kui ka hinnad juba aasta varasemast kõrgemad.

Joonis 10

Allikas: SA

Joonis 11

Allikas: SA

Eesti lihatööstuse toodangu müük koduturul 2010. aastal vähenes jätkuvalt, kuid 2009. aastaga võrreldes oluliselt aeglasemas tempos (2009.a. -8,8%, 2010.a. -2,5%). Toodangu müük eksporditurgetel kasvas 2,3%.

Tabel 13

Lihatööstuse tootlikkuse näitajad

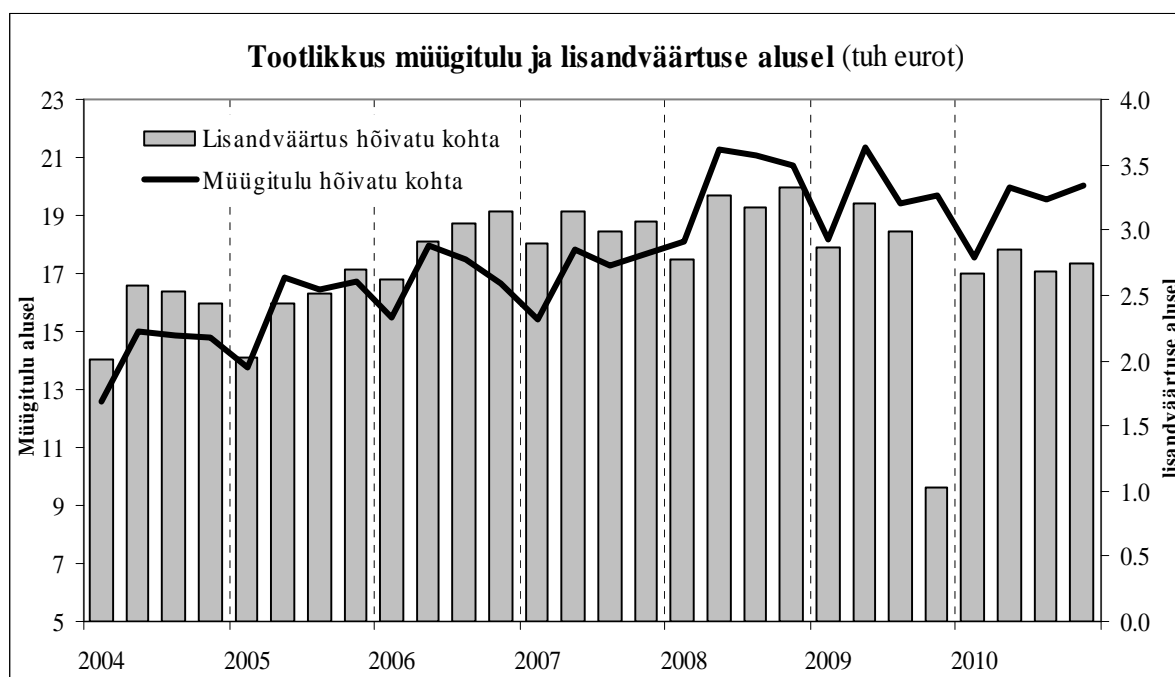
	Aastastatistika					Lühiajastatistika	
	2005	2006	2007	2008	2009	2009*	2010*
Tootlikkus töötaja kohta müügitulu alusel, tuh €	63,5	68,4	69,1	77,7	78,4	78,7	77,1
kasv %	15,0	7,7	0,9	12,5	0,8	-3,1	-1,9
Tootlikkus töötaja kohta lisandväärtuse alusel, tuh €	11,9	13,2	14,1	15,0	15,3	10,1	10,9
kasv %	11,4	11,3	6,8	5,9	2,3	-19,6	8,4
Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel, €	0,20	0,21	0,21	0,20	0,19	0,13	0,14
kasv %	0,0	5,0	0,0	-4,8	-5,0	-17,6	10,4
Töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel, €	1,68	1,65	1,55	1,41	1,41	0,95	1,06
kasv %	2,4	-1,8	-6,1	-9,0	0,0	-15,7	10,6
Kogurentaablus (kasum/netokäive), %	4,0	4,0	3,6	2,1	-0,6	-0,5	0,8

* Esialgsed andmed SA lühiajastatistika alusel, 2009/08. aasta kasvud on arvatud kvartali andmete põhjal.

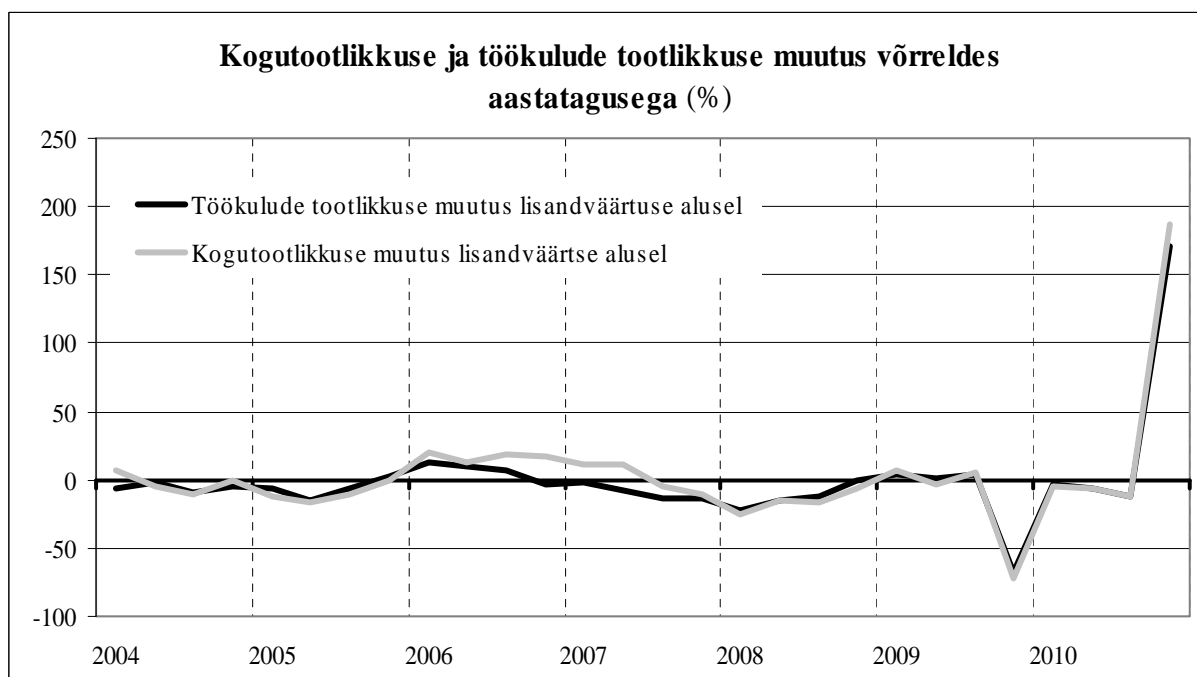
Allikas: SA

Lihatööstuse tootlikkus, mõõdetuna müügituluna töötaja kohta, ulatus 2010. aastal 77,1 tuhande euroni, mis oli 2% madalam kui 2009. aastal. Tootlikkus mõõdetuna lisandväärtusena töötaja kohta, mis oli 2010. aastal 10,9 tuh € suurenes 2009. aastaga võrreldes 8,4%. Nii kogutootlikkus kui ka töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel 2010. aastal suurenesid vastavalt 10,4% ja 10,6%.

Joonis 12

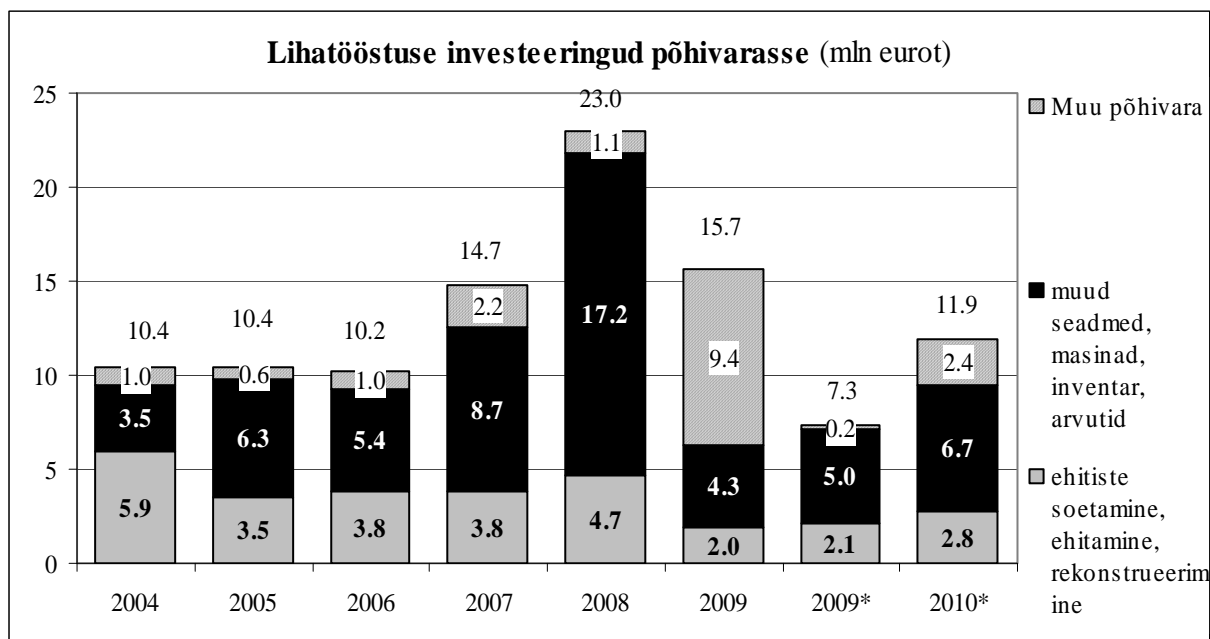
Allikas: SA

Allikas: SA

Lihatööstuse kogurentaablus (ehk kasumi osakaal müügitulus) kõikus 2010. aastal kvartalite lõikes 0,5-1%.

2010. aastal oli esialgsel andmel koguinvesteeringute maht sektoris 11,9 mln € Aastaga kasvas investeeringute maht lihatööstuse põhivarasse 63%. 56% kogu investeeringute mahust tehti seadmete ja masinate soetamiseks ja nende parandamiseks, 23% investeeringutest tehti hoonetesse ja rajatistesse ning 19% kogu aasta jooksul investeeritust kulus maa soetamiseks.

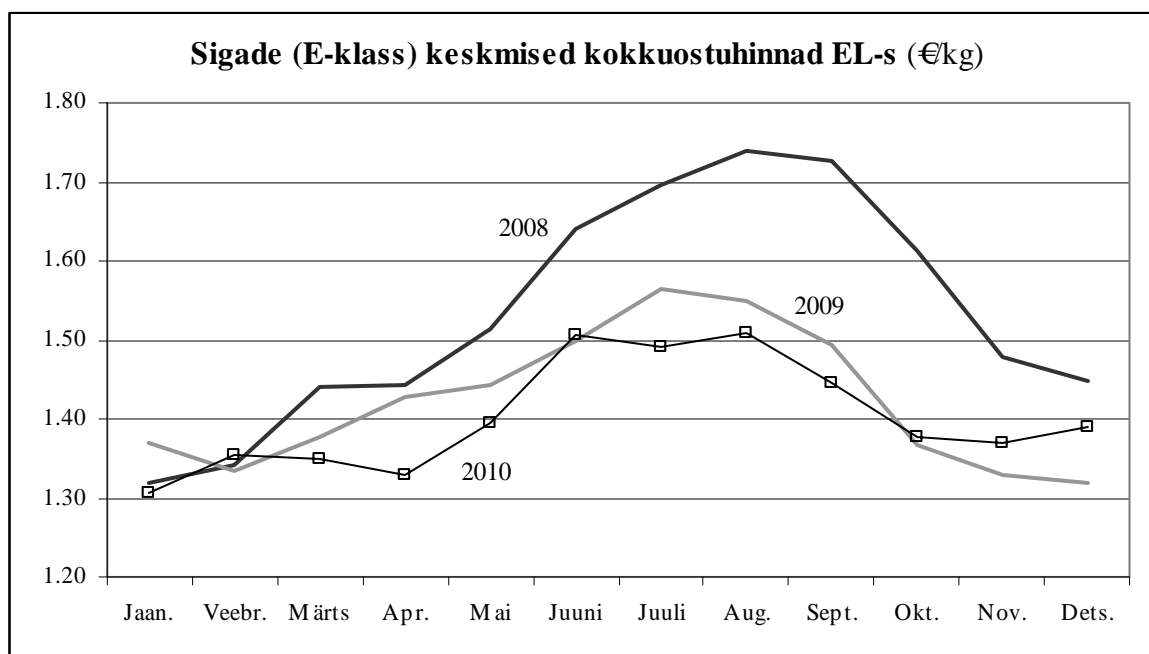

Allikas: SA

Hinnad

2010. aastal oli sealihaturg küll stabiilne, kuid kokkuostuhind püsis tootjatele ebasoodsalt madalal. Euroopa Liidu aastakeskmiseks sigade kokkuostuhinnaks kujunes 1.40 €/kg, mis oli 1,4% madalam kui 2009. aastal. Madalamad söödahinnad 2010. aasta I poolaastal suurendasid põrsaste tootmist ning kasvatasid ka tapaküpsete sigade kaalu. 10 kuuga suurenes tapmist arv aasta varasemaga võrreldes 2%. Tulemuseks oli sealihapakkumise märkimisväärne kasv 2010. aasta II poolaastal, mis hoidis ka kokkuostuhinda madalamal kui aasta varem. Veelgi suurema hinnalanguse hoidis ära samal ajal nii Venemaal kui ka Aasias kasvanud nõudlus sealihajärele, mis võimaldas suurendada sealihapakkumist EL-st maailmaturule pea veerandi võrra. 2010. aasta II poolaastal hakkasid uuesti tõusma söödahinnad. Pingelisemaks muutus olukord ka eksporditurgetel, kus Euroopa liidust toodud sealihale konkureeris jõuliselt USA-st ja Brasiiliast toodu. Kuigi 2010. aasta lõpus oli kokkuostuhind kõrgem kui 2009. aasta lõpus ei korvanud see söödahinna tõusu.

Joonis 15

Allikas: Euroopa Komisjon

E-klassi sigade Euroopa Liidu keskmised kokkuostuhinnad kõikusid 2010. aastal 1.30-1.50 €/kg vahel. I poolaastal oli E-klassi sigade keskmine kokkuostuhind 1.37 €/kg. II poolaastal kujunes suvekuude hinnatõusude surve keskmiseks hinnaks 1.43 €/kg. Aastakeskmise hind oli 1.40 €/kg, mis jäi 1,4% ehk 0.02 eurot kilo kohta väiksemaks kui 2009. aastal.

Taanis, kust tuli eelmisel aastal kõige enam sealihapakkumist Eesti turule, püsis sigade kokkuostuhind 2010. aastal madalam Euroopa Liidu keskmisest hinnast. 2010. aasta alguses oli sigade kokkuostuhind seal 1.09 €/kg, mis oli 9,4% madalam kui 2009. aasta alguses. Veebruaris tõusis hind juba eelneva aasta tasemele. Järgneva kümne kuu jooksul kokkuostuhind Taanis enam eelnenud aastast madalamale ei langenud. Kokkuostuhind jõudis kõrgpunkti juunis, misjärel hakkas aeglaselt langema. Aasta viimasel kuul oli kokkuostuhind 11% kõrgemal kui 2009. aasta

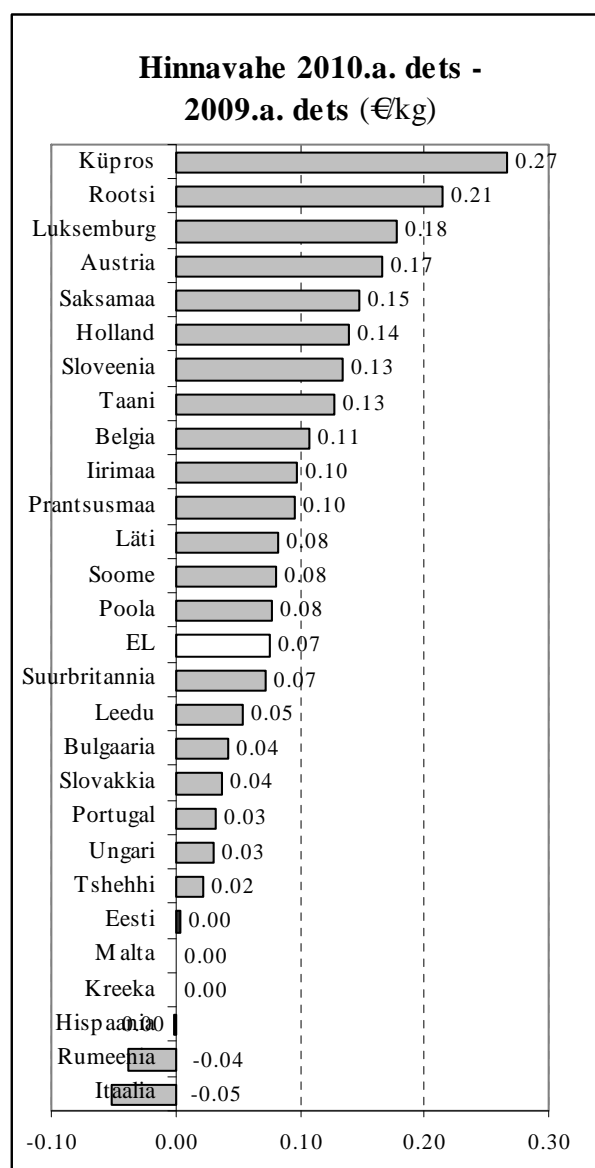
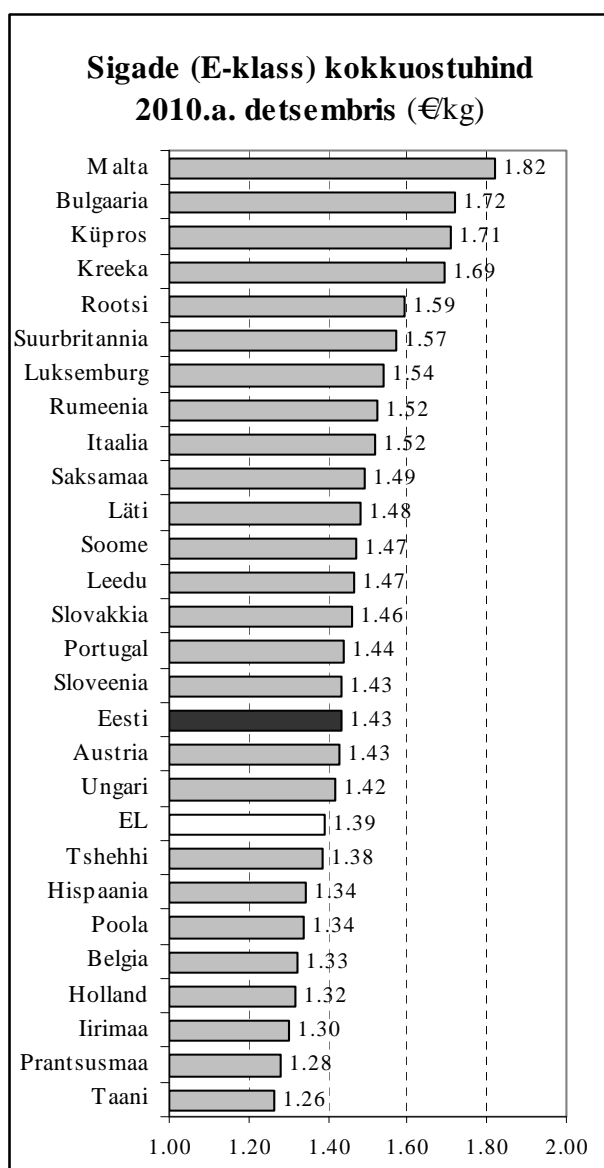
Tabel 14

E-lassi sigade kokkuostuhinnad EL-is ja Eestis (€/kg tapakaalus)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 I kv	2011 aprill
EL keskmine	1.45	1.35	1.53	1.42	1.40	1.43	1.55
Taani	1.28	1.18	1.31	1.23	1.27	1.29	1.38
Soome	1.33	1.38	1.50	1.45	1.42	1.50	1.52
Läti	1.54	1.49	1.71	1.55	1.43	1.46	1.58
Leedu	1.44	1.41	1.70	1.57	1.46	1.50	1.59
Rootsi	1.39	1.44	1.52	1.38	1.46	1.42	1.38
Poola	1.29	1.28	1.59	1.44	1.35	1.37	1.53
Eesti	1.40	1.42	1.55	1.49	1.42	1.46	1.54

Allikas: MLC, Euroopa Komisjon ja EKI

Joonis 16

Allikas: Euroopa Komisjon

lõpus. 2010. aasta suvekuudel püsis sigade kokkuostuhind Taanis aasta varasemast ligi 4% kõrgem. Terve 2010. aasta jooksul püsis aga kokkuostuhind Taanis keskmiselt 10% madalam Euroopa liidu keskmisest kokkuostuhinnast.

Soome sealihaturul liikusid kokkuostuhinnad 2010. aastal küll tõusutrendil, kuid 2010. aasta esimesel üheksal kuul ei jõudnud kokkuostuhind ühelgi kuul 2009. aasta tasemele. 2010. aasta alguses oli seal kokkuostuhind küll Taani ja Euroopa Liidu keskmisega võrreldes mõnevõrra kõrgem – 1.39 €/kg, ent jäi 2009. aasta detsembri tasemele ning oli 8,2% madalam eelmise aasta jaanuarikuisest hinnast. Septembrist alates hinnatõus kiirenes ning ületati ka aasta varasem hinnatase. Aasta lõpuks oli keskmine kokkuostuhind kerkinud 1.47 €/kg-ni, mis oli 5,8% kõrgem 2009. aasta detsembri hinnast ning 5,8% kõrgem 2010. aasta jaanuari kokkuostuhinnast. Soomes oli kokkuostuhind Euroopa Liidu keskmisest madalam vaid suvekuudel ning aastakeskmise sigade kokkuostuhind oli seal 1,4% kõrgem Euroopa Liidu aastakeskmisest hinnast.

Lätis oli sigade aastakeskmise kokkuostuhind peaaegu samal tasemel Eesti aastakeskmise kokkuostuhinnaga, kuid kuude lõikes esines siiski kõikumisi. Aasta esimesel neljal kuul oli Eestis sigade kokkuostuhind keskmiselt 4% kõrgem Läti hinnast. Maist alates aga tõusis sigade kokkuostuhind Lätis kõrgemale hinnast Eestis. Kuid Soomele sarnaselt püsis ka Läti hinnatase 2010. aasta kümnel esimesel kuul varasemate aastatega võrreldes 10% madalam. Novembris-detsembris tõusis kokkuostuhind ka Lätis keskmiselt 4% kõrgemale aasta varasemast hinnast. Aastakeskmiseks kokkuostuhinnaks Lätis kujunes 1.43 €/kg, mis oli 2,1% kõrgem Euroopa Liidu vastavast hinnast.

Tabel 15

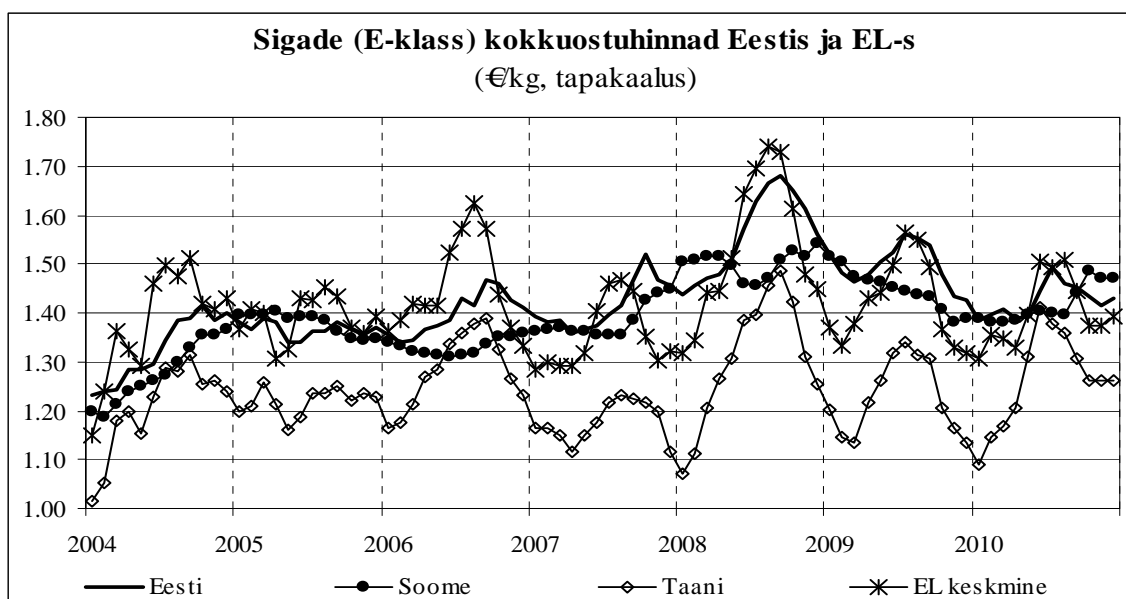
Sigade kaalutud keskmised kokkuostuhinnad Eestis 2010.a
(€/kg käibemaksuta tapakaalus, jahutatud EL standardiga* lihakehad)

	2009 keskm	2010 jaan	2010 juuli	2010 aug	2010 sept	2010 okt	2010 nov	2010 dets	2010 keskm	Muutus '10/'09 +/-, %
S	1.58	1.44	1.55	1.52	1.52	1.50	1.48	1.50	1.49	-5,7
E	1.49	1.38	1.50	1.46	1.45	1.43	1.42	1.43	1.42	-4,7
U	1.40	1.28	1.41	1.38	1.37	1.35	1.33	1.35	1.33	-5,0
R	1.35	1.17	1.31	1.41	1.31	1.25	1.24	1.24	1.26	-6,7
O	1.30	1.21		1.20			1.10		1.12	-13,8
P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SEUROP	1.53	1.41	1.52	1.49	1.49	1.47	1.44	1.46	1.45	-5,2
Emised	0.91	0.96	0.92	0.87	0.9	0.92	0.93	0.92	0.91	0,0
SEUROP + emised	1.51	1.39	1.50	1.48	1.47	1.45	1.43	1.45	1.44	-4,6

* lihakeha koos pea, saba ja esijalgadega
Allikas: EKI

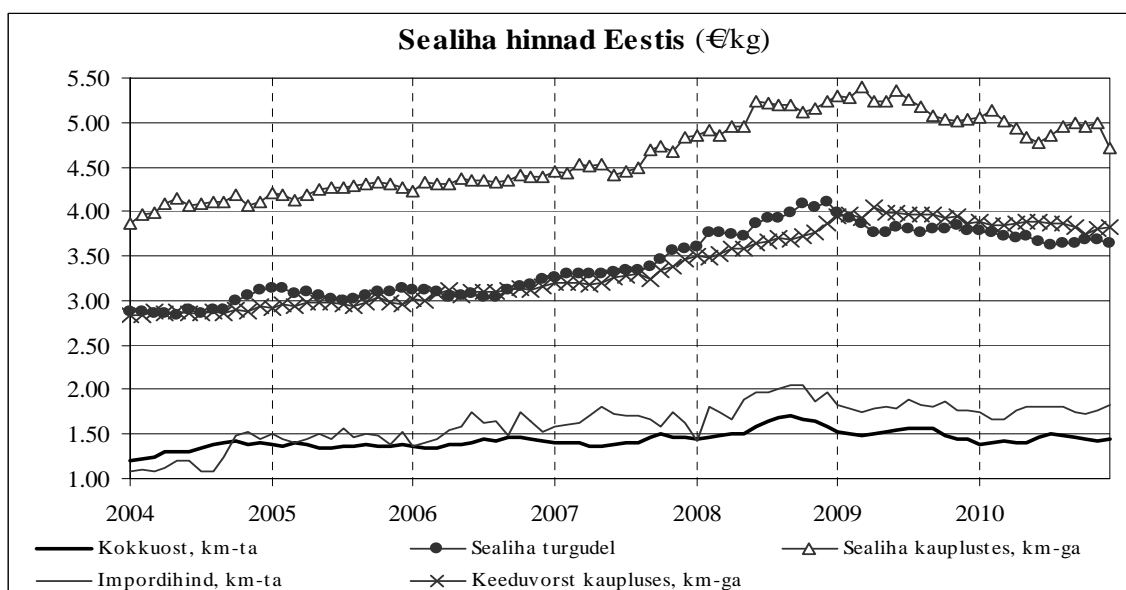
Hinna areng Eesti sealihaturul on olnud üsna sarnane Euroopa Liidu keskmise liikumisele. 2010. aasta jaanuari kaalutud keskmine kokkuostuhind oli 9,2% madalam 2009. aasta jaanuarikuisest kokkuostuhinnast. Aasta edenedes kokkuostuhind tõusis tasapisi ning novembris oli kokkuostuhind 1,5% madalam aasta varasemast hinnast ning detsembris hinnad ühtlustusid. Valdava osa aastast aga liikusid sigade kokkuostuhinnad 2009. aastaga võrreldes oluliselt madalamal tasemel, mistõttu ka aastakeskmised kokkuostuhinnad lihaklasside lõikes jäid märkimisväärselt alla 2009. aasta tasemele. Euroopa Komisjon kogub ja avaldab vaid E-klassi kuuluvate sigade kokkuostuhinda. Euroopa Liidu keskmisega võrreldes oli E-klassi sigade kokkuostuhind Eestis 2010. aastal pea 2% kõrgem.

Joonis 17

Allikad: EKI, Euroopa Komisjon

Joonis 18

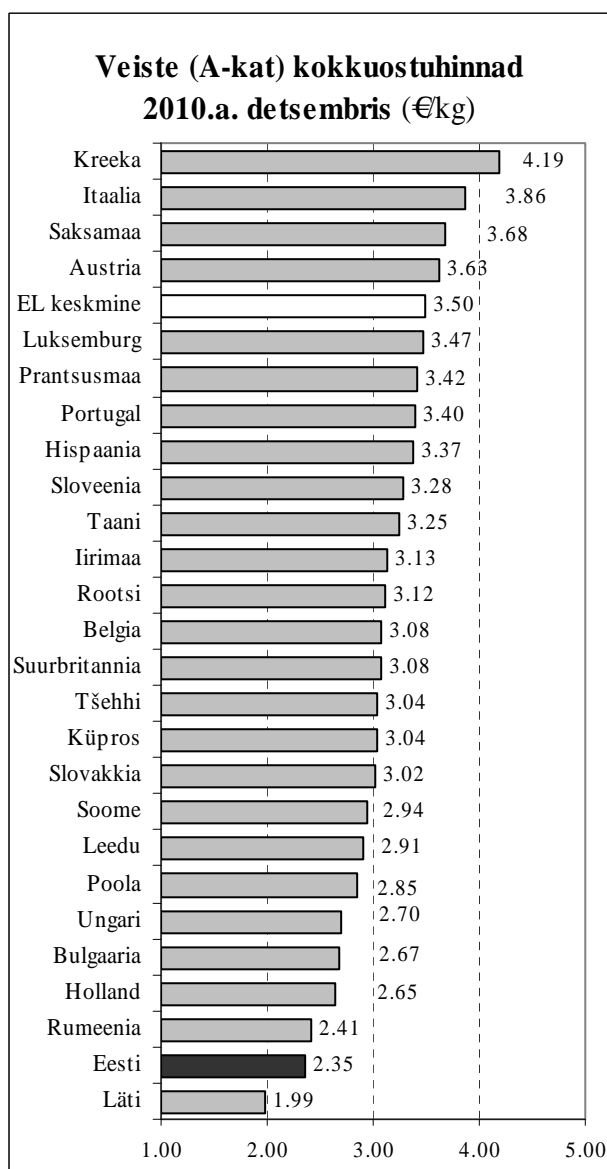
Allikas: EKI

Elanikkonna ostujõu langus surves jaekaubandust ning sealihajae hind on 2009. aasta juulist alates üsna kiiresti langenud. 2010. aasta jaanuaris maksis sealihajae tavakaupluses keskmiselt 5.06 €/kg. Aastaga oli jae hind langenud 4,3%. I poolaasta viimasel kuul maksis sealihajae kauplustes keskmiselt 4.77 €/kg, see on 10,8% vähem kui aasta varem. Aasta lõpuks langes sealihajae hind kauplustes 4.71 €/kg, mis oli 6,5% madalam 2009. aasta detsembrikuisest keskmisest jae hinnast. Aastakeskmiseks sealihajae hinnaks kujunes 2010. aastal 4.94 €/kg, 2009. aastal oli see 5.19 €/kg. Seega sealihajae odavnes aastaga keskmiselt 4,8%. Sealihajae aastakeskmise jae hind on 2003. aastast alates järjest tõusnud. 2010. aasta jääb aastaks, mil sealihajae hinna aastaid kestnud tõus peatus ja asendus langusega. Hinnalanguse taga oli eelkõige kondita sealihajae 7,5%-line odavnemine, kondiga sealihajae odavnes kauplustes aastaga 2,1%. Turgudel odavnes sealihajae aastaga keskmiselt 3,7%. Nii viinerite kui keeduvorsti keskmise jae hind kauplustes langes aastaga vastavalt 3,9% ja 2,8% ning hakklihajae hind 1,6%.

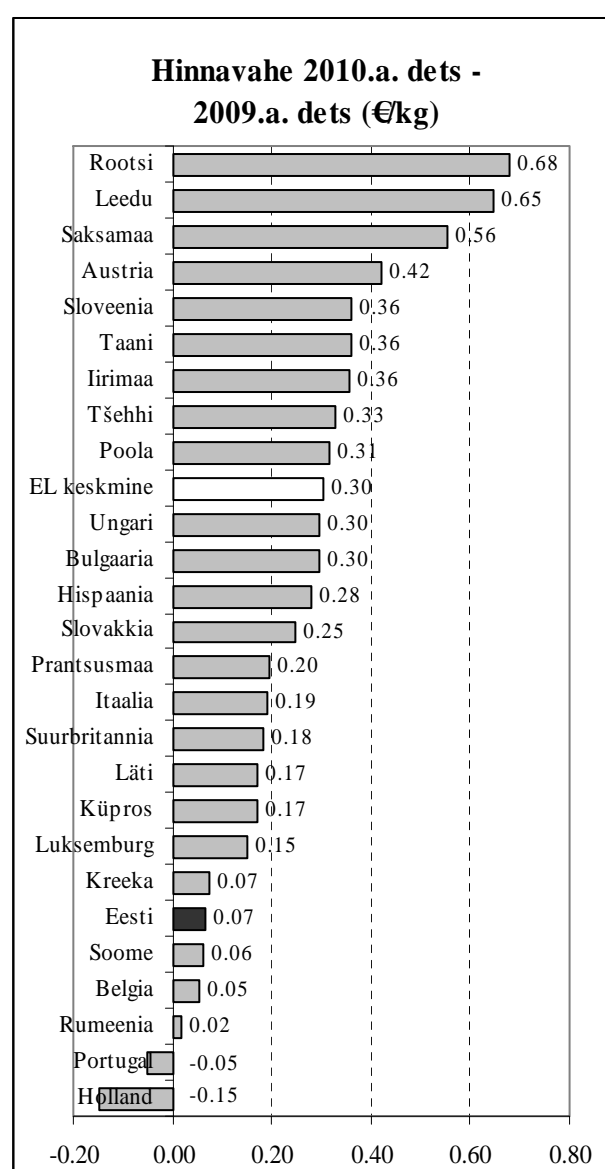
2011. aasta esimestel kuudel algas uus nii sealihajae kui ka sealihajae sisaldavate toodete jae hinna tõus. Nelja kuuga on sealihajae kauplustes kallinenud 12%. 1 kg hakklihajae ja viinerite jae hind oli 2011. aasta aprillis 2,4% kõrgem kui 2010. aasta viimasel kuul, keeduvorst on kallinenud veidi vähem – 1,8%.

2010. aastal kasvas esialgsete andmete järgi veiselihajae tootmine EL-is ligi 1%. Veiselihajae tootmine elavnes eelkõige põhjapoolsemates riikides (Iirimaa, Saksamaa, Suurbritannia, Prantsusmaa), Vahemeremaades (Itaalia, Hispaania) veiselihajae toodang vähenes. Veiselihajae toodangut kasvatas tapaküpsete loomade kaalu suurenemine ning kokkuostuhindade kõrge tase. Elavnenud pakkumine EL-i maades koos veiselihajae hinna järsu tõusuga Lõuna-Ameerikas ning nõudluse tugeva kasvuga kolmandates riikides soodustas veiselihajae eksporti, mis 2010. aastal enam kui kahekordistus. Kõige enam kasvas veiselihajae eksport Venemaale ja Türgi. 2010. aasta vältel jäi veiselihajae import Brasiiliast ja Argentiinast Euroopa Liitu piiratuks. Tootmismahu kasv ning suurem pakkumine hoidsid 2010. aasta I poolaastal veiselihajae kokkuostuhinna Euroopa Liidus 2009. aasta sama perioodi tasemest mõnevõrra madalamal. Nõudluse kasv maailmaturul ning pakkumiste vähenemine kergitasid II poolaastal ka kokkuostuhinda Euroopas. Kui 2009. aastal oli alla 2-aastaste pullide (A-kategooria) aastakeskmise kokkuostuhind Euroopa Liidus 3.18 €/kg, siis 2010. aastal oli see 3.21 €/kg. 2010. aasta esimesel poolaastal maksti noorte pullide eest EL-is keskmiselt 3-3.30 €/kg, mis jäi 2% madalamaks kui aasta varem. II poolaastal kokkuostuhind tõusis ning jõudis detsembris 3.50 €/kg, mis oli 9,5% kõrgem kui 2009. aasta lõpus. 2010. aasta II poolaastal oli kokkuostuhind keskmiselt 3% kõrgem kui 2009. aastal. Veiste kokkuostuhind püsis üpris stabiilsena ka käesoleva aasta I kvartalis, liikudes taas 3.50 euro juures, kuid kevade saabudes võis täheldada ka suundumust mõningasele hinnalangusele. 2011. aasta aprillis oli veiste keskmise kokkuostuhind EL-is 3.44 €/kg, see oli 2% madalam kui selle aasta jaanuarikuus, ent 7,8% kõrgem 2010. aasta aprillikuisest hinnast.

2010. aastal odavnes A-klassi veiselihajae 8-s, kallines 15-s ning jäi eelneva aastaga samale tasemele 3-s Euroopa Liidu liikmesriigis. Kõige enam langes hind Hollandis (-5,3%), suurem oli langus ka Belgias (-2,4%) ja Soomes (-2,1%). Ühtlasi oli kokkuostuhind nendes riikides ka madalam EL-i keskmisest hinnast. Suurima hüppe tegi kokkuostuhind Rootsis (+20,8%) ja Leedus (+12,2%). Mõlemas riigis jäi aga kokkuostuhind jõudsale tõusule vaatamata madalamaks EL-i keskmisest. Teistest oluliselt kõrgem oli A-kategooria pullide mullune aastakeskmise kokkuostuhind Portugalis, Kreekas ja Itaalias, kus veiselihajae oli vastavalt 6,4%, 29,5% ja 12,6% kallim kui Euroopa Liidus keskmiselt.

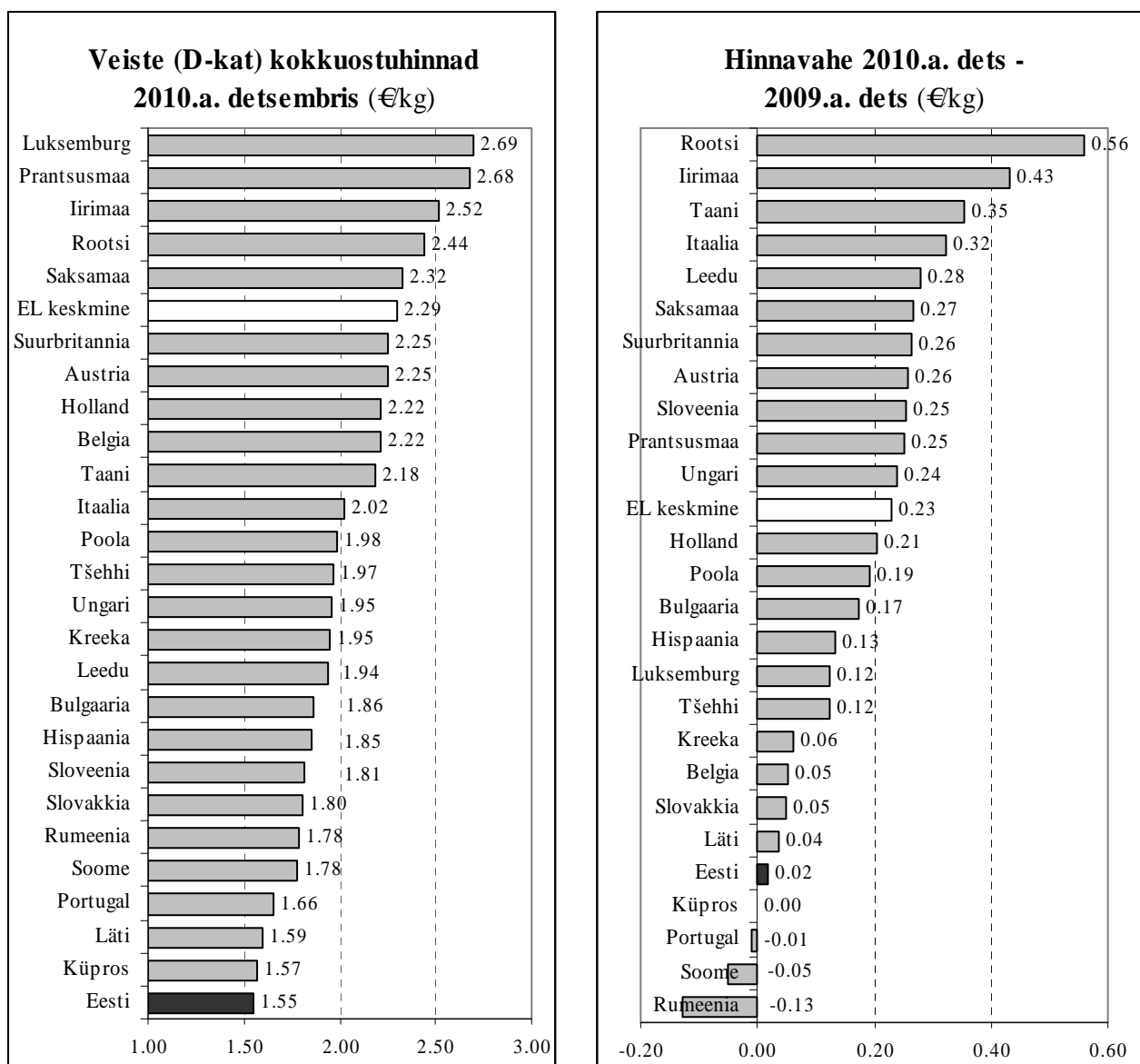

Allikas: Euroopa Komisjon

2010. aastal imporditi veiseliha Eestisse kõige enam Taanist ja Lätist, kus aastakeskmise hind tõusis 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes vastavalt 3,9% ja 0,8%. Mõlemas riigis oli A-klassi veiste aastakeskmise kokkuostuhind Euroopa Liidu keskmisest madalam (Taanis 4,4% ja Lätis 43%). Noorte pullide kokkuostuhind püsis endiselt kõige madalam Lätis.

Lehmade (D-kategooria) keskmine kokkuostuhinnakõver Euroopa Liidus liikus 2010. aastal analoogiliselt noorte pullide hinnaga: aasta I pooles oli kokkuostuhind keskmiselt 2% madalam 2009. aasta sama perioodi kokkuostuhinnast, II poolaastal tõusis aga ligi 5% kõrgemale aasta varasemast tasemest. Kui 2009. aastal iseloomustas kokkuostuhinda langustrend, siis 2010. aastal valitses lehmade kokkuostuhinna puhul lauge tõusutrend. Aasta vältel kõikis kokkuostuhind 2.16-2.29 €/kg vahel. D-kategooria veiseliha aastakeskmiseks hinnaks oli 2.25 €/kg, mis on 1,4% kõrgem kui 2009. aastal.

Allikas: Euroopa Komisjon

Lehmade aastakeskmine kokkuostuhind tõusis EL-i 27 liikmesriigist 13-s. Enam tõusis hind taas Rootsis (+21,0%), Taanis (+11,6%) ja Leedus (+6,9%). Nii Leedus kui ka Taanis jäi aastakeskmine kokkuostuhind EL-i keskmisest madalamaks, Rootsis tõusis kokkuostuhind EL-i keskmisest tasemest 2% kõrgemale.

Veiseliha Eestisse vedavatest riikidest Lätis, Leedus ja Taanis tõusis aastakeskmine kokkuostuhind kahes viimati mainitus. Lätis lehmade kokkuostuhind langes 1,8%. Kõigis kolmes riigis jäi aga lehmade kokkuostuhind madalamaks EL-i keskmisest tasemest. Kõige odavam D-kategooria veiseliha oli EL-i riikidest 2010. aastal Eestis ja Lätis, kus aastakeskmine hind oli 1.59 €/kg.

Tabel 16

Lehmade P2 kokkuostuhinnad EL-s ja Eestis (€/kg, tapakaalus km-ta)

	2007	2008	2009	2010	2010 I pa	2010 II pa
Taani	1.60	1.79	1.54	1.80	1.74	1.85
Soome	1.62	1.77	1.84	1.73	1.73	1.73
Läti	1.29	1.68	1.59	1.54	1.60	1.47
Leedu	1.48	1.77	1.57	1.66	1.66	1.66
Rootsi	1.93	2.05	1.64	1.94	1.87	2.01
Poola	1.65	1.81	1.62	1.70	1.70	1.70
Holland	1.87	2.09	1.92	1.87	1.92	1.83
EL keskmine	1.79	1.98	1.83	1.85	1.83	1.86
Eesti	1.27	1.47	1.51	1.55	1.56	1.53

Allikas: Euroopa Komisjon, EKI

Tabel 17

Veiste kaalutud keskmised kokkuostuhinnad Eestis 2010.a.
(€/kg käibemaksuta tapakaalus, jahutatud lihakehad)

	2009 keskm	2010 jaan	2010 juuli	2010 aug	2010 sept	2010 okt	2010 nov	2010 dets	2010 keskm	2010/ 2009 +/-, %
A-pullid <2 a	2.10	2.11	2.17	2.08	2.05	2.05	2.10	2.22	2.11	0,5
B-muud pullid	2.09	2.10	2.32	2.24	1.99	1.97	2.21	2.02	2.13	1,1
C-härjad	2.12	2.16	2.21	2.18	2.27	2.09	2.10	2.19	2.16	1,9
D-lehmad	1.53	1.53	1.65	1.60	1.53	1.51	1.51	1.53	1.57	2,6
E-mullikad	2.00	1.92	2.03	1.96	1.91	1.91	1.89	1.77	1.93	-3,5
EUROP	1.77	1.79	1.92	1.84	1.78	1.74	1.74	1.76	1.81	2,3

Allikas: EKI

Kahel viimasel aastal on Eesti veiselihaturg olnud üsna stabiilne ning kokkuostuhind kõikunud 1.75-1.90 €/kg vahel. Kuid hinnakõver 2010. aastal liikus vastupidiselt EL-i keskmise kokkuostuhinna liikumisele. Eestis oli kokkuostuhind just I poolaastal mõnevõrra kõrgem aasta varasemast hinnatasemest ning II poolaastal oktoobris ja novembris langes kokkuostuhind allapoole 2009. aasta taset. 2010. aasta jaanuaris osteti veiseid kokku 1.79 €/kg-ga (EKI andmetel). Läbi väikeste tõusude jõudis see 2010. aasta juulis 1.92 €/kg-ni ning hakkas seejärel kuust kuusse langema. 2010. aasta detsembris oli keskmine kokkuostuhind 1.76 €/kg, olles küll 2009. aasta detsembriga samal tasemel, kuid 8,3% madalam kui juulis, mil kokkuostuhind oli haripunktis ning 1,7% madalam kui aasta esimesel kuul. Aastakeskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes 1.81 €/kg, mis oli 2,3% kõrgem 2009. aasta keskmisest hinnast. SEUROP liha klassifitseerimissüsteemi alusel tõusis 2010. aastal kõige enam lehmade (D-klass) aastakeskmise kokkuostuhind, mis tõusis aastaga 2,7%, kuid mis sellele vaatamata püsis kõige madalam (1.57 €/kg). Lehmade osakaal püsis endiselt kokkuostetud veiste seas suurim, kuid nende osatähtsus kokkuostetud veiste seas kahanes 56%-lt 2009. aastal 52,5%-le 2010. aastal. On selge, et selle kategooria madal hind mõ-

jutab ka märkimisväärselt veiste keskmist kokkuostuhinda Eestis, mis hoiab kohaliku kokkuostuhinna madalamal EL-i teiste liikmesriikidega võrreldes. Ainsana alanes mullu mullikate (E-klass) kokkuostuhind, kelle osakaal kokkuostetud veiste hulgas oli 10,1%, mida oli 2,4%-punkti enam kui 2009. aastal.

Veiseliha kvaliteedi paranemine, selle nappus maailmaturul on kasvatanud elusloomade eksporti Eestist ning hoidnud veiste kokkuostuhinda nii Eestis kui ka EL-is suhteliselt stabiilse. Ent tarbijaskonna sissetulekute piiratus, alalhoidlikus ning kulutuste kontroll on seadnud ostja sundvaliku ette, mis on viinud rasvavaese, samas kõrge toiteväärtusega, kuid suhteliselt kalli veiseliha tarbimise vähenemisele. Samas oli mullu ka veiseliha pakkumine kauplustes piiratum.

Tabel 18

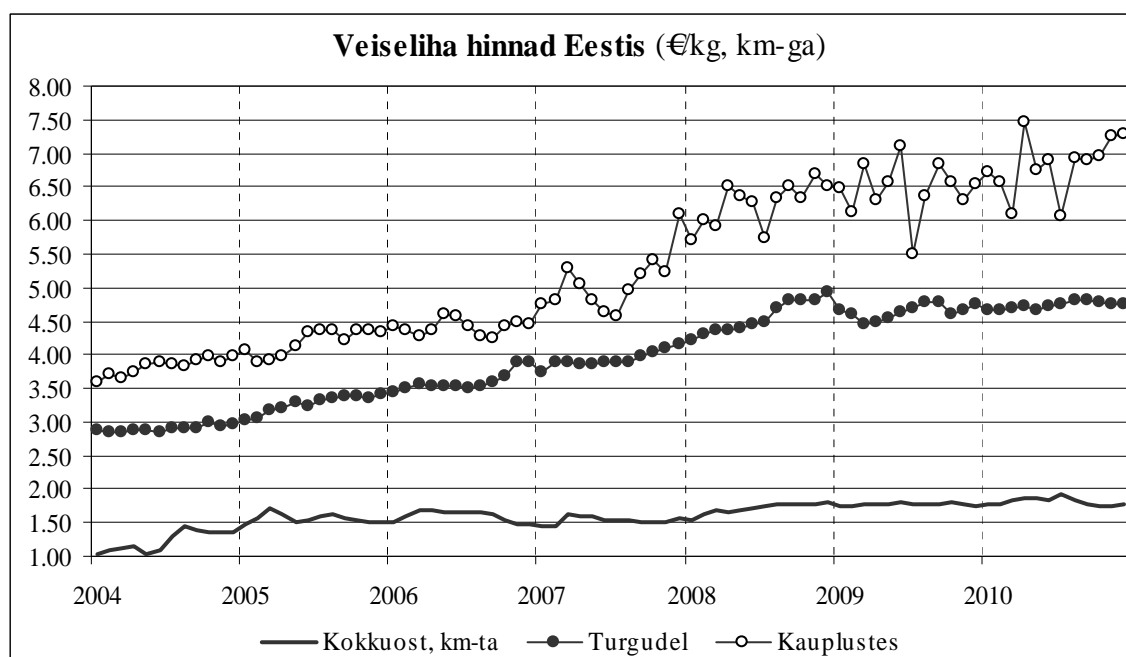
Liha aastakeskmised hinnad Eestis 2007 – 2010. aastal (€/kg km-ta)

	2007	2008	2009	2010	2010 I pa	2010 II pa	2011 I kv
SEALIHA							
kokkuostuhind	1.42	1.57	1.51	1.44	1.41	1.46	1.47
jaehind turgudel	3.37	3.94	3.83	3.69	3.73	3.66	3.64
jaehind kauplustes*	4.58	5.06	5.19	4.94	4.96	4.92	4.95
ekspordihind	2.31	2.48	2.51	2.30	2.26	2.33	...
impordihind	1.67	1.89	1.81	1.76	1.75	1.78	...
VEISELIHA							
kokkuostuhind	1.53	1.73	1.77	1.81	1.83	1.79	1.84
jaehind turgudel	3.93	4.67	4.64	4.74	4.69	4.78	4.93
jaehind kauplustes*	5.10	6.28	6.53	6.89	6.74	7.07	7.21
ekspordihind	3.08	2.86	2.34	3.06	3.08	3.04	...
impordihind	2.31	2.68	2.40	2.45	2.34	2.58	...
LAMBALIHA							
kokkuostuhind	2.15	2.21	2.30	2.32	2.34	2.31	2.67
jaehind turgudel	5.57	6.18	6.20	6.49	6.42	6.55	7.58
jaehind kauplustes*	7.66	8.96	8.87	9.36	9.20	9.61	8.69
ekspordihind	7.21	6.79	7.33	7.37	9.48	7.12	...
impordihind	5.43	5.89	5.77	7.04	6.63	7.45	...
LINNULIHA							
jaehind turgudel	2.79	3.04	2.71	2.38	2.45	2.30	2.37
jaehind kauplustes*	2.70	3.12	2.68	2.52	2.48	2.56	2.58
ekspordihind	1.94	1.88	1.54	1.47	1.50	1.44	...
impordihind	1.22	1.34	1.17	1.11	1.08	1.13	...

*käibemaksuga

Allikas: EKI ja PM Kaubanduspoliitika büroo

Allikas: EKI

Veiseliha tootmise vähenemine, parem kvaliteet ja suhteliselt kõrge kokkuostuhind on tõstnud veiseliha jaehinda nii kauplustes kui ka turgudel. 2010. aastal kallines veiseliha Eesti kauplustes keskmiselt 5,5%. Kui 2009. aastal vedas hinnatõusu kallim kondita liha jaehind, siis 2010. aastal selle tootegrupi jaehind püsis üsna 2009. aastale sarnane. Eelmisel aastal tõusis aga oluliselt kondiga veiseliha hind. Kui 2009. aastal maksis kondiga veiseliha kauplustes keskmiselt 3,45 €/kg, siis 2010. aastal tõusis hind 4,37 €/kg-ni. Hind tõusis aastaga 26,7%. Kondita pehme liha hind tõusis 7,63 €/kg-lt 2009. aastal 7,66 €/kg-ni 2010. aastal.

Ka turgudel tõusis veiseliha jaehind, kuid hinnatõus oli kauplustega võrreldes oluliselt aeglasem. Aastakeskmisena kallines veiseliha turgudel 2,2%. Siin tõusis enam kondita veiseliha hind, mis liikus 5,50 €/kg-lt 2009. aastal 5,65 €/kg-le 2010. aastal, tõus aastaga 2,7%. Kondiga veiseliha hinnatõus jäi pisut väiksemaks – aastaks 1,6%. Kui 2009. aastal maksis turgudel kondiga veiseliha keskmiselt 3,76 €/kg, siis 2010. aastal küsiti kilogrammi eest 3,82 € 2010. aasta lõpus oli veiseliha kauplustes pea poole kallim kui turgudel.

2011. aasta esimestel kuudel püsis veiseliha hind jaekaubandusvõrgus kõrge. Kolmel esimesel kuul oli hind veidi madalam kui 2010. aasta lõpus, ent 2010. aasta esimeste kuudega võrreldes oli veiseliha jaehind sel aastal kauplustes 12% ja turgudel 6% kõrgemad. Kui turgudel tõusis nii kondiga kui ka kondita liha jaehind sarnases tempos (kondiga liha 6% ja kondita liha 5%), siis kauplustes kallines kondiga liha oluliselt kiiremini kui pehme kondita liha, vastavalt 61% ja 7,5%. Veiseliha püsis turul 2010. aasta alguses ligi 50% odavam kui kauplustes.

2010. aasta lambalihaturul olulisi muutusi kaasa ei toonud. Jätkuvalt on lambaliha tarbimine kogu Eesti lihatarbimises kõige väiksema osakaaluga, kuid vähemalt esialgsetele andmetele tuginedes võib väita, et tarbimise maht vähenenud ei ole. Kvaliteetse lambaliha kättesaadavus on

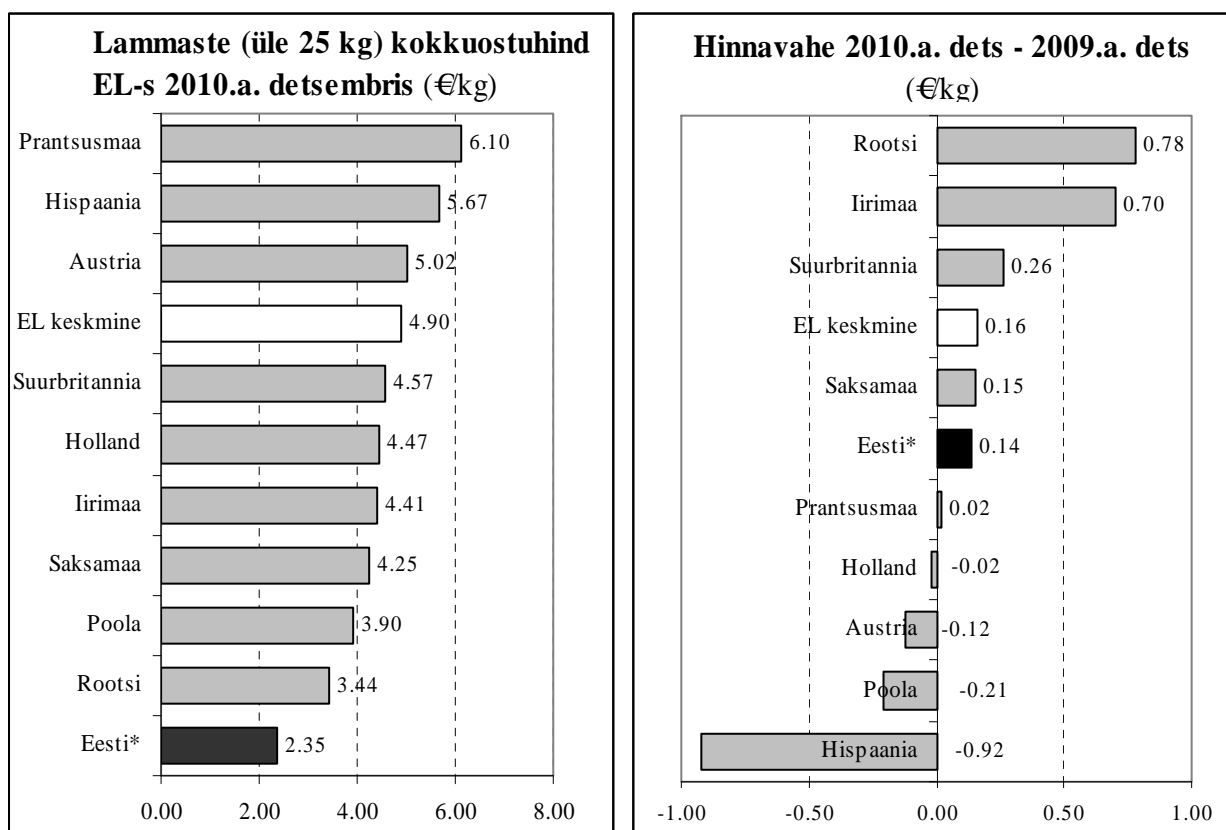
paranenud, ent hinnalt on see endiselt tavatarbija jaoks kallis. Kuigi lammaste kokkuost püsis marginaalne ning kokkuostvaid tapamaju napib, võis 2010. aastal täheldada kokkuostu märgatavat suurenemist. Statistikaameti andmetel osteti 2010. aastal kokku 85,6 tonni lamba- ja kitseliha. Esialgete andmete alusel kasvas kokkuost 71,2% ehk 35,6 tonni aasta varasemaga võrreldes. Kokkuostuhind kõikus 2010. aastal 2-2.50 €/kg vahel. Kõige madalam oli kokkuostuhind mais, olles 2.21 €/kg. Aasta kõrgeim oli hind aprillis, ulatudes 2.49 €/kg-ni. Aastakeskmine kokkuostuhind tõusis 2009. aastaga võrreldes vaid 0,9%.

Vaatamata tasapisi suurenevale tarbijaskonna nõudlusele, on lambaliha turg teiste lihaliikidega võrreldes väike. Kohalikule lambalihale pakub konkurentsi imporditud liha, mille kogused jäid 2010. aastal 2009. aasta tasemele. Lambaliha imporditi põhiliselt Soomest, Taanist ja Saksamaalt. Aastakeskmine impordihind tõusis 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes 22,0%. Kõige kallim lambaliha tuli Taanist (9.03 €/kg) ning kõige odavam lambaliha pärines Austriast (3.85 €/kg)

Lambaliha jaehind on senini püsinud Eesti tavatarbija jaoks tavatult kõrge, 2010. aastal kerkis aga veelgi. Aprillis maksis kilo lambaliha kauplustes juba rekordilist hinda – 10.72 €/kg, mis oli 20,7% enam kui 2009. aasta aprillis. Seejärel hinnatõus küll taltus, kuid ülejäänud aasta püsis lambaliha jaehind keskmiselt 7% kõrgemal kui 2009. aastal. Ka turgudel käitus lambaliha jaehind sarnaselt kauplustega, liikudes terve 2010. aasta eelnevast aastast kõrgemal tasemel, kuid jaehinnad turgudel jäid märgatavalt madalamaks kaupluste jaehindadest. Lambaliha kilo hind turgudel saavutas eelmine aasta haripunkti juulis, mil kilo lambaliha maksis seal 7.09 €/kg.. Eelneva aasta juuliga võrreldes oli lambaliha jaehind siis turgudel 11,7% kõrgem.

2009. aastal oli aastakeskmine lambaliha jaehind Eesti kauplustes 8.87 €/kg. 2010. aastal tõusis hind 5,5% ning aastakeskmiseks kujunes 9.36 €/kg. Turgudel, kus valdavalt kaubeldakse kohaliku lambalihaga, oli lambaliha jaehind mõnevõrra tagasihoidlikum. Aastakeskmine jaehind 2010. aastal oli turgudel 6.49 €/kg, mis oli 4,7% kõrgem kui 2009. aastal.

Lambakasvatusele on nii Eestis kui ka Euroopa Liidu teistes liikmesriikides iseloomulik sesoonsus, mis mõjutab oluliselt eriti noorte lammaste (eluskaaluga alla 25 kg) kokkuostuhinda. 2010. aasta I poolaastal, kui lammaste pakkumine oli suurem, nende kokkuostuhind Euroopa Liidus langes. Kui aasta esimesel kuul maksti noorte lammaste eest keskmiselt 6.35 €/kg, siis poolaasta lõpus kukkus hind 5.36 €/kg-le. II poolaastal noorte lammaste pakkumine langes ja hind hakkas tõusma, ulatudes oktoobris 6.27 €/kg-ni. Noorte lammaste aastakeskmiseks hinnaks kujunes eelmisel aastal 5.89 €/kg. Üle 25 kg lammaste aastakeskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes EL-is 2010. aastal 4.78 €/kg. 2009. aastaga võrreldes tõusis lammaste kokkuostuhind 6,3%. Kokkuostuhinna hoidis tõusul Uus-Meremaalt lambaliha impordi 11%-line vähenemine 2010. aastal. 19% vähenes eelmisel aastal lambaliha import nii Argentiinast kui ka Austraaliast. Lambaliha tootmise vähenemine nendes suurtes lambakasvatusmaades hoiab lambaliha kokkuostuhinna kõrgel ka 2011. aasta alguses.

* kõigi kokkuostetud lammaste keskmine hind

Allikas: SA, Euroopa Komisjon

Linnuliha keskmine tootjahind tõusis Eestis jõudsalt tootmiskulude kasvust tulenevalt 2007. aasta teisest poolest kuni 2008. aasta juunini. Siit alates on hind üsna järsult langenud. 2009. aasta alguseks oli tootjahind kukkunud taas 2007. aasta alguse tasemele. Hinnalangus aga jätkus ning 2010. aasta aastakeskmine tootjahind oli juba pea veerandi võrra madalam kui 2008. aastal. Läbi 2010. aasta liikus tootjahind 2009. aasta tootjahinnast oluliselt madalamal tasemel. Hinnalanguse taga on eelkõige majandussurutus ning tugev konkurentsivõitlus turul. 2011. aasta kolmel esimesel kuul püsis broileri tootjahind endiselt madalal. Selle aasta märtsis oli broileri tootjahind 4% madalam kui 2010. aasta märtsis, kuid püsis eelmise aasta lõpukuu tasemel.

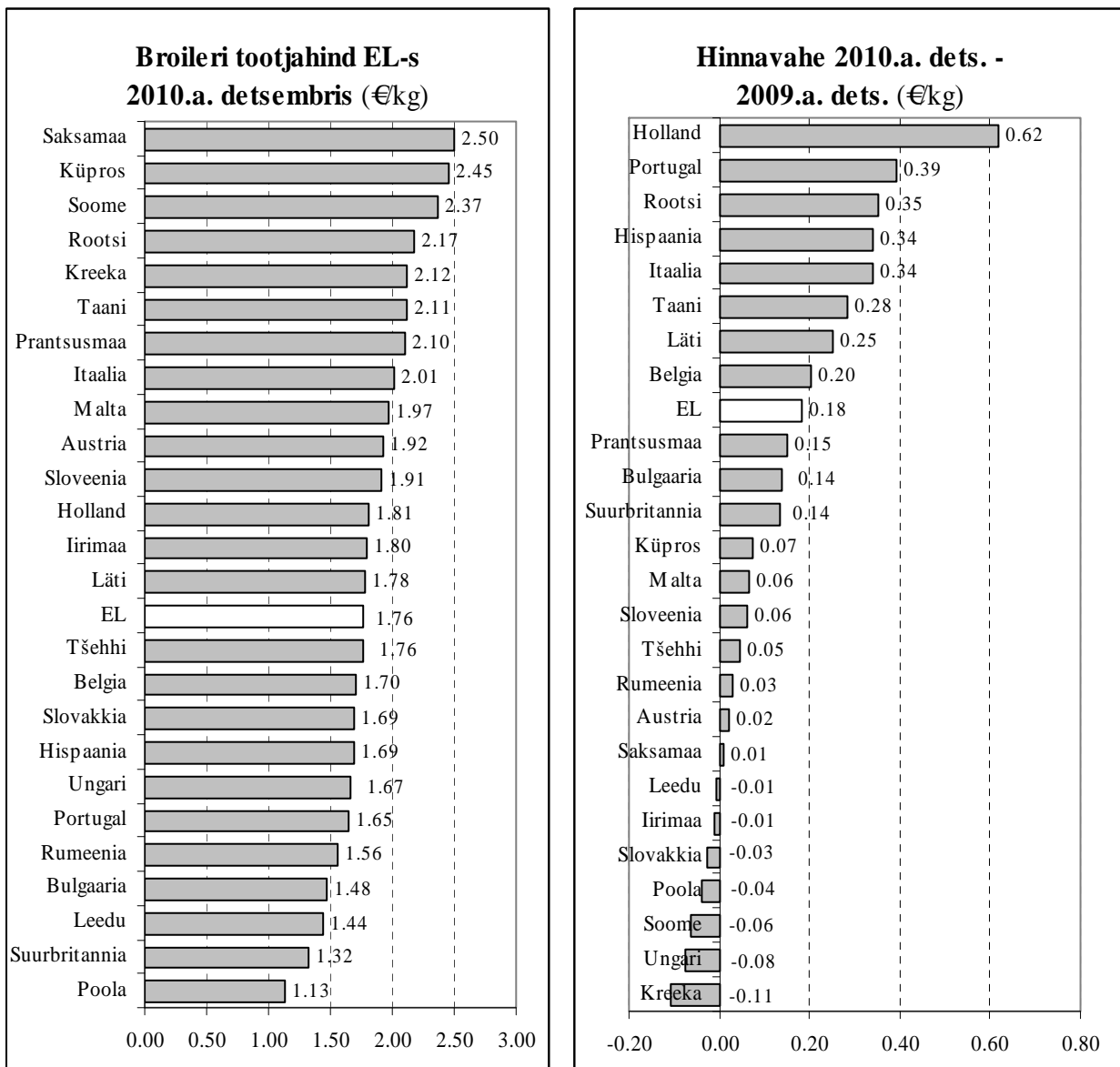
Linnuliha tarbimine kasvab aastast aastasse kogu maailmas. Tervislik, kiiresti valmistatav ning suhteliselt odav linnuliha on järjest enam populaarsust kogunud ka Eesti tarbijaskonna seas. Kuna Eesti kohalik toodang siseturu vajadust ei kata, siis on tekkinud tühimiku jaeturul katnud lähinaabrid, kust linnuliha import viimastel aastatel oluliselt küll suurenenud ei ole, kuid odavam toodang on turul kindlalt kinnitunud ning leidnud siin hinnatundliku tarbija ostuhuvi.

Broileri aastakeskmine tootjahind Euroopa Liidus oli 2010.aastal 1,8% madalam kui eelneval aastal. EL-i linnuliha turul on hinnaerinevused liikmesriigiti üsna suured. 2010. aastal kõikus broileri tootjahind 1.29 €/kg-lt Suurbritannias 2.45 €/kg-ni Saksamaal. Ka hinnamuutused olid liikmesriigiti erinevad. 13-s liikmesriigis broileri aastakeskmine hind 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes langes vahemikus 1,3%-st Tšehhis 11,8%-ni Lätis. Kuues riigis säilis aasta varasem

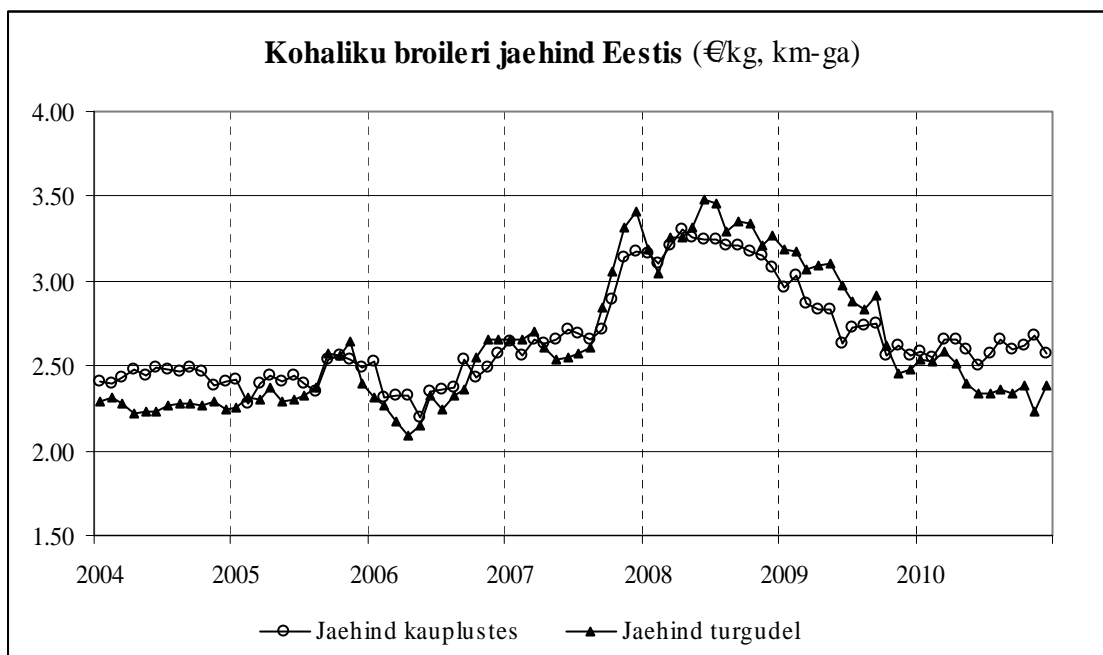
tase ning seitsmes liikmesriigis broileri tootjahind tõusis, kusjuures ka hinnatõus oli riigiti vägagi erinev, ulatudes 1,9%-st Hollandis 10,4%-ni Rootsis. Eesti broileri tootjahind oli 2010. aastal Euroopa Liidu keskmisest hinnast märgatavalt madalamal tasemel. Hinnalangusest hoolimata on linnulihaturg Euroopas mahult kasvav – kasvab nii kohalik tarbimine kui ka eksport.

2010. aasta jaanuaris maksis kodumaise broileri kilo Eesti kauplustes keskmiselt 2.58 eurot ning see oli 12,8% odavam kui aasta tagasi. Oktoobrini püsis broileri jaehind 2009. aastast madalamal. Väike hinnatõus oktoobris kergitas kaheks kuuks broileri jaehinna 2% kõrgemaks aastatagusest hinnast. Aasta lõpus kukkus broileri jaehind 2009. aasta detsembri ning ühtlasi ka 2010. aasta alguse tasemele, makstes 2.57 €/kg. Aastakeskmiseks jaehinnaks kujunes 2.60 €/kg, mis oli 5,8% madalam 2009. aasta aastakeskmisest jaehinnast. 2011. aasta 3 esimesel kuul broileri jaehind kauplustes enam oluliselt ei langenud ning märtsis maksis kohalik broiler kauplustes 2.54 €/kg. Koos kodumaise broileri hinnaga langes kauplustes ka imporditud broileri jaehind, mille aastakeskmise hind kukkus 2010. aastal tunamullusega võrreldes 2,9%.

Joonis 23

Allikas: EKI, Euroopa Komisjon

Allikas: EKI

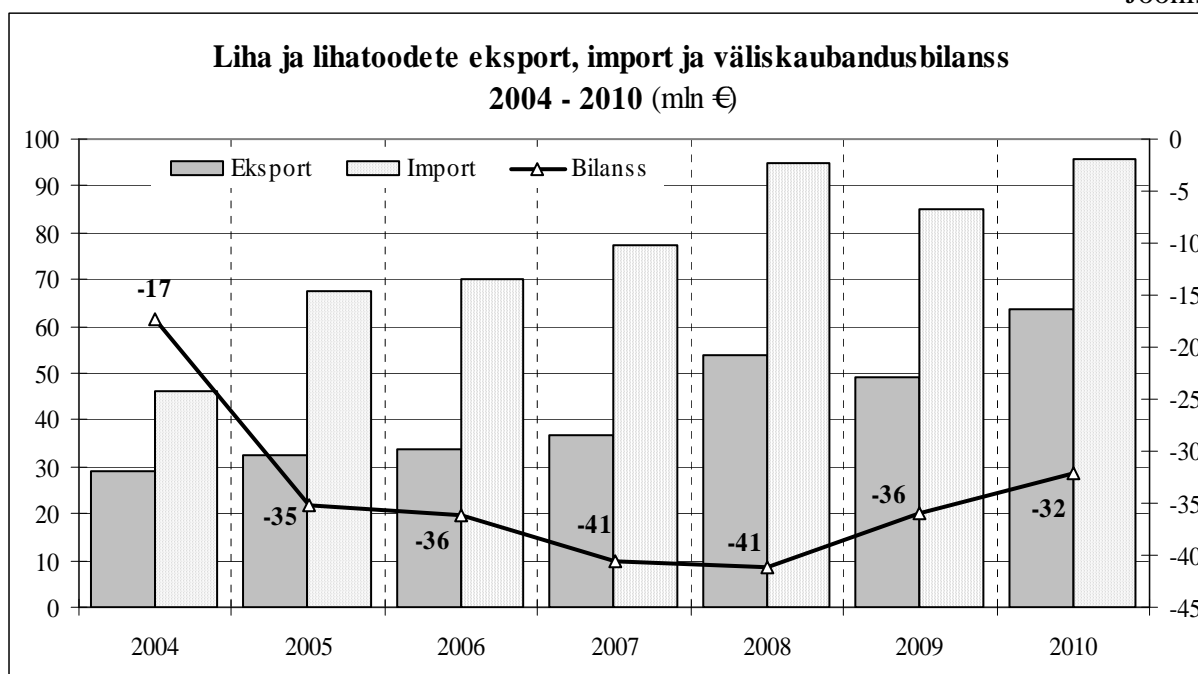
2010. aasta jaanuaris maksis kodumaise broileri kilo Eesti kauplustes keskmiselt 2.58 eurot ning see oli 12,8% odavam kui aasta tagasi. Oktoobrini püsis broileri jaehind 2009. aastast madalamal. Väike hinnatõus oktoobris kergitas kaheks kuuks broileri jaehinna 2% kõrgemaks aastatagusest hinnast. Aasta lõpus kukkus broileri jaehind 2009. aasta detsembri ning ühtlasi ka 2010. aasta alguse tasemele, makstes 2.57 €/kg. Aastakeskmiseks jaehinnaks kujunes 2.60 €/kg, mis oli 5,8% madalam 2009. aasta aastakeskmisest jaehinnast. 2011. aasta 3 esimesel kuul broileri jaehind kauplustes enam oluliselt ei langenud ning märtsis maksis kohalik broiler kauplustes 2.54 €/kg. Koos kodumaise broileri hinnaga langes kauplustes ka imporditud broileri jaehind, mille aastakeskmise hind kukkus 2010. aastal tunamullusega võrreldes 2,9%.

Turgudel maksis kohaliku broileri kilo 2010. aasta jaanuaris keskmiselt 2.53 eurot, olles aasta varasemaga võrreldes 23,8% odavam. Jaanuaris oli broileri jaehind turgudel 1,9% madalam kui kauplustes. Kuni aprillini püsis kohaliku broileri kilo hind turgudel kauplustes müüdavaga peaaegu samal tasemel. Aprillist alates hakkas broileri hind turgudel aga kiiresti langema ning 2010. aasta novembris oli kilo hind seal juba 2.20 eurot, mis oli 13% madalam kui jaanuaris ning 10,6% madalam kui 2009. aasta novembris. Detsembris jaehind turgudel küll mõnevõrra tõusis, kuid jäi ikka 3,6% madalamaks 2009. aasta lõpus valitsenud hinnatasemest. 2010. aastal oli broiler turgudel keskmiselt 7% odavam kauplustes müüdavast. Aastakeskmise jaehind turgudel (2.41 €/kg) oli 16% madalam 2009. aasta aastakeskmisest jaehinnast. 2011. aastal püsis broileri jaehind turgudel 2010. aasta tasemel. Selle aasta märtsis maksis kohalik broiler turgudel 2.34 €/kg, olles 2,0% madalam jaehinnast eelmise aasta lõpus. Käesoleval aastal on broileri kilohind püsinud turgudel keskmiselt 0.20 euro võrra odavam kui kauplustes.

Väliskaubandus

Aastatel 2008 – 2009 halvenes ülemaailmne majanduskliima, mis ühtlasi aeglustas ka Eesti väliskaubanduse arengut. 2010. aasta kujunes Eesti majanduse taastumise aastaks. Majanduse uue tõusu üheks soodustavaks teguriks on väliskaubanduse elavnemine. Liha ja lihasaaduste väliskaubanduse maht kasvas uuesti majanduslangusele eelnenud aastate tasemele. Liha ja lihatooteid viidi 2010. aastal Eestist välja kokku 63,5 mln euro eest, mis oli 29,8% enam kui aasta varem. Lisaks lihale ja lihatoodetele veeti Eestist 30,6 mln euro eest elusloomi, kelle väljavedu küll aastaga vähenes 8%. Elusloomade väljaveokäibe lisandumine kasvatas antud tootegrupi käibe 94,1 mln eurole. Lihasektori (liha ja lihatoodete ning elusloomade) ekspordi rahaline väärtus 2010. aastal oli 14,3% suurem aastatagusest. Kogu põllumajandussaaduste koguväljaveost (835,3 mln €) andisid lihasektori ekspordikäive 11,3%.

Joonis 25

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2010. aastal kasvas liha ja lihatoodete väljaveo kõrval ka nende sissevedu. Liha ja lihasaaduste impordimaht, mis 2010. aastal oli veidi enam kui 95,7 mln eurot, suurenes aastaga 12,6%. Lisaks lihale ja lihast toodetele veeti sisse ka 0,5 mln euro väärtuses elusloomi, mis kasvatas lihasektori impordikäibe 96,3 mln eurole. Põllumajandussaaduste kogusisseveost (1 021,9 mln €) moodustas lihasektori impordikäive 2010. aastal 9,4% (2009.a 9,2%).

Lihasektori ekspordikäibe oluliselt kiirem kasv impordikäibega võrreldes kahandas väliskaubanduse puudujäägi 4,1 mln eurolt 2009. aastal 2,2 mln eurole 2010. aastal.

Liha ja lihatooteid tuuakse Eestisse põhiliselt Euroopa Liidust. Aastatega on Euroopa Liidu osakaal mainitud tootegrupi impordis (rahalisel vääringus) jõudsalt kasvanud. Kui 2004. aastal,

mil Eesti astus EL-i, oli liitunud riikide osatähtsus kogu liha ja lihatoodete impordis 95%, siis 2010. aastal toodi 99,4% tootegrupi sisseveost ühenduse liikmesriikidest. Vaatamata asjaolule, et liha ja lihatoodete import 2010. aastal kasvas, püsis EL-i osakaal 2009. aasta tasemel. Mõnevõrra muutus EL-i uute ja vanade liikmesriikide osakaal sisseveos. Veidi elavamalt huvi siinsete turgude vastu tundsid 2010. aastal uued liikmesriigid, kelle osakaal sisseveos suurenes ligi 2%-punkti võrra. Samas vähenes import vanadest EL-i liikmesriikidest. Sarnaselt varasemate aastatega olid olulisemateks partneriteks liha ja lihatoodete impordil Eestile Taani (21% liha ja lihasaaduste kogu sisseveokäibest), Soome (18%) ja Leedu (13%). Kui mainitud kolme riigi osakaal liha ja lihatoodete impordis aastaga vähenes, siis Saksamaa kasvatas oma turuosa Eestis 8,4%-lt 2009. aastal 12,3%-le 2010. aastal. Uutest liikmesriikidest toodi enam liha ja -tooteid sisse lisaks Leedule veel Poolast (9%). Läti osakaal oli 2010. aastal 8%, kahanedes 2009. aastaga võrreldes 1%-punkti võrra.

Tabel 19

Liha ja lihatoodete import 2009 – 2010. aastal

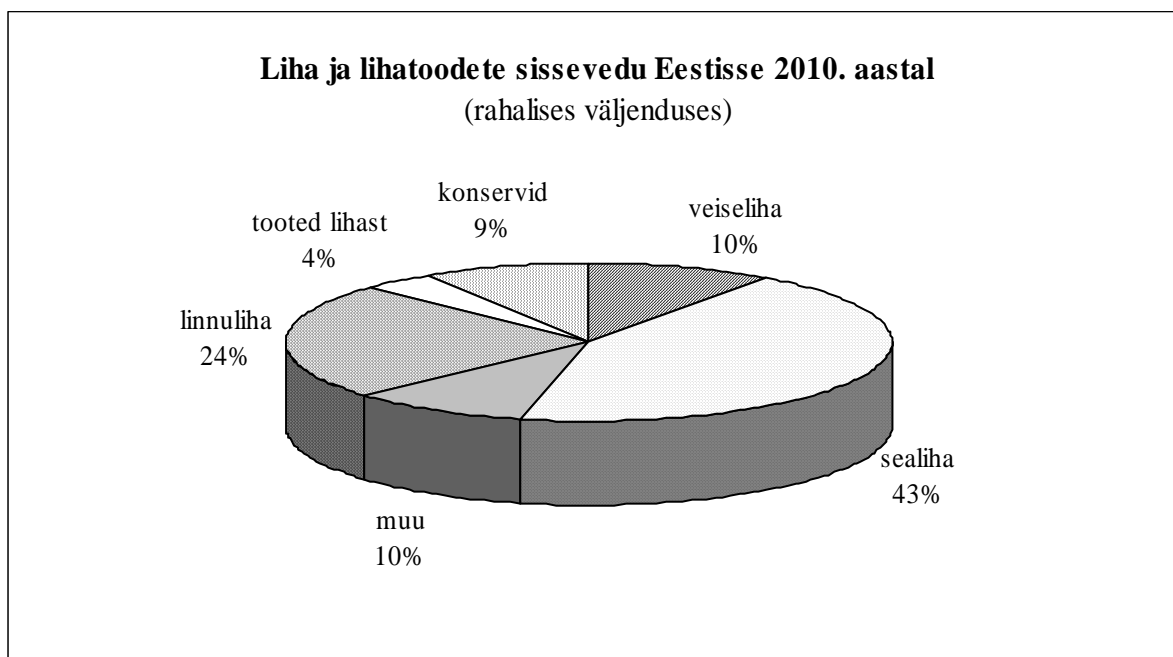
	2009			2010			Koguse muutus +/-, %
	Kogus tonni	Summa mln €	Hind €/kg	Kogus tonni	Summa mln €	Hind €/kg	
Liha ja söödavad subproduktid	44069	72,1	x	52339	82,9	x	18,8
Veiseliha	3088	7,4	2.40	3949	9,7	2.45	27,9
Sealiha	19819	35,8	1.81	23646	41,7	1.76	19,3
Linnuliha ja subproduktid	17935	21,1	1.17	20830	23,0	1.11	16,1
Lambaliha	93	0,5	5.77	93	0,7	7.04	-0,4
Subproduktid	1612	1,3	0.82	2142	1,8	0.82	32,9
Muu liha, pekk	1390	1,3	0.97	1462	1,1	0.77	5,2
Soolatud, suitsutatud liha ja subproduktid või pulber	128	0,4	3.41	182	0,7	3.74	41,9
Muud	4	0,0	3.49	35	0,1	2.65	
Hinnanguline		4,3			4,1		
Valmistooted lihast	5458	12,9	x	5137	12,8	x	-5,9
Vorstitooted	1573	3,4	2.14	1510	3,5	2.34	-4,0
Konservid ja muud tooted	3885	9,1	2.33	3627	8,6	2.38	-6,7
Hinnanguline		0,4			0,7		
Kokku liha ja valmistooted	x	85,0	x	x	95,7	x	x
Elusveised							
Elussead	268	0,4	1.49				
Kokku	x	85,4	x	x	95,7	x	x

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Rahalises vääringus kasvas 2010. aastal eelkõige värsked ja külmutatud liha import, mille käive kasvas sisseveetud koguste suurenemisest, impordihinnad oluliselt ei muutunud. Valmistoodete impordikogused 2010. aastal vähenesid, kuid kõrgemad impordihinnad hoidsid käibe tunamullusel tasemel.

Värsket ja külmutatud liha toodi Eestisse 2010. aastal sisse 8 270 tonni võrra enam ehk 18,8% suuremas koguses kui 2009. aastal. Kõige enam – 3 827 tonni võrra – kasvas sealihaga import. Seejuures suurenes nii jahutatud kui ka külmutatud liha sissevedu. Linnuliha, mille sissevedu kasvas 2009. aastaga võrreldes 2 895 tonni ehk 16,1%, toodi aastatagusest rohkem just kanalihaga, mille import kasvas aastaga 17,0% ehk 2 780,7 tonni. Kogu sisse toodud linnuliha 92% oligi kanalihaga ning vaid 8% muude lindude (kalkun, hani, part) liha. Kuigi pardi- ja haneliha sissevedu aastaga pea kahekordistus, jäid kogused siiski kalkuni- ja kanalihaga võrreldes väikesteks. Kalkuniliha sisseveo kogused jäid 2010. aastal 2009. aasta tasemele. 861 tonni võrra ehk 27,9% suurenes veiseliha impordikogus, milles olulisema osa andis külmutatud veiseliha sisseveo kasv.

Joonis 26

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Lihast valmistoodete impordikogused kahanesid 2009. aastaga võrreldes ligi 6%. Lihast valmistoodeteid veeti sisse põhiliselt Leedust (33,6% vorstide ja 37,6% konservide koguimpordist), Poolast (25,4% vorstide ja 11,2% konservide impordist) ning Lätist (22,3% vorstide ja 28,3% konservide impordist). Kui Lätist ja Leedust tarnitud vorstide kogused on sel aastal pea 40% väiksemad kui 2009. aastal, siis Poolast imporditud kogused on aastaga pea viiekordistunud. 2010. aastal imporditi sealt 383 tonni vorsti, mis oli enam kui veerand vorstitoote koguimpordist. Ka lihakonservide import Poolast on aastaga kasvanud 17%. Lihast valmistoodeteid imporditi Eestisse 2010. aastal vaid Euroopa Liidu liikmesriikidest.

Pea kogu jahutatud ja külmutatud sea-, veise- ning linnuliha imporditi 2010. aastal Euroopa Liidu liikmesriikidest. Seejuures 99,9% Eestisse sisseveetud sealihaga pärinesid Euroopa Liidust.

Riikidest on Soome osakaal sealihaturul viimastel aastatel vähehaaval vähenenud ning 2010. aastal pärines sealt 27% sisseveetud sealihast. Taanist toodi 29% sealiha impordist. Saksamaa sealiha osakaal Eesti turul tõusis 2009. aasta 16%-lt 22%-le 2010. aastal. Poolast pärit sealiha osatähtsus ulatus 2010. aastal 6%-ni.²

Veiseliha imporditi Eestisse 2010. aastal 96% ulatuses Euroopa Liidu liikmesriikidest, valdavalt Taanist (29%), Lätist (23%), Leedust (15%) ja Poolast (14%). Euroopa Liidu liikmesriikidele lisaks imporditi veiseliha ka Uruguaist.

Tabel 20

Liha impordi struktuur riigiti 2010. aastal
(% vastava saaduse üldisest impordikogusest)

Veiseliha		Sealiha		Linnuliha		Subproduktid	
2005.a. – 3535 tonni		2005.a. – 16528 tonni		2005.a. – 15125 tonni		2005.a. – 3011 tonni	
2006.a. – 3613 tonni		2006.a. – 20010 tonni		2006.a. – 15360 tonni		2006.a. – 2191 tonni	
2007.a. – 3377 tonni		2007.a. – 17373 tonni		2007.a. – 16946 tonni		2007.a. – 1815 tonni	
2008.a. – 4931 tonni		2008.a. – 19440 tonni		2008.a. – 17034 tonni		2008.a. – 1627 tonni	
2009.a. – 3088 tonni		2009.a. – 19819 tonni		2009.a. – 17935 tonni		2009.a. – 1642 tonni	
2010.a. – 3949 tonni		2010.a. – 23646 tonni		2010.a. – 20830 tonni		2010.a. – 2142 tonni	
Taani	29	Taani	29	Soome	19	Soome	35
Läti	23	Soome	27	Taani	17	Taani	14
Leedu	15	Saksamaa	22	Leedu	16	Poola	14
Poola	14	Poola	6	Holland	12	Saksamaa	11
Holland	4	Belgia	5	Läti	10	Rootsi	8
Uruguai	4	Hispaania	2	Poola	9	Iirimaa	6
Soome	4	Läti	1	Itaalia	8	Itaalia	2
Austria	2	Prantsusmaa	1	Saksamaa	3	Hispaania	2
Saksamaa	2	Leedu	1	Suurbritannia	3	Läti	2
Teised	3	Iirimaa	1	Ungari	1	Prantsusmaa	2
		Teised	5	Teised	2	Teised	4

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Alates 2005. aastast on linnuliha imporditud vaid Euroopa Liidu liikmesriikidest. 2010. aastal imporditi enim linnuliha Soomest (19% kogu linnuliha impordist), kust imporditud kogused on aastaga vähenenud 12,1%. 2010. aastal toodi Soomest 4 036,6 tonni linnuliha. 10,6% vähenes mullu ka linnuliha import Taanist. Eelmisel aastal kasvas 2009. aastaga võrreldes linnuliha sissevedu Leedust (16%), Lätist (34%), Hollandist (32%) ja Poolast (114%).

Kõige olulisem liha imporditüüp oli 2010. aastal endiselt sealiha, mille osakaal kogu liha ja lihatoodete rahalises impordikäibes ulatus 44%-ni. Tunamullusega võrreldes kasvas sealiha osakaal 2%-punkti võrra. Teiste tootegruppidega võrreldes olid mullu ka sealiha sisseveo kogused kõige suuremad. 24% kõigist lihatoodete sisseveost moodustas linnuliha ning 9% veiseliha sissevedu.

² Osa liha ja lihatoodete väliskaubanduse andmeid deklareeritakse Statistikaametile ainult summadena, koguseid toodete kaupa näitamata. Sellised hinnangulised summad arvatakse küll liha ja lihatoodete rahalise käibe hulka, kuid koguste mittenäitamise tõttu võivad tegelikud tootegruppide impordi- ja ekspordikogused olla siintoodust erinevad. 2010. aasta liha ja lihatoodete hinnanguline koguseta impordikäive oli 4,8 mln € ja ekspordikäive 4,4 mln €

Tabel 21

Sealiha ekspordi ja impordi struktuur ja -hinnad

	Ekspord				Import			
	Kogus, t		Hind, €/kg		Kogus, t		Hind, €/kg	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Jahtunud	3808,6	5652,1	2.61	2.24	9896,5	11481,5	1.91	1.87
Külmutatud	2505,5	2543,8	2.36	2.43	9922,0	12164,3	1.70	1.67

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 22

Lihatoodete ekspordi – impordi struktuur 2010. aastal
(% vastava toote ekspordi või impordi üldisest kogusest)

Ekspord		Import	
Vorstitooted	Konservid	Vorstitooted	Konservid
2005.a. – 3789 tonni	2005.a. – 2570 tonni	2005.a. – 645 tonni	2005.a. – 2375 tonni
2006.a. – 4965 tonni	2006.a. – 2226 tonni	2006.a. – 545 tonni	2006.a. – 2928 tonni
2007.a. – 4133 tonni	2007.a. – 4354 tonni	2007.a. – 709 tonni	2007.a. – 3635 tonni
2008.a. – 5605 tonni	2008.a. – 4351 tonni	2008.a. – 1000 tonni	2008.a. – 4308 tonni
2009.a. – 7675 tonni	2009.a. – 3864 tonni	2009.a. – 1573 tonni	2009.a. – 3885 tonni
2010.a. – 10130tonni	2010.a. – 4653 tonni	2010.a. – 1510 tonni	2010.a. – 3627 tonni
Läti 43	Läti 76	Leedu 34	Leedu 38
Leedu 36	Leedu 14	Poola 25	Läti 28
Soome 12	Soome 6	Läti 22	Poola 11
Venemaa 7	Saksamaa 3	Rootsi 12	Saksamaa 10
Teised 2	Teised 1	Soome 2	Soome 4
		Austria 2	Taani 3
		Hispaania 2	Ungari 2
		Teised 1	Prantsusmaa 2
			Teised 2

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2010. aastal alanesid keskmised impordihinnad 2009. aastaga võrreldes vaid kolmes liha ja lihatoodete tootegrupis. Aastaga langes kõige rohkem muu liha ja peki keskmine sisseveohind (-20,6%). Sealiha keskmine sisseveohind kukkus aastaga 2,8% ning see oli 21,4% kõrgem kui kokkuostetud sigade kaalutud aastakeskmine SEUROP hind Eestis. Odavam sealiha tuli mullu Rootsist, kust toodud külmutatud sea tagaosade ja muude tükkide keskmiseks hinnaks kujunes 1.02 €/kg. Suurim kogus sealiha toodi mullu Taanist (6 931,2 tonni), kust toodud liha keskmine impordihind oli 1.87 €/kg. Aastaga alanes Taanist sisseveetud sealiha hind 3,1%, samas oli sealt imporditud sealiha keskmine hind 29% kõrgem Eesti kohalikust SEUROP-klassi sigade kaalutud keskmisest kokkuostuhinnast (1.45 €/kg). Soomest toodi eelmisel aastal 6 416,3 tonni sealiha keskmise hinnaga 1.48 €/kg. Aastaga langes sealt toodud sealiha hind 7,5%. Hinnalanguse üheks põhjuseks võib pidada külmutatud odavama liha osakaalu suurenemist. Oma osa on ka sisseveetud lihalõikude erinevusel. 2009. aastal oli kogu Soomest toodud sealihast 60% värsket

või jahutatud, 2010. aastal ulatus selle kogus 50%-ni. Soomest sisse toodud liha keskmine hind oli 2,1% kõrgem kui Eesti kohalik SEUROP-klassi aastakeskmise kokkuostuhind.

Veiseliha keskmine impordihind oli 2010. aastal 2,0% kõrgem kui aasta varem ning ühtlasi 35,4% kõrgem veiste kaalutud aastakeskmisest kokkuostuhinnast (EUROP) Eestis. Odavaimat veiseliha toodi mullu Rootsist (0.79 €/kg). Taanist, kust toodi 2010. aastal kõige rohkem veiseliha Eestisse (1 134,7 t), mida oli ligi 40% enam kui 2009. aastal, oli sisseveetud veiseliha keskmine hind (2.04 €/kg) üldisest keskmisest sisseveohinnast 16,7% madalam, kuid 12,7% kõrgem EUROP-klassi veiste keskmisest kokkuostuhinnast Eestis. Ka aasta varasemaga võrreldes langes Taanist toodud veiseliha keskmine hind 2010. aastal 12,3%. Suuremad kogused veiseliha tulid 2010. aastal veel Lätist, Leedust ja Poolast, kes kasvasid 2009. aastaga võrreldes oma imporditud koguseid vastavalt 50,8%, 50,4% ja 18,0%. Lätist toodud 921,6 tonni veiseliha aastakeskmise sisseveohind oli 2.15 €/kg, mis oli 12,1% madalam üldisest aastakeskmisest veiseliha impordihinnast ning 11,2% madalam kui 2009. aastal sealt toodul. Leedust toodud 598 tonni veiseliha aastakeskmiseks sisseveohinnaks kujunes mullu 3.10 €/kg, mis oli 26,5% kõrgem üldisest aastakeskmisest veiseliha impordihinnast ning 1,2% madalam sealt imporditud veiseliha 2009. aasta hinnast. Poolast toodud veiseliha hind tõusis aastaga 32,1% ning oli 6,9% kõrgem aastakeskmisest veiseliha impordihinnast. Kui Lätist imporditud veiseliha 74% ja Taanist 53% toodi jahutatud kujul, siis Leedust ja Poolast toodi valdavalt (70% imporditud) külmutatud liha.

Tabel 23

Veiseliha ekspordi ja impordi struktuur ja -hinnad

	Ekspord				Import			
	Kogus, t		Hind, €/kg		Kogus, t		Hind, €/kg	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Jahutatud	928,8	911,8	2.23	2.78	1526,0	1790,3	2.16	2.26
Külmutatud	153,0	740,7	3.03	3.40	1561,7	2158,6	2.63	2.61

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kanaliha keskmine impordihind langes 2010. aastal 8,6% võrreldes eelneva aastaga. Kõige odavamalt kanaliha toodi mullu Suurbritanniast (0.45 €/kg). 2010. aastal oli suurim kanaliha Eestisse vedaja Soome ja seda vaatamata sellele, et imporditud kogused sealt vähenesid 10,3%. Aastaga kahanes kanaliha sissevedu sealt 4 130 tonnilt 2009. aastal 3 703,4 tonnile 2010. aastal. Soomest sisseveetud kanaliha keskmine hind (0.99 €/kg) kukkus aastaga 17,5% ning oli 3,9% madalam üldisest keskmisest kanaliha sisseveohinnast ning tublisti madalam kohalikust aastakeskmisest tootjahinnast. Suured kogused kanaliha toodi mullu ka Taanist (3 372,4 t), Leedust (2 996,3 t), Hollandist (2 311,9 t), Lätist (1 980,3 t), Poolast (1 549,8 t) ja Itaaliast (1 582,6 t). Kui Taanist ja Soomest toodud kanalihakogused mullu 2009. aastaga võrreldes vähenesid, siis Leedu, Läti, ja Holland kasvasid kanaliha sisseveo koguseid aastaga vastavalt 16%, 33%, ja 30%. Eriti jõuliselt on siinsel linnulihaturul tegutsenud Poola, kes aastaga kolmekordistas kanaliha Eestisse veetavad kogused. Kanaliha sisseveohinda langetas aastaga kõige enam Poola (-23%), suur oli hinnalangus ka Taanist (-8%), Lätist (-9%) ja Leedust (-8%) imporditud kanalihalt. Vaatamata

suurele langusele püsis neist riikidest (väljaarvatud Taani) toodu impordihind siiski kõrgem üldisest aastakeskmisest kanaliha sisseveo hinnast. Hollandist sisetoodu keskmine hind hoopis tõusis aastaga 22% ning oli pea 10% kõrgem aastakeskmisest kanaliha sisseveo hinnast.

Muude lindude liha toodi 2010. aastal Eestisse 7,3% enam kui aasta varem ning nende keskmine sisseveo hind tõusis aastaga 18,8%. Endiselt veeti kõige enam kalkuniliha sisse Soomest, kust 2010. aastal toodi seda 330,7 tonni keskmise hinnaga 0.80 €/kg. Aastaga vähenesid kalkuniliha sisseveo kogused Soomest 27,7% ning hind langes 36,1%. Suurimad kalkuniliha importijad 2010. aastal olid veel Poola, Ungari, Leedu ja Holland, kes aasta varasemaga võrreldes valdavalt kasvatasid nii imporditud koguseid kui ka tõstsid hinda.

Liha ja lihatooteid eksporditi 2010. aastal Eestist kokku 63,5 mln euro väärtuses. 2009. aastaga võrreldes kasvas väljaveokäive koguni 29,6%. Koos elussigade ja -veiste väljaveoga oli tootegrupi väljaveokäive üle 89 mln euro, olles 12,2 mln euro võrra suurem kui 2009. aastal. Kui 2009. aastal kahanesid nii väljaveokogused kui ka alanesid mitmete oluliste kaubagruppide väljaveohinnad, siis 2010. aastal saavutati ekspordikäibe kasv põhiliselt ekspordikoguste suurenemise läbi. Liha ja söödavate subproduktide väljamüügikäive suurenes aastaga 32,3%, 30,3% suurenesid ka nende väljaveokogused. Valmistoodete ekspordikäive suurenes samal ajal 25,7% ning koguseline väljavedu kasvas 28,1%. Lihast valmistoodete väljaveo kasv tugines eelkõige vorstitoodete väljaveo mahu 32%-lisele suurenemisele 2010. aastal. Veidi vähem (20%) kasvas konservide ekspordikogus.

Lisaks lihale ja lihast toodetele eksporditi Eestist 2010. aastal Venemaale 153,5 tuhat tapaküpset nuumsiga, eluskaaluga kokku 16 375 tonni 19,1 mln euro väärtuses. Elussigade koguseline väljavedu kahanes 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes 9,4%. Väljaveetava sea keskmine eluskaal oli mullu pea 3 kg võrra väiksem tunamullusest, sigade eluskaalu kilogrammi hind oli 9% aastatagusest madalam.

2009. aastal viidi Eestist välja ka 28,9 tuhat veist eluskaalus 3 148,3 tonni 6,4 mln euro väärtuses. Veised veeti valdavalt Hollandisse, Türgi ja Läti. 2009. aastaga võrreldes kasvas elusveiste koguseline väljavedu 12%, väljaveetud veiste eluskaalu hind püsis aga 2009. aasta tasemel. 2009. aastaga võrreldes saadi mullu oluliselt kõrgemat hinda veiste müügist Hollandisse. Türgis, kuhu eksporditi veiseid esmakordselt, oli nende keskmine ekspordihind 15% kõrgem elusveiste aastakeskmisest ekspordihinnast. Elusloomade väljaveo peamiseks põhjuseks ongi mujalt saadav kõrgem hinda.

Eesti põhilised liha ja lihatoodete ekspordipartnerid on läbi aastate olnud lähinaabrid Läti, Leedu ja Soome. Kogu Eestist välja läinud lihast ja lihatoodetest (rahalisel arvestusel) veeti eelmisel aastal Läti 42%, Soome 21% ning Leetu 14%. 2010. aastal kasvas liha ja lihatoodete väljaveo rahaline käive EL-i tervikuna 26%, väljaveokogused sinna suurenesid aasta jooksul 27%, millest järeldub, et väljaveokäive kasvas eelkõige koguselise ekspordi kasvu toel. Väljaveo rahaline käive naabrite juurde suurenes aastaga kokku 27%, seejuures kaubavedu Läti suurenes aastatagusega võrreldes 20% ja Soome 87%, kuid Leetu kahanes 3%. Ekspordikogused naaberriikidesse suurenesid mullu tunamullusega võrreldes 29%, kusjuures Soome eksporditavad kogused suurenesid aastaga 2,5 korda, Leetu 4% ja Läti 25%.

Tabel 24

Liha ja lihatoodete eksport 2009 – 2010. aastal

	2009			2010			Koguse muutus +/-, %
	Kogus t	Summa mln €	Hind €/kg	Kogus t	Summa mln €	Hind €/kg	
Liha ja söödavad subproduktid	13094	28,8	x	17058	38,1	x	30,3
Veiseliha	1082	2,5	2.34	1652	5,1	3.06	52,8
Sealiha	6314	15,9	2.51	8196	18,8	2.30	29,8
Linnuliha ja subprod.	3836	5,9	1.54	5277	7,8	1.47	37,6
Lambaliha	8	0,1	7.33	66	0,5	7.37	723,8
Subproduktid	1584	0,8	0.48	1541	0,8	0.52	-2,7
Muu liha, pekk	240	1,4	5.98	259	1,6	6.34	7,9
Soolatud, suitsut. liha ja subprod-d või pulber	27	0,1	2.07	32	0,1	2.41	18,8
Muu	3	0,0	4.30	35	0,1	2.84	
Hinnanguline		2,1			3,3		
Valmistooted lihast	11539	20,2	x	14783	25,4	x	28,1
Vorstitooted	7675	10,8	1.41	10130	14,6	1.44	32,0
Konservid	3864	8,4	2.16	4653	9,8	2.12	20,4
Hinnanguline		1,0			1,0		
Kokku liha ja valmistooted		49,0			63,5		29,6
Elusveised (eluskaalus)	2017	4,1	2.03	3148	6,4	2.02	56,1
Elussead (eluskaalus)	18538	23,7	1.28	16375	19,1	1.16	-11,7
KOKKU	x	76,8	x	x	89,0	x	x

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Eelmisel aastal kasvas liha ja lihatoodete väljavedu 3-ndatesse riikidesse, seejuures kasvas väljaveo rahaline käive pea kahekordseks (+85,8%). Koguseline väljavedu kasvas samal ajal 47%, mis viitab sellel väljaveosuunal ekspordihindade kiirele kasvule. Kolmandate riikide osatähtsus üldises väljaveokäibes on viimastel aastatel suurenenud, kasvades 4-5%-lt 2004-2008. aastatel 8,7%-le 2010. aastal. Selles riikide grupis oli Eesti ettevõtetele liha ja lihasaaduste väljaveol kõige olulisemaks turuks ka 2010. aastal Venemaa. Oluliste sihtkohtadena säilitasid oma positsiooni ka Ukraina ja Hongkong. 2008. aastast alates on majandussuhted Venemaaga taas elavnenud ning väljavedu sinna on aasta aastalt suurenenud. 2010. aastal kasvas sealiha ekspordikogus Venemaale enam kui kuuekordseks. Jätkus ka tunamulluses mahus vorstide, konservide ja elussigade väljavedu. Suurenesid linnuliha ja subproduktide Hongkongi eksporditavad kogused. 2010. aastal jõudsid Eesti liha ja lihatooted ka taas Gruusiasse.

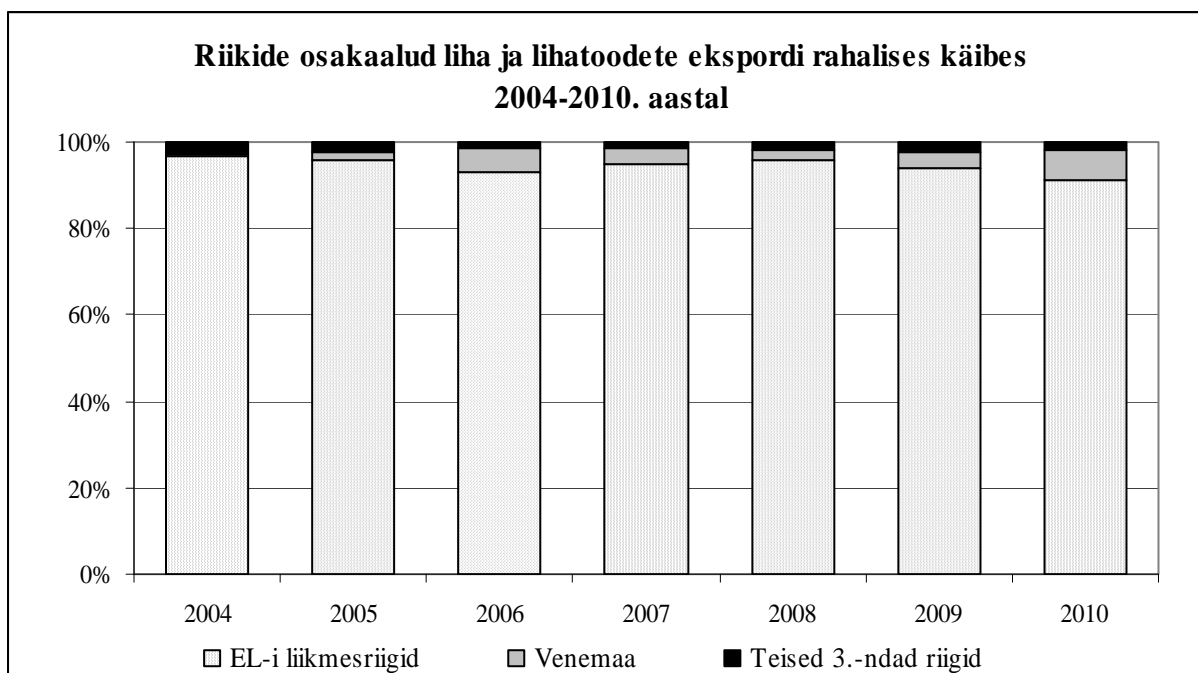
Liha väljaveo struktuur 2010. aastal
(% vastava saaduse üldisest ekspordikogusest)

Veiseliha		Sealiha		Linnuliha		Subproduktid	
2005.a. – 596 tonni		2005.a. – 7203 tonni		2005.a. – 3036 tonni		2005.a. – 1140 tonni	
2006.a. – 381 tonni		2006.a. – 7157 tonni		2006.a. – 3271 tonni		2006.a. – 963 tonni	
2007.a. – 506 tonni		2007.a. – 6109 tonni		2007.a. – 1970 tonni		2007.a. – 1478 tonni	
2008.a. – 1773 tonni		2008.a. – 8319 tonni		2008.a. – 3529 tonni		2008.a. – 1745 tonni	
2009.a. – 1082 tonni		2009.a. – 6314 tonni		2009.a. – 3836 tonni		2009.a. – 1584 tonni	
2010.a. – 1653 tonni		2010.a. – 8196 tonni		2010.a. – 5277 tonni		2010.a. – 1541 tonni	
Holland	44	Läti	39	Läti	66	Hongkong	22
Soome	21	Venemaa	17	Soome	17	Cote d'Ivoire	21
Rootsi	13	Soome	16	Hongkong	8	Poola	15
Taani	6	Leedu	16	Leedu	7	Taani	9
Läti	4	Rootsi	6	Holland	1	Läti	8
Poola	3	Belgia	3	Teised	1	Leedu	7
Venemaa	3	Teised	3			Soome	5
Leedu	3					Ungari	4
Teised	3					Venemaa	4
						Teised	5

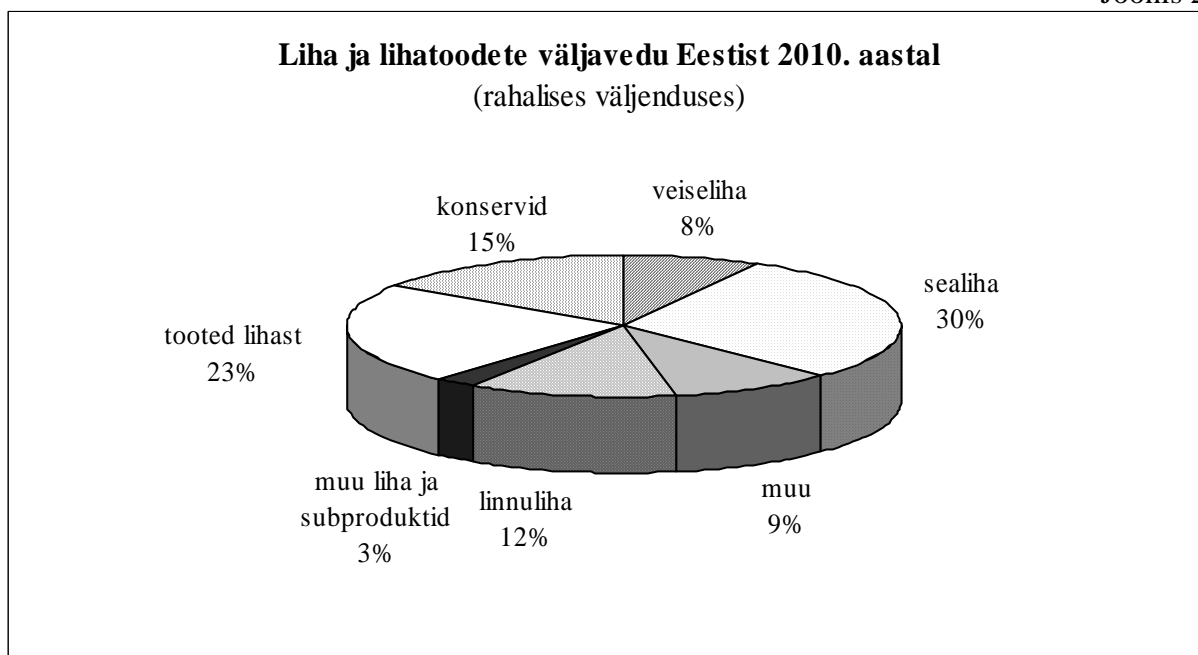
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Eksporditud valmistoodangu kogusest viidi 2010. aastal Lähti 43% (2009.a 40%) vorstitoodete ja 76% (2009.a 77%) konservide kogu väljaveost. Lähti eksporditi ka 66% (2009.a 68%) linnuliha, 39% (2009.a 43%) sealiha ja 4% (2009.a 11%) veiseliha koguväljaveost. Lisaks lihale ja valmistoodangule jõudis eelmisel aastal Lähti 21% elusveistest (eluskaalus arvestatult). Soome, kui teise olulisse liha ja lihast toodete väljaveo sihtriiki, veeti 2010. aastal 21% veiseliha (2009.a 13%), 16% sealiha (2009.a 9%), 67% lambaliha (2009.a 40%), 17% linnuliha (2009.a 13%), 12% vorstitoodete (2009.a 4%) ning 6% konservide (2009.a 3%) väljaveokogusest.

Läbi aastate on Eesti liha ja lihast toodete väljaveo rahalises käibes olnud suurima osakaaluga sealiha, mille osatähtsus ulatus 2010. aastal 30%-ni (2009.a 33%, 2008.a 38%). Ekspordi mahtude kasvades on sealiha osakaal aastatega järjest vähenenud. Sealiha eksporditud kogused, mis 2009. aastal mõnevõrra vähenesid, suurenesid taas 2010. aastal, kuid ekspordihind alanes 8,5%. Vaatamata sealiha väljaveokoguste 30%-lisele kasvule, jäid need 2010. aastal väiksemaks vorstitoodete väljaveost. Koguseliselt kasvas sealiha väljavedu 2010. aastal 1,9 tuhande tonni võrra, elussigade väljavedu lihasse arvestatuna kahanes 1,5 tuhande tonni võrra. Seega suurenes kogu sealiha eksport 0,4 tuhande tonni jagu. Samal ajal sealiha sissevedu suurenes 3,2 tuhande tonni võrra. Elussigade väljaveo mõningane langus küll vähendas sealiha ekspordi, kuid turu soodne areng ning majanduse stabiliseerumine on sundinud lihatöötlejaid jätkuvalt kasutama kodumaise toodangu kõrval ka sissetoodud sealiha.

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Veiseliha on seni Eestist välja veetud suhteliselt vähe. 2010. aastal kasvas veiseliha väljavedu võrreldes 2009. aastaga 52,8% ehk 0,6 tuhande tonni võrra ning jõudis uuesti 2008. aasta tasemele, seda isegi veidi ületades. Võttes arvesse aga ka elusveiste ekspordikoguseid (lihaks arvestatuna), siis veiseliha väljaveokogused kokku kasvasid viimase aastaga ligi 40%. Pea 85% kogu veiseliha väljaveost (arvestatud ei ole elusveiste ekspordi) läks mullu Hollandisse, Soome,

Rootsi ja Taani. 55% (2009.a. 86%) väljaveetud veiselihast oli jahutatud liha keskmise hinnaga 2.78 €/kg (2009.a. 2.23 €/kg). Veiseliha keskmine ekspordihind oli 2010. aastal aastatagusega võrreldes 30,0% kõrgem (2010.a 3.06 €/kg, 2009.a 2.34 €/kg, 2008.a 2.86 €/kg). Nii oluliselt kõrgem hind kui ka märkimisväärselt kasvanud kogus tõstsid veiseliha väljaveokäibe aasta varasemaga võrreldes pea kahekordseks.

Linnuliha osatähtsus liha ja lihatoodete väljaveo rahalises käibes on püsinud viimastel aastatel stabiilselt 12% ümber. Sama tase säilis ka 2010. aastal. Seejuures väljaveokogused suurenesid 1,4 tuhande tonni võrra ehk 37,6%, väljaveohind aga alanes 4,5%. Ekspordihinna suhteliselt väike langus ning koguste kiire kasv suurendasid linnuliha väljaveokäivet 31%. Kõige enam veeti linnuliha eelmisel aastal Lähti (66% kogu linnuliha väljaveost) ja Soome (17%). Soome veetud linnuliha kogused kasvasid aastaga 79%, hind aga püsis 2009. aasta tasemel. Soome eksporditud linnuliha koguse kasv suurendas selle väljaveo rahalist käivet 82%. Linnuliha väljaveokäibe Lähti suurenes 24%, kusjuures ekspordihind küll alanes 6%, ent kogused kasvasid 32%. Leetu veeti 2010. aastal aasta varasemaga võrreldes 21,1% enam linnuliha, väljaveetu keskmine hind oli pea 4% kõrgem kui 2009. aastal.

Linnuliha koguselisest väljaveost 97% oli kanaliha, millest omakorda veidi vähem kui poole moodustas värskete ja jahutatud rümpade väljavedu.

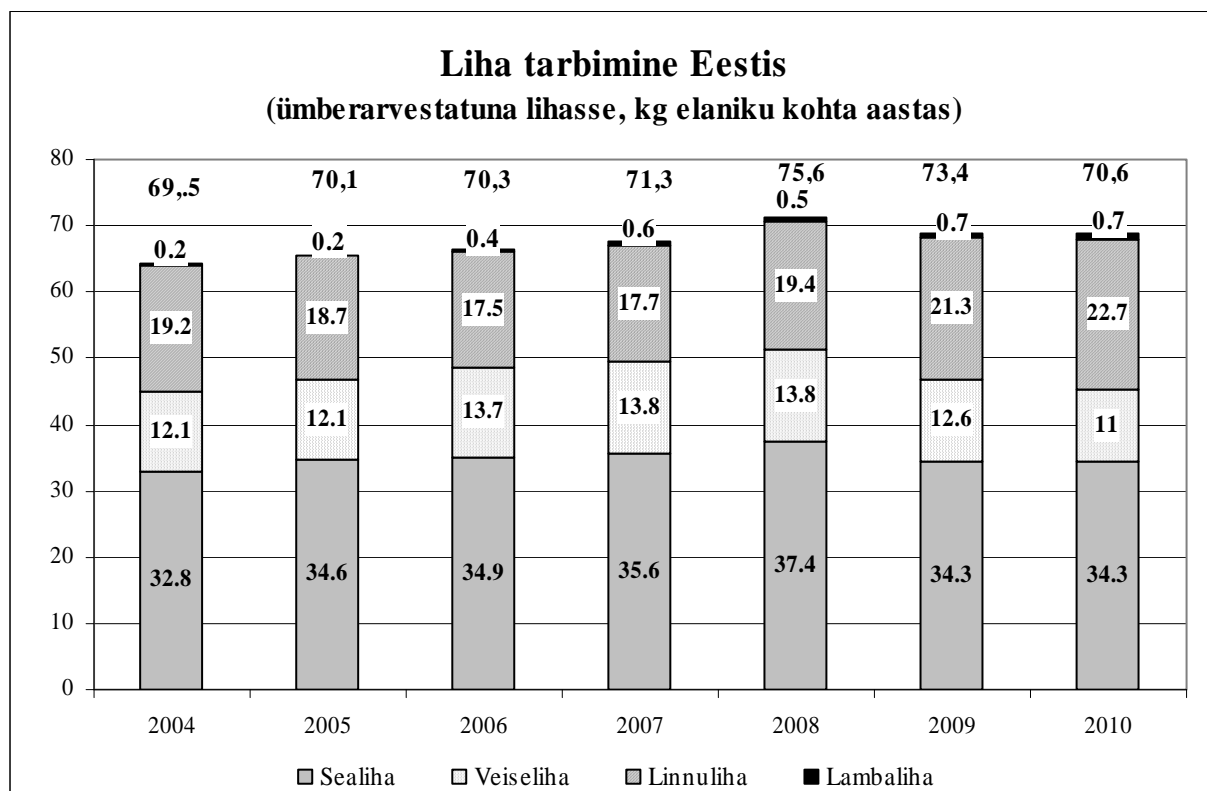
Linnuliha väljaveokogused olid 2010. aastal pea neli korda linnuliha impordikogustest väiksemad.

Liha ja lihast toodete väliskaubandusbilanss Euroopa Liidu liikmesriikidega oli 2010. aastal 37,1 mln euroga negatiivne. Väljaveo koguste ning hindade oluliselt kiirem kasv võrreldes sisseveo hindade ja kogustega vähendas puudujääki aastaga 1,4 mln euro võrra. Kolmandate riikidega oli kaubavahetus mullu plussis. Kui 2009. aastal ületas kaubavahetuses kolmandate riikidega ekspordikäive impordikäivet 2,4 mln euroga, siis 2010. aastal oli eksport 4,9 mln euro võrra suurem impordist.

Tarbimine

Liha ja lihatoodete siseturu maht Eestis on alates 2003. aastast ulatunud enam kui 90 tuhande tonnini. Esialgsete andmete järgi langes see 2010. aastal tagasi 2005-2006. aasta tasemele. Vähenemise põhjuseks on veiseliha tarbimise vähenemine. Majanduse elavnemisele vaatamata püüsid elanikkonna sissetulekud madalad, mis sundis tarbijaskonda hoolikalt jälgima tehtavaid kulutusi. Teisalt vähenes ka veiseliha toodang, mistõttu oli ka selle lihaliigi pakkumine kaupluselettidel piiratum. Aastaga on jätkuvalt vähenenud ka Eesti elanike arv. 2010. aastal oli liha siseturu kogumaht esialgsetel andmetel 94,6 tuh tonni, mis oli 3,9% väiksem kui aasta tagasi (98,4 tuh t). Kogu siseturu mahust oli kodumaise toodangu osakaal 83%. Aastaga kasvas see 2,5%-punkti võrra (2009.a 80,5%). Vajaka jäänud osa tuli katta sisseveetud toodanguga. Tingimustes, kus kodumaine tootmine püsis pea eelmise aasta tasemel, kuid siseturu maht vähenes, oli võimalus suurendada liha ja lihatoodete eksporti, mis kasvas 2010. aastal 2009. aastaga võrreldes (ümberarvestatuna lihaks) 9,8%. Liha ja lihatoodete import (lihaks arvestatuna) kasvas sama ajal 3,7%.

Allikas: SA, Põllumajandusministeerium, EKI

2005. aastast alates on Eestis liha ja lihatooteid (ümbearvestatuna lihaks) tarbitud keskmiselt enam kui 70 kg elaniku kohta aastas. Esialgsel andmetel tarbiti 2010. aastal Eestis keskmiselt 70,6 kilogrammi liha ja lihatooteid ühe elaniku kohta. Tarbimine vähenes aastaga 2,8 kg võrra elaniku kohta suures osas veiseliha (-1,7 kg inimese kohta aastas) tarbimise languse tõttu. Ilmselt oli selle põhjuseks jätkuvalt tõusnud veiseliha jaehind, mis Eesti suhteliselt hinnatundlikule tarbijale enam taskukohane ei olnud.

Tabel 26

Liha ja lihatooteite tarbimine ühe elaniku kohta (kg)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lihatoodete tarbimine 1 elaniku kohta *(ümbearvestatud lihale)	67,3	69,5	70,1	70,3	71,3	75,6	73,4	70,6
sh sealih	29,8	32,8	34,6	34,9	35,6	37,4	34,3	34,3
veiseliha	9,8	12,1	12,1	13,7	13,8	13,8	12,6	11,0
linnuliha	21,3	19,2	18,7	17,5	17,7	19,4	21,3	22,7
muu liha	0,5	0,3	0,3	0,5	0,9	0,5	0,7	0,7
rupskid	5,9	5,1	4,4	3,6	3,3	4,4	4,5	...

* aastast tarbimine SA liha ressursside ja nende kasutamise alusel

Allikas: SA, Põllumajandusministeerium, EKI

Eesti lihatööstusettevõtete valmistoodete valik kauplustes regulaarselt toimuvate Eesti Konjunktuuriinstituudi vaatluste andmetel³ 2010. aastal kahanes, mis viitab sortimendi arvestuses kohalike toodete turupositsiooni mõningasele nõrgenemisele. Kodumaise toodangu osakaal pakutavas sortimendis langes kõigis tootegruppides. Kohaliku veiseliha toodangu vähenemine on lettidele toonud importveiseliha, mille osakaal müügilolevas veiseliha valikus oli 2010. aasta mais 25%. Kui varasematel aastatel oli kauplustes müügil vaid kodumaine sealih, siis 2010. aastal oli 11,3% müügil olevast sealihast imporditud. Kohaliku linnuliha osakaal pakutavas sortimendis vähenes 82%-lt 2009. aastal 73%-le 2010. aastal. Seega on Eesti kauplustes müüdivad liha ja lihast tooted veel valdavalt Eesti lihatööstuste toodang, kuid avatud majandusruumis tugevneb imporditud liha ja lihatoodete surve. Tarbijate nõudluse paremaks rahuldamiseks on lihatööstusettevõtted pööranud suurt tähelepanu tootearendusele, mis on kindlustanud aasta-aastalt laieneva tootevaliku. Eestis tervikuna suurenes kodumaiste keeduvorstide ja viinerite sortiment 62-lt 66 tootenimetuseni keskmiselt kaupluses, linnuliha valik kasvas 8-lt 10-ni, sealih valik 9-lt 10-ni keskmiselt kaupluse kohta. Kuid kasvas ka importkaupade valik. Kaupluste sortiment rikastus 2 importlinnuliha toote võrra. 2,7 nimetuse võrra kasvas importsuitsuliha toodete arv.

Liha ja lihatoodete osas on tarbija läbi aastate olnud konservatiivsem ning eelistanud kodumaist toodangut. Elanikkonna vähenenud sissetulekud, rangem kontroll kulutuste üle, aga ka sortimendi laienemine on kahel viimasel aastal muutnud mõninga määral tarbija käitumist ostude sooritamisel. Kui varasematel aastatel ulatus kodumaiste lihatoodete käibe osakaal kauplustes tootegrupiti isegi kuni 100%-ni (veise- ja sealih, viinerid ja keeduvorstid), siis alates 2009. aastast moodustas kaupluste spetsialistide hinnangul enamike lihasaaduste käibest kodumaise toodangu osa kuni 98%. Kodumaiste toodete osakaal kaupluste käibes vähenes 2010. aastal jätkuvalt lihakonservide, suitsuvorstide ja –lih osas. Vaatamata veise-, sea- ja linnuliha importtoodete sortimendi laienemisele eelistab kohalik tarbija siiski enam kodumaist toodangut ning selle osakaal rahalises käibes viimase aastaga kahanenud ei ole.

2010. aastal langesid liha ja lihatoodete jaehinnad Eesti kauplustes kõigis vaatluse all olnud kodumaistes tootegruppides. Vaatlusega hõlmatud importlihasaadustest kallinesid 2 ja odavnesid 3 tootegruppi. Kodumaiste liha ja lihatoodete aastane hinnalangus oli tootegrupiti vägagi erinev. Kõige vähem odavnesid lihakonservid (-1,9%) ja kõige enam liha (veiseliha -9%, sea- ja linnuliha -7%). Importtoodetest kallinesid keeduvorstid 25,0% ja linnuliha 4,8%. Seevastu suitsuliha jaehind langes aastaga 45% ja suitsuvorstide jaehind 23%. Endiselt püsib importkanaliha jaehind (2.75 €/kg) madalamal kodumaisest (2.85 €/kg). Kuigi hinnakonkurents jääb kodumaine linnuliha imporditule alla, ei ole hinnavahe piisavalt suur mõjutamaks tarbijaid eelistama ainult imporditud linnuliha.

Kodumaisest odavamad olid kauplustes veel imporditud lihakonservid ja keeduvorstid. Vaatamata kodumaiste keeduvorstide odavnemisele ning imporditu kallinemisele olid 2010. aasta mais importtoodete hind 0.53 €/kg võrra madalam kodumaistest. Aastaga langes

---

³ Eesti toidukaupade positsioon siseturul. EKI, mai 2009

kodumaiste lihakonservide hind 1,9%, mis oli poole kiirem importkonservide hinnalangusest. Sellest hoolimata püsisid kodumaised konservid enam kui 80% kallimad imporditudest. Kodumaiste lihakonservide hulgas on mitmeid ulukilihast tooteid, mille hind on kõrgem kui muust lihast valmistatud konservidel. Soodsam hind tõstis imporditud lihakonservide osatähtsust kaupluste müügikäibes aastaga 4%-punkti võrra 24%-ni.

Tabel 27

Eesti lihatööstuste poolt toodetud ja importlihasaadused Eesti kauplustes

Toidukaubad	Eesti toode				Importtoode			
	Mai 2007	Mai 2008	Mai 2009	Mai 2010	Mai 2007	Mai 2008	Mai 2009	Mai 2010
Osatähtsus rahalises käibes, %								
Veiseliha	100	99	95	96	-	1	5	4
Sealiha	100	99	95	95	-	1	5	5
Linnuliha	63	67	74	74	37	33	26	26
Lihakonservid	77	76	80	76	23	24	20	24
Keeduvorstid, viinerid	100	100	98	98	-	-	2	2
Suitsuvorstid	98	97	96	95	2	3	4	5
Suitsuliha	99	98	96	95	1	2	4	5
Toodete nimetuste arv kaupluste sortimendis								
Veiseliha	2,5	2,1	2,6	2,1	-	-	-	0,7
Sealiha	8,9	8,3	9,2	9,9	-	-	-	1,3
Linnuliha	9,0	7,0	8,3	10,0	3,7	3,2	1,8	3,8
Lihakonservid	7,8	10,2	10,9	12,9	4,4	3,4	3,1	4,1
Keeduvorstid, viinerid	55,8	57,6	62,2	65,6	0,2	0,2	0,1	1,3
Suitsuvorstid	53,4	51,2	51,5	49,6	3,3	3,4	5,2	7,0
Suitsuliha	54,7	59,6	65,6	59,1	1,5	2,2	2,0	4,7
Osatähtsus pakutavas sortimendis, %								
Veiseliha	100,0	100,0	100,0	75,0	-	-	-	25,0
Sealiha	100,0	100,0	100,0	88,7	-	-	-	11,3
Linnuliha	70,7	68,8	82,2	72,6	29,3	31,2	17,8	27,4
Lihakonservid	63,9	75,2	77,9	75,9	36,1	24,8	22,1	24,1
Keeduvorstid, viinerid	99,7	99,7	99,9	98,0	0,3	0,3	0,1	2,0
Suitsuvorstid	94,1	93,7	90,9	87,7	5,9	6,3	9,1	12,3
Suitsuliha	97,4	96,5	97,0	92,6	2,6	3,5	3,0	7,4
Keskmiised hinnad, €/kg								
Veiseliha	5.64	7.01	7.80	7.08	-	-	-	8.56
Sealiha	4.53	5.03	5.31	4.94	-	-	-	5.54
Linnuliha	2.71	3.25	3.07	2.85	2.37	2.87	2.62	2.75
Lihakonservid	3.50	4.52	5.99	5.88	3.07	2.94	3.23	3.20
Keeduvorstid, viinerid	3.18	3.55	3.88	3.78	4.20	3.87	2.60	3.25
Suitsuvorstid	5.44	6.19	7.06	6.85	11.81	12.41	16.76	12.88
Suitsuliha	5.64	6.21	6.60	6.19	10.07	9.97	19.33	10.58

Allikas: EKI

Alates 1996. aastast viib Eesti Konjunktuuriinstituut igal aastal läbi tarbijaküsitluse¹, mille eesmärgiks on uurida tarbijate toitumisharjumusi ning toidukaupade ostueelistusi. 2010. aasta kohta tehtud uurimuses tõdeti, et elanike toidukaubaostude tegemise sagedus on alates 2004. aastast langenud, väheneb igapäevaste toiduostude ja suureneb 2-3korda nädalas toiduostjate osakaal. Täiskasvanud Eesti elanik ostab tüüpiliselt toidukaupu 2-3 korda nädalas (2010.a 47% vastanutest, 2009.a 42%, 2004.a 34%). Iga päev ostis toitu 15% (2009.a 18%, 2004.a 31%) elanikest, 4-6 korda nädalas 31% (2009.a 32%, 2004.a 29%) ja üks kord nädalas 7% (2009.a 7%, 2004.a 5%). Aastaga on 3%-punkti vähenenud igapäevaste toiduostjate osakaal ning 5%-punkti kasvanud 2-3 korda nädalas toiduostjate osakaal.

Liha ja lihatooteid osteti Eestis valdavalt kauplustest – 68% liha ja 87% lihatoodete ostudest (2009.a. vastavalt 68% ja 85%). Nii liha kui lihatoodete kauplusest ostude osakaal oli mullu kõrgeimal tasemel alates 2001. aastast. 21% (vähenenud aastaga 1%-punkti) liha ostudest ning 10% (vähenenud 2%-punkti võrra) lihatoodete ostudest tehti 2010. aastal turgudel. Talunikest ostude osakaal püsis liha puhul 7% tasemel. Nii on see olnud juba viimased neli aastat. Oma toodetud liha kasutas vaid 2% tarbijaskonnast. Lihatooted osteti valdavalt kauplustest ja turgudel, talunike, hulgiladude ja oma toodetu osakaal moodustas 1%. Kauplused säilitasid oma ostjaskonna pakkudes värsket liha konkurentsivõimelise hinnaga ja laias tootevalikus. Kuna majanduslik toimetulek oli 2010. aastal paljude perede jaoks endiselt keeruline, siis jätkus trend osta vähem valmislooteid, kasutada sooduspakkumisi ning valmistada toit ise. Samas jääb mingi osa tarbijaskonnast ikka lojaalseks turgudele, kus liha hinnad olid 2010. aastal siiski mõnevõrra madalamad võrreldes kauplustega, valikus on rohkem väikepakendisse pakendamata ja viilutamata tooteid ning kus müüakse väiketootjate tooteid, mis väikeste tootmismahude tõttu suurtesse jaemüügiketitesse ei pääse.

Läbiviidud küsitluse põhjal järeldub, et toidukaupade ostuvaliku tegemisel peetakse jätkuvalt tähtsamaks toidukauba värskust, maitset ja kvaliteeti. Maitset ja värskust pidas toidukauba ostuvalikul väga tähtsaks 85% vastanutest (2009.a. vastavalt 89% ja 91%) ja kvaliteeti 80% vastanutest (2009.a. 80%). Kuigi värskus, maitse ja kvaliteet on kõige olulisemaks ostuotsuse mõjutajaks olnud aastaid, peab järjest vähem tarbijaid neid väga tähtsaks. Majandussurutise tingimustes on tarbijate paindlikkus suurenenud ning ollakse valmis tegema järeleandmisi ka kõige olulisemates väärtustes. Väga oluliseks on tarbijaile veel toote tervislikkus (väga tähtis 62%-le vastanutest, 2009.a. 68%), soodne hind (väga tähtis 60%, 2009.a 62%) ja sooduspakkumised (väga tähtis 56%).

Eestimaist päritolu, mahetoodangut, pakendi mugavust, kvaliteedimärgiseid ja toote pikka säilimisaega - kasutamiskõlblikkust pidas ostuvaliku tegemisel väga tähtsaks üha vähem tarbijaid. Kui päritolumaa Eesti oli 2003. aastal väga tähtsaks valikukriteeriumiks 61%-le vastanutest, siis 2010. aastal vaid 34%-le vastanutest. Mahetoidu kõrge hinna tõttu oli mahe tootmisviis ostude mõjutajana varasemast vähem oluline.

---

¹ Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused. EKI, 2011

Tabel 28

Liha ja lihatoodete ostukohtade jaotus
(% tooterühma ostudest)

	Kauplus	Hulgiladu	Turg	Talunik (va turg)	Oma toodang	Kokku
Liha						
2010	68	2	21	7	2	100
2009	68	1	22	6	3	100
2008	56	2	34	7	1	100
2007	63	2	25	7	3	100
2006	56	2	26	11	5	100
2005	54	2	30	10	4	100
2004	50	3	32	10	5	100
Lihasaadused						
2010	87	1	10	1	1	100
2009	85	1	12	1	1	100
2008	77	1	19	2	1	100
2007	84	2	12	1	1	100
2006	81	4	13	1	1	100
2005	77	4	17	1	1	100
2004	75	4	18	2	1	100

Allikas: EKI

Tabel 29

Kodumaiste lihatoodete ostmine aastatel 2003 – 2010
(% vastanustest, kes eelistasid osta kodumaist toidukaupa*)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Linnuliha	63 (35)	67 (38)	73 (42)	68 (40)	70 (37)	67 (37)	72 (39)	71 (40)
Suitsuvorst, sink	94 (67)	91 (65)	91 (63)	90 (62)	88 (57)	86 (53)	87 (54)	83 (52)

* ainult + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiseid toidukaupu eelistavad ostjad

Allikas: EKI

Päritolumaa järgi eelistasid elanikud 2010. aastal ülekaalukalt kodumaiseid toidukaupu, kuid järjest suureneb tarbijate osakaal, kellele päritolumaa ei ole oluline. Kodumaise toidukauba eelistamise protsent vähenes aastaga 70%-lt 2009. aastal 66%-le 2010. aastal ning oli madalaimal tasemel alates 1996. aastast. Majanduse madalseisu jätkudes, toidukaupade hinnatõusu ja reaalpalga vähenemise tingimustes on püütud toidukulusid kärpida ning loobutud harjumuspärastest eelistustest valides soodsama hinnaga tooted. Hinna kõrval mõjutas tarbijate eelistusi ka imporditud toodete soodne kvaliteedi ja hinna suhe. Tarbijal oli ka raske kodumaist eelistada, kaup on muutunud anonüümsemaks, kust päritolumaad leida on raske. Aastaid on olnud suurimaks

takistuseks kodumaiste ja imporditud kaupade eristamisel väikeses kirja tooteinfo. Toote kodumaisust määratleti endiselt Eestimaalt pärit tooraine järgi. Seetõttu soovis tarbija teada ka ostetud toote tooraine päritolu. Paraku ei ole paranenud tooteinfo põhjal tootja ja tootjamaa väljaselgitamine. Siin on üheks suurimaks põhjuseks üha leviv *private label* toodete müümine kauplusekettides, kus ei ole sageli kirjas kauba tootjat ega ka tootjamaad. Varasemast enam esines segadusi võõrapäraste kaubamärkide ja tootenimetuste kasutamise tõttu.

Eesti tarbijaskond usaldab endiselt rohkem lähiriikidest pärit toidukaupa. Usaldusväärseim importtoidukauba tootjamaa oli 2010. aastal Läti (kaupu usaldas 89% elanikest), järgnesid Leedu (86%) ja Põhjamaad (84%). Lõunanaabrite toidukaubad olid hinnalt soodsamad ning maitseomadustelt ei tajutud suurt erinevust kodumaisest. Põhjamaade kaubad on kõrge kvaliteediga ning hinnalt üha konkurentsivõimelisemad.

Elanikkonna hinnatundlikus püsis 2010. aastal väga kõrge. Hindu vaatasid kõik vastanud ning see harjumus süvenes. Perede rahaline olukord muutus 2010. aastal pingelisemaks ja toidu arvelt püüti kokku hoida. 61% elanikest ostis soovikohast toidukaupa piirangutega, 11% ostis alati meelepäraseid toidukaupu, 14% ostis väga harva meelepärast ja 13% ei saanud üldse osta toitu soovi kohaselt. Harjumusi muutsid eriti need tarbijad, kes senini olid alati ostnud meelepärast toitu, kes majanduse languse alguses ei muutnud oma ostuharjumusi. Toidukaupade ostu- ja tarbimisharjumusi muutis majandussurutise ja hinnatõusu tõttu 2010. aastal 83% elanikest. Elanike endi hinnangul tarbisid nad vähem veiseliha ja lihast kulinaartooteid. Mida väiksem oli pere sissetulek, seda suuremaid muutusi pidid tarbijad oma harjumustes tegema. Väiksema sissetulekuga elanike toiduvalik muutus märgatavalt piiratumaks ja ühekülgsemaks nii sortimendi kui koguste poolest, eriti puudutas see piima- ja lihatoodete valikut.

Euroopa Liidu ja maailmaturg

2010. aastal peatus ülemaailmne majanduslangus ning võis täheldada esimesi viiteid majanduse toibumisele. Tootmine kasvas ja seeläbi ka kaubandus maailmaturul elavnes. Olukord veiseliha maailmaturul püsis pingeline – tootmine kahanes, majanduse toibumine aga kasvatas nõudlust. Veiseliha tootmine, mis viimastel aastatel on maailmas kokku tõmbunud, kahanes 2010. aastal aeglasemalt kui varasematel aastatel. Tootmine kasvas Indias ja Brasiilias, ent see ei korvanud tootmise vähenemist USA-s, Argentiinas ja Hiinas. Samas majanduse taastumine kasvatas jõuliselt nõudlust veiseliha järele pea kõigil turgudel. Ent veiseliha tootmise jätkuv vähenemine ning ekspordiks sobilike pakkumiste nappus piiras veiseliha impordi kasvu ning hoidis veiselihaturu pingelise. Oodatust kiirem majanduse taastumine Aasias õhutas nõudluse kasvu sealsetel võtmeturgudel – Lõuna Koreas, Hongkongis ja Jaapanis. Kasvava nõudluse rahuldamiseks Venemaal suurenes veiseliha import sinna Brasiiliast, Uruguaist ja Paraguaist. Veiseliha nappus turul, sööda ja energia hindade tõus ning viimase ajal püsinud ebasoodsad ilmastiku olud Austraalias on hoidnud veiseliha hinna kõrgel. Käärid nõudluse ja pakkumise vahel püsisid ka 2011. aasta I kvartalis ning ekspertide hinnangul püsivad pinged veiselihaturul terve 2011. aasta.

Tabel 30

Veiseliha tootmine ja tarbimine maailmas (tuh t, tapakaalus)

	2008	2009	2010*	2011**
Tootmine				
USA	12 163	11 891	12 048	11 946
Brasiilia	9 024	8 935	9 115	9 365
Euroopa Liit	8 090	7 913	8 085	8 000
Hiina	6 132	5 764	5 600	5 500
India	2 552	2 514	2 830	2 960
Argentiina	3 150	3 380	2 600	2 500
Austraalia	2 159	2 129	2 087	2 140
Mehhiko	1 667	1 700	1 751	1 775
Pakistan	1 388	1 457	1 486	1 450
Venemaa	1 490	1 460	1 435	1 400
Kanada	1 289	1 252	1 272	1 275
Teised	9 496	8 961	9 014	9 047
Kokku	58 600	57 356	57 323	57 358
Tarbimine				
USA	12 452	12 239	12 040	11 869
Euroopa Liit	8 352	8 262	8 185	8 155
Brasiilia	7 252	7 374	7 592	7 810
Hiina	6 080	5 749	5 589	5 495
Venemaa	2 616	2 347	2 307	2 296
Argentiina	2 731	2 727	2 305	2 233
India	1 880	1 905	1 930	1 960
Mehhiko	2 033	1 971	1 944	1 955
Pakistan	1 394	1 461	1 491	1 455
Jaapan	1 173	1 211	1 224	1 236
Kanada	1 036	1 016	999	990
Teised	10 976	10 406	10 938	11 039
Kokku	57 975	56 668	56 544	56 493
Tarbimine inimese kohta aastas (kg)				
Argentiina	67,5	66,7	55,8	53,5
Euroopa Liit	17,0	16,8	16,6	16,5
Jaapan	9,2	9,5	9,7	9,8
Hiina	4,6	4,3	4,1	4,0
Venemaa	18,6	16,8	16,6	16,5
Ukraina	10,5	8,4	8,5	8,4
USA	41,0	39,8	38,8	37,9
India	1,6	1,6	1,6	1,6

* esialgne, ** prognoos

Allikas: USDA

Ka EL-is, eelkõige Rumeenias ja Itaalias, jätkus 2010. aastal veiste arvukuse vähenemine. Piima kokkuostuhindade langus ning toodangu kasv avaldasid survet piimakarja vähendamiseks, mis ühtlasi aitaski kaasa veiste üldise arvukuse vähenemisele. Tapaarvu kasv koos veidi suurenenud tapakaaluga suurendasid 2010. aastal veiseliha tootmist aasta varasemaga võrreldes 2% (esialgsetel andmetel). Kuna veiseliha tarbimine 2010. aastal püsis 2009. aasta tasemel, siis ajutiselt ületas tootmine nõudluse. Selline olukord võimaldas 2010. aasta I poolaastal suurendada eksporditavaid koguseid. Veiseliha hinna tõus Lõuna-Ameerikas ning nõrk euro tekitasid Venemaal suure huvi Euroopa Liidus toodetava veiseliha vastu. 2010. aasta sõlmiti Venemaa valitsuse ja Euroopa Komisjoni vahel kokkulepped kondiga veiseliha ekspordiks Euroopa Liidust Venemaale. Kuid prognooside kohaselt, vaatamata kasvavale nõudlusele Venemaal ning Euroopa Liidu uutele ekspordivõimalustele, 2011. aastal ekspordi sinna kasvatada ei suudeta. See arvamus tugineb veiseliha pakkumise vähenemisele 2010. aasta II poolaastal.

Tabel 31

EL 5 suuremat veiseliha tootjamaad (tuh t)

	2009	2010*	2011**
Prantsusmaa	1 467	1 470	1 450
Saksamaa	1 193	1 220	1 190
Itaalia	1 049	1 047	1 047
Suurbritannia	850	859	850
Hispaania	575	580	580

Allikas: USDA

Tabel 32

EL 5 suuremat veiseliha tarbijat (tuh t)

	2009	2010*	2011**
Prantsusmaa	1 592	1 587	1 572
Itaalia	1 389	1 377	1 382
Suurbritannia	1 232	1 241	1 242
Saksamaa	988	985	980
Hispaania	605	603	602

Allikas: USDA

Tabel 33

EL 5 suuremat veiseliha eksportijat (tuh t)

	2009	2010*	2011**
Saksamaa	24	25	25
Prantsusmaa	23	23	23
Beneluximaad	20	16	15
Itaalia	17	20	20
Poola	14	12	12

Allikas: USDA

* esialgne, ** prognoos

Veiseliha importi Euroopa Liitu häirisid endiselt piirangud, mis olid seatud veiseliha sisseveole Brasiiliast, ka veiseliha hind oli seal samal tasemel Euroopa Liidus toodetuga. Argentiinast sisseveetava veiseliha mahud jäid piiratuks, sest 2009. aastal valitsenud põua hävitavast mõjust karjale ei suudetud eelmisel aastal veel üle saada ning endiselt hoidsid väljaveo kontrolli all valitsuse poolt kehtestatud piirangud. Loodetakse, et sealne karja arvukus hakkab tasapisi taastuma sel aastal. Impordi vähenemisele aitasid kaasa ka nõrk euro ning kahanenud nõudlus veiselihale Euroopa Liidus. Üldine majanduslangus ja veiseliha kõrge hind on kahandanud veiseliha müüki ning suunanud tarbimise odavamatele lõigetele ja hakklihale, oluliselt on kasvanud ka linnuliha tarbimine. Ekspertide arvestuste kohaselt väheneb veiseliha import 2010 ja 2011. aastal ligi 500 tuhat tonni.

2010. aastal ülemaailmne sealihaturg mõnevõrra elavnes. Majandusliku olukorra paranedes kasvas eelmise aasta II pooles nõudlus sealiha järele Aasias, eelkõige Hiinas ja Hongkongis. Hiinas jätkus mullu valitsuse meetmete ja toetuste ning turul valitsevate kõrgete hindade toel hoogne sealiha tootmise kasv. 2010. aasta I poolaastal olid sealiha impordikogused Hiinasse tagasihoidlikud. Impordi piiras madala hinnatasega kohaliku toodangu rohke pakkumine. II poolaastal, mil majandusseis paranes, kasvas järsult ka nõudlus sealiha järele. Kuna kohalik tootmise kasv jäi nüüd nõudluse kasvule alla, kasvas ka sealiha import Hiinasse.

Lõuna-Koreas hävis riigi ajaloo rängima FMD puhangu tõttu kolmandik seakarjast. Sealiha impordi üldisest kasvust ligi 50% võib seostada järsult vähenenud tootmisega Lõuna-Koreas. Impordi hõlbustamiseks ning hinnatõusu ohjeldamiseks on Korea valitsus rakendanud meetmed soodustamiseks mitmete külmutatud sealiha lõigete sissevedu. Vaatamata impordi kasvule ning rakendatud abinõudele on sealiha tarbimine Koreas vähenenud. Sealiha kõrge hind on sundinud tarbijaid odavamaid loomse valgu allikaid (kala, linnuliha) otsima.

Teravilja väike saak, sellest tulenev sööda nappus ja selle kõrge hind on pidurdanud sealiha tootmise kasvu Venemaal. Hoolimata valitsuse poolt tehtavatest pingutustest ning turu kasvavast mahust on sealsed sealiha tootjad millegi pärast tõrksad tootmistahte suurendama. 2010. aastal ei suutnud kohalik tootmine rahuldada lihatööstusettevõtete kasvavat nõudlust sealiha järele. Kuigi oli vähendatud ka liha sisseveo kvoote, kasvas kohaliku toodangu nappusest kannustatud kõrgete hindade ohjeldamiseks sealiha kvoodi väline import.

2010. aasta oli Euroopa Liidu sealihasektorile üldiselt raske. Sealiha tootjate marginaal vähenes, teravilja kõrge hind tõstis sööda hinda. Olukorra muutis eriti teravaks asjaolu, et kolme viimase aasta jooksul ei ole tootjate marginaal olnud piisavalt kõrge, et tootmisse piisavalt kapitali akumuleerida. Seetõttu kahaneb jätkuvalt väikeettevõtjate arv ning sektoris jätkub koondumine suurtesse tootmisüksustesse. Kuigi 2010. aastal olid sealiha keskmised kokkuostuhinnad aasta varasemast madalamal, suudeti tootmise vähenemine peatada. Eelmise aasta sealiha toodang kasvas 0,8%.

Tabel 34

Sealiha tootmine ja tarbimine maailmas (tuh t, tapakaalus)

	2008	2009	2010*	2011**
Tootmine				
Hiina	46 205	48 905	51 070	52 500
Euroopa Liit	22 596	22 434	23 000	22 900
USA	10 599	10 442	10 187	10 259
Brasiilia	3 015	3 130	3 195	3 275
Venemaa	1 736	1 844	1 920	1 910
Vietnam	1 850	1 850	1 870	1 900
Kanada	1 786	1 789	1 772	1 745
Jaapan	1 249	1 310	1 291	1 285
Filipiinid	1 225	1 240	1 255	1 260
Mehhiko	1 161	1 162	1 165	1 195
Taiwan	784	779	768	778
Teised	5 537	5 514	5 730	5 507
Kokku	97 743	100 399	103 223	104 514
Tarbimine				
Hiina	46 691	48 823	51 097	52 580
Euroopa Liit	21 024	21 057	21 271	21 175
USA	8 806	9 013	8 653	8 547
Venemaa	2 789	2 688	2 773	2 764
Brasiilia	2 390	2 423	2 557	2 646
Jaapan	2 486	2 467	2 485	2 497
Vietnam	1 880	1 876	1 881	1 905
Mehhiko	1 605	1 770	1 774	1 805
Lõuna-Korea	1 519	1 480	1 539	1 550
Filipiinid	1 270	1 298	1 358	1 359
Ukraina	828	713	795	879
Teised	6 565	6 660	6 750	6 865
Kokku	97 853	100 268	102 953	104 392
Tarbimine inimese kohta aastas (kg)				
Hongkong	65,0	68,9	65,7	67,5
Valgevene	44,9	42,1	47,5	47,7
Jaapan	19,5	19,4	19,6	19,7
Norra	26,1	25,3	25,0	25,1
Venemaa	19,8	19,2	19,9	19,9
Ukraina	18,0	15,6	17,5	19,5
USA	29,0	29,3	27,9	27,3
Lõuna-Aafrika	3,5	3,6	3,6	3,7

* esialgne, ** prognoos

Allikas: USDA

Sealiha eksport Euroopa Liidust kolmandatesse riikidesse oli 2010. aastal rekordiline, kasvades aastaga 12,5%. Eksporti soodustas nii suhteliselt nõrk euro kui ka siseturul langenud hinnad. Põhiliseks ekspordi sihtriigiks oli Venemaa, kuhu suundus ligi kolmandik kogu väljaveetud sealiha. Eksport Venemaale kasvas aastaga 6%. Mullu suudeti parandada ka ligipääsu Hiina turule, kuhu eksport kasvas aastaga 19% ning taastada sealiha väljavedu Jaapanisse (+20%). Eelmisel aastal veeti Euroopa Liidust välja kokku 2,68 miljonit tonni sealiha. Eksporditi 12% sealiha kogutoodangust. Prognooside kohaselt teravneb 2011. aastal sealiha maailmaturul konkurentsivõitlus. Euroopa Liiduga konkureerivad eksporditurgudele Brasiilia ja USA. Impordikvoot Venemaale 2011. aastaks on 472,1 tuhat tonni värskeid ja külmutatud searümpasid, millele lisandub 27,9 tuhat tonni puhast sealiha. Euroopa Liidu osa selles kvoodis on 225 tuhat tonni.

Tabel 35

EL 5 suuremat sealiha tootjat, tarbijat ja eksportijat (tuh t)

	2009	2010*	2011**
Tootjamaad			
Saksamaa	5 276	5 400	5 450
Hispaania	3 290	3 250	3 250
Beneluximaad	2 366	2 360	2 250
Prantsusmaa	2 0006	1 995	1 970
Poola	1 587	1 670	1 720
Tarbijad maad			
Saksamaa	4 530	4 550	4 550
Itaalia	2 376	2 410	2 410
Hispaania	2 236	2 215	2 215
Poola	1 980	2 000	2 040
Prantsusmaa	1 889	1 883	1 868
Eksportijad maad			
Taani	547	600	600
Saksamaa	219	280	260
Beneluximaad	205	205	205
Prantsusmaa	112	115	115
Poola	91	90	95

Allikas: USDA

* esialgne, ** prognoos

Sealiha import Euroopa Liitu kahanes mullu 2009. aastaga võrreldes 16%, ulatudes 43 000 tonnini. 60% kogu sealiha impordist tuli Šveitsist ja Tšiilist.

Sealiha tarbimine Euroopa Liidus 2010. aastal oluliselt ei kasvanud. Ka 2011. aastaks märkimisväärseid muutusi selles osas ei prognoosita.

Tabel 36

Broileriliha tootmine ja tarbimine maailmas (tuh t)

	2008	2009	2010*	2011**
Tootmine				
USA	16 561	16 935	16 563	16 792
Hiina	11 840	12 100	12 550	12 200
Brasiilia	11 033	11 023	12 312	12 925
EL	8 594	8 756	9 095	9 185
Mehhiko	2 853	2 781	2 809	2 850
India	2 490	2 550	2 650	2 700
Venemaa	1 680	2 060	2 310	2 520
Argentiina	1 430	1 500	1 600	1 750
Iraan	1 450	1 525	1 600	1 650
Tai	1 170	1 200	1 280	1 380
Lõuna Aafrika	1 240	1 250	1 290	1 300
Teised	11 377	11 613	11 932	12 031
Kokku	71 718	72 293	75 991	78 283
Tarbimine				
USA	13 428	12 940	13 463	13 930
Hiina	11 954	12 210	12 457	12 990
Brasiilia	7 792	8 032	9 132	9 616
EL	8 564	8 692	8 779	8 920
Mehhiko	3 281	3 264	3 344	3 414
Venemaa	2 834	2 966	2 923	2 887
India	2 489	2 549	2 649	2 699
Jaapan	1 926	1 978	2 063	2 090
Iraan	1 460	1 542	1 660	1 720
Lõuna Aafrika	1 428	1 443	1 514	1 530
Argentiina	1 270	1 327	1 395	1 509
Teised	14 606	14 917	15 748	16 084
Kokku	71 032	71 860	75 127	77 389
Tarbimine inimese kohta aastas (kg)				
Araabia Ühendemiraadid	63,8	63,1	59,1	59,4
Kuveit	65,8	75,4	59,9	58,9
Hongkong	36,2	37,3	43,0	47,0
Jaapan	15,1	15,6	16,3	16,5
Venemaa	20,1	21,2	21,0	20,8
Hiina	9,0	9,1	9,2	9,6
Indoneesia	3,6	3,7	3,8	3,8
India	2,2	2,2	2,3	2,3

* esialgne, ** prognoos

Allikas: USDA

Broileriliha tootmist Euroopa Liidus ülemaailmne majanduskriis ei haavanud. Vastupidi – nõudluse kasv ja soodsad võimalused ekspordiks paisutasid broilerikasvatuse mahtu keskmiselt 2% aastas. 2010. aastal suurenes Euroopa Liidus broileriliha tootmine 2,3%. Riigiti olid tootmise mahu muutused erinevad. Riikide kõrval, kus tootmine kasvas (Prantsusmaa, Suurbritannia, Itaalia, Saksamaa, Poola), oli ka riike, kus säilis tootmise varasem tase või esines hoopis tagasiminekut (Hispaania, Holland). Eelmisel aastal tõi tootmismahude kasv kaasa impordi vähenemise ning ekspordi kasvu. Broileriliha import Euroopa Liitu vähenes 9%. Nii suure tagasimineku põhiliseks põhjuseks oli lihakana sisseveo 12%-line vähenemine Brasiiliast, kust tuli ligi 70% kogu broileriliha impordist. Teine oluline broileriliha importija on Tai (18% kogu impordist), kust tuuakse põhiliselt kuumtöötletud lihakana liha, mille sissevedu eelmisel aastal kasvas 5%. Broileri eksport Euroopa Liidust kasvas aastaga 23%. Seejuures kasvas broileriliha väljavedu Venemaale 8%, Hongkongi 71% ja Ghanasse 43%. Euroopa Liidu traditsioonilised eksporditurud Lähis-Idas olid majanduslangusest vähem mõjutatud.

Tabel 37

EL 5 suuremat broileriliha tootjat, tarbijat ja eksportijat (tuh t)

	2009	2010*	2011**
Tootjamaad			
Suurbritannia	1 221	1 323	1 325
Benelux	1 152	1 190	1 210
Hispaania	1 112	1 143	1 176
Prantsusmaa	935	963	980
Poola	815	880	920
Tarbijad maad			
Suurbritannia	1 502	1 645	1 675
Hispaania	1 124	1 130	1 135
Prantsusmaa	912	939	970
Saksamaa	897	910	915
Itaalia	709	714	717
Eksportijad maad			
Prantsusmaa	250	275	285
Benelux	211	240	250
Saksamaa	92	90	90
Poola	45	60	40
Hispaania	31	45	56

Allikas: USDA

* esialgne, ** prognoos

Majanduslangus pidurdas liha tarbimist nii Euroopa Liidus kui ka mujal maailmas. Kuid tuleb tõdeda, et broileriliha kui loomse valgu odavaima allika tarbimist puudutas majanduslangus teiste lihaliikidega võrreldes vähem. Siiski selle tarbimine kasvas tulenevalt elanikkonna arvukuse kasvust, st tarbimine inimese kohta vähenes. Vähenenud sissetulekute tõttu asendati

küll sea- ja veiseliha kanalihaga, ent kokkuvõtvalt oldi sunnitud vähendama loomsete valkude tarbimist, mis asendati toidulaual valdavalt süsivesikutega.

2010. aasta II poolaastal kerkisid teravilja hinnad, mistõttu on arvata, et 2011. aastal broileriliha tootmise kasv Euroopa Liidus aeglustub. Sööda hindade tõus kahandab broilerikasvatajate marginaali ning Euroopa linnulihasektori konkurentsivõimet, mis peatab ka ekspordi kasvu.

Ekspertide hinnangul peaks Euroopa Liidus lähiajal üle saadama majanduslangusega kaasnenud liha tootmise vähenemisest, kuid pikemas perspektiivis kasvab tootmine siiski tagasihoidlikult, keskmiselt 0,3% aastas. Liha toodang kokku peaks 2020. aastaks jõudma 44,4 miljoni tonnini. Seejuures peaks mäletsejate liha toodang jätkuvalt vähenema. Veiseliha toodang arvatakse selle aja jooksul vähenevat 7%, kitsede-lammaste osas on langus veelgi suurem – 11%. Nii sea- kui ka linnuliha tootmine peaks sel ajavahemikul kasvama kumbki 7%. Nende lihaliikide tootmise kasvu tingib sea- ja linnuliha kasvav tarbimine, kuid teisalt seab tootmise kasvule piirid jätkuvalt kasvavad tootmiskulud. 2020. aastal peaks liha tarbitama 85,4 kg inimese kohta. Kõige enam peaks prognooside kohaselt kasvama linnuliha (6% piires) ja sealiha (5% lähedal) tarbimine. Euroopa Liidus peaks sealiha olema endiselt eelistatuim lihaliik, mida tarbitakse 2020. aastal 43,3 kg inimeste kohta. Linnuliha tarbimine peaks kasvama 24,7 kg-le ning veiseliha tarbimine jääb 15,4 kg –le inimese kohta. Prognooside kohaselt tarbitakse 2020. aastal lambaliha vähem kui 2 kg inimese kohta.

Euroopa Liidu positsioon ülemaailmsel lihaturul tõenäoliselt halveneb. Põhjuseks on veise- ja linnuliha impordi suurenemine ning samal ajal linnu-, sea- ja veiseliha ekspordi vähenemine. Kokku peaks liha import 2020. aastaks kasvama 14%, eksport aga vähenema 23%. Ekspertide hinnangul on positiivne väliskaubandusbilanss vaid sealihal.

Kokkuvõte

2006. aastast alates on lihatoodang Eestis kindlalt ületanud 70 tuhande tonni piiri ning viimastel aastal jõudnud juba 80 tuhande tonni lähedale. Esialgsetel andmetel vähenes 2010. aastal lihatoodang 2009. aastaga võrreldes 0,9% ning oli 78,5 tuh tonni. 2010. aastal vähenes küll nii veise- kui ka sealihha toodang vastavalt 13,8% ja 0,4%, ent kasvas linnuliha ja lambaliha tootmine. Linnuliha toodang suurenes aastaga 9,4% ning jõudis viimase kümne aasta kõrgeimale tasemele. Lambaliha toodang suurenes küll 12,5%, kuid reaalsed tootmismahud püsisid endiselt väikesed.

2010. aastal oli liha **siseturu kogumaht** esialgsetel andmetel 94,6 tuhat tonni, mis oli 4% väiksem kui aasta tagasi. Kodumaine lihatoodang kattis siseturu vajadusest 83% (2009.a 80%). Alates 1994. aastast on lihatootmine Eestis väiksem siseturu vajadusest. 2000. aastast alates on isevarustatuse tase taas tõusul. Aasta-aastalt suurenev elusloomade eksport kasvatab aga jätkuvalt liha impordimahtu.

Esialgsete arvestuse järgi **tarbiti** möödunud aastal Eestis keskmiselt 70,6 kilogrammi liha ja lihatooteid ühe elaniku kohta aastas (ümberarvestatuna lihaks). Aastaga on tarbimine vähenenud 2,8 kg võrra elaniku kohta. Liha tarbimine vähenes suuresti veiseliha tarbimise kahanemise tõttu. Põhjuseks oli jätkuv veiseliha hinna tõus, mis sissetulekute vähenedes muidu niigi hinnatundlikule tarbijale enam jõukohane ei olnud. Samas vähenes ka veiseliha tootmine ning halvenes selle kättesaadavus jaekaubandusvõrgus.

Numsigade aastakeskmise kokkuostu**hind** oli 2010. aastal Eestis 1.45 €/kg, mis oli 5,2% madalam kui 2009. aastal. Samas langes 2010. aastal ka sealihha jaehind - aastaga odavnes sealihha kauplustes keskmiselt 4,8%. Turgudel odavnes sealihha aastaga 3,7%. Nii viinerite kui keeduvorsti keskmine jaehind kauplustes langes aastaga vastavalt 3,9% ja 2,8% ning hakkliha jaehind 1,6%.

Veiseid osteti Eestis 2010. aastal kokku keskmise hinnaga 1.81 €/kg, mis oli 2,3% kõrgem 2009. aasta aastakeskmisest hinnast. Veiseliha kallines kauplustes aastaga keskmiselt 5,5%, mis on 1,5%-punkti suurem tõus kui aasta varem. Turgudel oli hinnatõus poole väiksem, tõustes aastaga keskmiselt 2,2%.

Lammaste kokkuostu**hind** säilitas 2010. aastal pea aasta varasema taseme, tõustes vaid 0,9%. Jaehind kauplustes oli keskmiselt 9.36 €/kg ehk 5,5% kõrgem kui 2009. aastal. Turgudel, kus valdavalt kohalikku lambaliha müüakse, oli aasta keskmine hind 6.49 €/kg ehk 4,7% kõrgem 2009. aasta keskmisest hinnast.

Eesti broileri tootjahind püsis 2010. aastal Euroopa Liidu keskmisest hinnast ligi 10% madalam. Linnuliha on ainsaks lihaliigiks, mille tarbimine eelmisel aastal kasvas. Broileriliha aasta-keskmiseks jaehinnaks kujunes kauplustes 2.52 €/kg, mis oli 6,0% madalam 2009. aasta aastakeskmisest jaehinnast ning turgudel maksis broiler keskmiselt 2.38 €/kg, mis oli 12,2% madalam aastatagusest.

Liha ja lihasaaduste **väliskaubanduse** maht, mis Eestis langes 2009. aastal 2007. aasta tasemele, kasvas 2010. aastal majanduslangusele eelnenud aasta tasemele. Liha ja lihatooteid viidi 2010.

aastal Eestist välja kokku 63,5 mln euro eest, mis oli 29,8% enam kui aasta varem. Lisaks lihale ja lihatoodetele veeti Eestist välja 30,6 mln euro eest elussigu ja -veiseid. Elusloomade väljaveokäibe lisandumine kasvatas antud tootegrupi käibe 94,1 mln eurole. Aastaga ligi 8% kahanenud elusloomade ekspordist hoolimata kasvas kogu lihasektori väljaveo rahaline väärtus 2010. aastal 14,3% suuremaks aastatagusest.

2010. aastal kasvas liha ja lihatoodete väljaveo kõrval ka nende sissevedu. Liha ja lihasaaduste sisseveo maht, mis 2010. aastal oli veidi enam kui 95,7 mln eurot, suurenes aastaga 12,6%. Liha-sektori väljaveokäibe oluliselt kiirem kasv sisseveokäibega võrreldes kahandas väliskaubanduse puudujäägi 4,1 mln eurolt 2009. aastal 2,2 mln eurole 2010. aastal.

Kui majanduse tempoka arengu aastatel suurenes Eesti **lihatööstuse** müügitulu üle 10% aastas, siis 2010. aastal kahanes müügitulu esialgsetel hinnangutel 5,4%. Käive langes suurel määral siseturumüügi vähenemise tulemusel. Alates 2007. aastast on kulud kasvanud tuludest märksa kiiremini ning lihatööstuse kogukasum vähenes. Lihatoöstuse kogukulud olid 2010. aastal esialgsetel andmetel 220,0 mln eurot ehk 6,5% väiksemad kui aasta tagasi ning müügitulu 221,7 mln eurot ehk 5,4% väiksem kui 2009. aastal. Seega esialgsetel andmetel lõppes 2010. aasta Eesti lihatööstusele uuesti väikese kasumiga. Kulude vähenemisele aitasid kaasa nii töötajate arvu vähenemine kui ka keskmise palga langus.

Kui 2009. aasta osutus raskemaks kui oodata osati, siis 2010. aasta kujunes aasta alguses arvatust paremaks. Sisemajanduse kogutoodang kasvas 2010. aastal püsivhindades 3,1%, rekordiliseks kujunes ekspordikäive. Kuigi 2010. aasta saab pidada majanduse uue elavnemise aastataks, jääb siiski seda aastat iseloomustama ka endiselt range eelarve kulude kokkuhoid, suur tööpuudus, tarbijahindade jätkuv tõus. Kui üldiselt toidukaubad kallinesid 3,0%, siis liha ja lihatoodete hinnad tõusid mõnevõrra vähem. Ehkki tõus oli oluliselt aeglasem kui varasematel aastatel, pärssis see märkimisväärselt tarbimist. Eesti elanikkonna jätkuv vähenemine seab aga siseturu kasvu otsesesse sõltuvusse elanikkonna ostujõu kasvust. Kuni ei tõuse sissetulekud ning ei vähene tööpuudus, ei ole liha ja lihatoodete tarbimise kasvu ette näha.

Lihasektori tootmismahud EL-is 2004 – 2010. aastal
(loomade arv tuh tk, liha kaal tuh t)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
Veiste arv	90220	89641	88463	89037	88867	88224	
Sigade arv	158559	159108	161929	160039	153082	152011	
Lammaste arv	98208	96236	95703	95653	90844		
Veiseliha tootmine	8299	8083	8132	8204	8077	7720	7898
Sealiha tootmine	21670	21645	21948	22819	22599	21292	22041
Lambaliha tootmine	3142	3148	3120	3097	3035		
Linnuliha tootmine	10235	10435	10160	10531	11130	11652	

* esialgne

Allikas: Eurostat

Riikide osakaal EL-27 lihasektori kogunäitajatest 2010. aastal (%)

	Rah- vastik	Veiste arv	Sigade arv	Lammas- te arv	Veise- liha	Sea- liha	Lamba- liha	Linnu- liha
Belgia	2,2	2,9	4,1		3,3	5,1	0,4	4,2
Taani	1,1	1,9	8,1		1,7	7,6	0,2	1,5
Saksamaa	16,3	14,7	17,7	2,2	15,0	24,7	2,6	11,3
Kreeka	2,3	0,8	0,7	10,9	0,7	0,5	13,8	1,5
Hispaania	9,2	7,0	17,0	22,4	7,6	15,4	17,3	11,1
Prantsusmaa	12,9	22,0	9,6	9,0	19,3	9,1	11,6	14,1
Iirimaa	0,9	6,8	1,1		7,1	1,0	6,2	1,0
Itaalia	12,0	6,8	6,1	8,5	13,6	7,4	4,8	9,7
Luksemburg	0,1	0,2	0,1	...	0,1	...	...	...
Holland	3,3	4,6	8,0	1,5	7,5	5,8	1,9	6,6
Austria	1,7	2,3	2,1	0,4	2,8	2,5	1,0	0,9
Portugal	2,1	1,6	1,4	3,3	1,2	1,7	1,4	2,4
Soome	1,1	1,1	0,9		1,0	0,9	0,1	0,8
Rootsi	1,9	1,1	1,0	0,3	1,9	1,2	0,6	1,0
Suurbritannia	12,4	11,5	2,9	25,8	11,7	3,5	36,2	12,9
EL-15	79,4	85,1	80,8	84,2	94,4	86,5	98,1	74,8
Bulgaaria	1,5	0,6	0,4	1,7	0,1	0,2	0,6	0,8
Tšehhi	2,1	1,5	1,2		0,9	1,3	0,0	1,5
Eesti	0,3	0,3	0,2		0,1	0,1	0,0	0,1
Küpros	0,2	0,1	0,3	0,4	0,1	0,3	0,6	0,2
Läti	0,4	0,4	0,3		0,2	0,1	0,0	0,2
Leedu	0,7	0,9	0,6	0,1	0,5	0,2	0,0	0,6
Ungari	2,0	0,8	2,1	1,4	0,3	1,9	0,0	3,0
Malta	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Poola	7,6	6,4	9,7	0,3	4,9	7,9	0,1	11,0
Rumeenia	4,3	2,8	3,6	11,5	0,3	1,1	0,3	2,4
Sloveenia	0,4	0,5	0,3		0,5	0,1	0,0	0,5
Slovakkia	1,1	0,5	0,5	0,5	0,2	0,3	0,1	0,5
EL-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allikas: Eurostat

Loomade arv 1000 elaniku kohta EL-i riikides 2009 – 2010. aastal

	Veiste arv		Sigade arv		Lammaste arv	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Belgia	236	232	579	570		
Taani	294	295	2336	2221		
Saksamaa	157	155	327	329	23	22
Kreeka	60	60	95	96	796	794
Hispaania	133	132	553	561	430	402
Prantsusmaa	298	293	226	224	117	114
Iirimaa	1314	1309	360	359	715	
Itaalia	107	97	153	154	133	116
Luksemburg	395	386	180	178	18	15
Holland	243	239	734	736	66	73
Austria	243	240	375	374	41	43
Portugal	131	129	219	205	273	256
Soome	170	170	254	250		
Rootsi	98	97	175	163	32	29
Suurbritannia	161	160	72	71	347	343
EL-15	190	185	310	308	190	175
Bulgaaria	72	70	96	88	184	181
Tšehhi	130	126	183	176	19	
Eesti	175	176	272	278		
Küpros	68	68	581	577	377	410
Läti	167	169	166	173		
Leedu	227	225	277	279	16	18
Ungari	70	68	324	316	122	118
Malta	39	36	159	168	31	30
Poola	147	146	374	387	6	6
Rumeenia	117	111	269	254	425	442
Sloveenia	233	230	204	193	68	
Slovakkia	87	86	137	127	70	73
EL-27	177	172	304	303	188	175

Allikas: Eurostat

Lihatoodang ühe elaniku kohta EL-i riikides 2009 – 2010. aastal (kg aastas)

	Veiseliha		Sealiha		Lambaliha		Linnuliha	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Belgia	24	24	101	104	0,1	0,3	44	47
Taani	23	24	287	301	0,3	0,3	30	33
Saksamaa	14	14	64	66	0,2	0,2	16	17
Kreeka	5	5	10	10	9,6	9,5	15	16
Hispaania	13	13	72	74	2,9	2,9	29	29
Prantsusmaa	23	24	31	31	1,4	1,4	26	26
Iirimaa	116	125	44	48	12,4	10,7	25	28
Itaalia	18	18	26	27	0,7	0,6	19	20
Luksemburg	18	19	19	19	0,1	0,1	...	...
Holland	24	36	77	78	0,9	0,9	47	48
Austria	27	26	64	65	0,9	1,0	13	13
Portugal	10	9	35	36	1,0	1,1	27	28
Soome	15	15	39	38	0,1	0,1	18	18
Rootsi	16	16	28	28	0,5	0,5	12	13
Suurbritannia	14	15	12	12	4,9	4,5	24	25
EL-15	18	19	47	48	2,0	1,9	22	23
Bulgaaria	1	1	5	5	0,8	0,6	13	13
Tšehhi	7	7	27	26	0,0	0,0	19	18
Eesti	7	7	23	24	0,0	0,1	11	12
Küpros	6	5	73	71	6,9	6,0	34	34
Läti	8	8	11	10	0,1	0,1	10	10
Leedu	13	13	12	16	0,0	0,0	20	22
Ungari	3	3	39	42	0,0	0,0	36	36
Malta	5	3	18	17	0,1	0,2	11	11
Poola	10	10	42	46	0,0	0,0	33	35
Rumeenia	1	1	10	11	0,1	0,1	13	13
Sloveenia	17	17	12	12	0,1	0,1	29	30
Slovakkia	3	3	13	13	0,1	0,1	13	12
EL-27	15	16	43	44	1,7	1,6	22	24

Allikas: Eurostat

Liha tarbimine elaniku kohta aastas EL-is 2006-2009. aastal (kg/1 el)

	2006	2007	2008	2009	2009/2008 +/- %
Sealiha	42,9	43,3	42,1	39,9	-5,2
Veiseliha	16,2	15,5	15,0	14,6	-2,7
Linnuliha	22,5	23,2	23,3	23,3	0,0
Lamba- ja kitseliha	2,9	2,8	2,6	2,1	-19,2
Hobuseliha	0,3	0,3	0,3	...	
Muud lihaliigid	2,4	2,4	2,3	...	
Kokku	87,3	87,5	85,6	79,9	-6,7
Inimtoiduks sobilikud subproduktid	4,1	4,1	4,2	4,0	-4,8
Kõik kokku	91,4	91,6	89,8	83,9	-6,6

Allikas: Eurostat

Lihaga isevarustatuse tase EL-is 2006-2009. aastal (%)

	2006	2007	2008	2009	Muutus, +/-
Sealiha	108,2	107,1	108,6	108,8	+0,2
Veiseliha	96,3	95,0	97,3	96,2	-1,1
Linnuliha	103,2	99,9	100,4	100,9	+0,5
Lamba- ja kitseliha	78,6	80,8	79,8	75,7	-4,1
Hobuseliha	60,8	60,7	...	...	...
Muud lihaliigid	91,4	90,1	...	...	...
Kokku	104,7	104,1	105,8	105,5	+2,4
Inimtoiduks sobilikud subproduktid	126,8	127,3	142,9	164,2	+21,3
Kõik kokku	105,9	105,3	107,6	107,4	-0,2

Allikas: Eurostat

Liha toodang Venemaal (tapakaalus, tuh t)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Veiseliha	1 954	1 809	1 722	1 699	1 769	1 729	1 720
Sealiha	1 686	1 569	1 699	1 930	2 042	2 219	2 328
Lambaliha	145	154	156	168	174	178	188
Linnuliha	1 192	1 388	1 632	1 925	2 217	2 542	2 796
Kokku	5 046	4 990	5 278	5 790	6 268	6 700	6 968

Allikad: USDA, Rosstat

Liha ja lihatoodete import Venemaale (tonnides)

	2008	2009	2010
Sealiha	810 262	649 791	656 974
EL-st	302 236	247 716	303 686
sh Saksamaa	69 431	84 552	112 617
Taani	69 037	65 368	72 711
Brasiilia	238 740	249 715	223 926
USA	159 417	107 676	59 405
Kanada	102 762	41 962	67 122
Veiseliha	811 909	639 462	626 767
Brasiilia	404 001	322 969	282 184
Uruguay	88 908	66 199	78 926
EL	52 774	19 266	78 717
Paraguay	83 280	46 663	64 089
Austraalia	69 056	16 224	41 167
Argentiina	69 384	136 991	33 933
USA	18 780	3 183	22 311
Ukraina	16 711	18 823	12 847
Broileriliha	1 158 937	913 216	618 445
USA	841 552	694 357	294 920
Brasiilia	161 780	66 147	137 468
Saksamaa	71 715	82 832	90 586
Prantsusmaa	38 120	40 482	24 984
Taani	3 830	6 187	19 568
Holland	8 959	7 474	14 708
Poola	2 351	2 297	7 570
Soome	3 539	720	3 726

Allikas: USDA